

Pedagogická
fakulta
Faculty
of Education

Jihočeská univerzita
v Českých Budějovicích
University of South Bohemia
in České Budějovice

Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích
Pedagogická fakulta
Katedra geografie

Bakalářská práce

Územní polarita socioekonomické diferenciace Spolkové republiky Německo

Vypracovala: Markéta Kněžíčková
Vedoucí práce: RNDr. et PhDr. Aleš Nováček, Ph.D.

České Budějovice 2015

Prohlášení:

Prohlašuji, že předkládanou bakalářskou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury. Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své bakalářské práce, a to v nezkrácené podobě – v úpravě vzniklé vypuštěním vyznačených částí archivovaných pedagogickou fakultou elektronickou cestou ve veřejně přístupné části databáze STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách, a to se zachováním mého autorského práva k odevzdanému textu této kvalifikační práce. Souhlasím dále s tím, aby toutéž elektronickou cestou byly souladu s uvedeným ustanovením zákona č. 111/1998 Sb. zveřejněny posudky školitele a oponentů práce i záznam o průběhu a výsledku obhajoby kvalifikační práce. Rovněž souhlasím s porovnáním textu mé kvalifikační práce s databází kvalifikačních prací Theses.cz provozovanou Národním registrem vysokoškolských kvalifikačních prací a systémem na odhalování plagiátů.

V Českých Budějovicích dne

.....
Markéta Kněžíčková

Poděkování:

Zde bych ráda poděkovala RNDr. et PhDr. Aleši Nováčkovi, Ph.D., vedoucímu mé bakalářské práce, nejen za odborné a cenné rady, ale zejména za ochotu a pomoc, kterou mi poskytl v průběhu vypracovávání této práce. Také bych ráda poděkovala svým rodičům a sourozencům za morální podporu, kterou mi poskytli během mého studia.

ANOTACE

KNĚŽÍČKOVÁ, M. (2015): Územní polarita socioekonomické diferenciaci Spolkové republiky Německo. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 63 s.

Tato bakalářská práce pojednává o územní polaritě socioekonomické diferenciaci Spolkové republiky Německo. Hlavní cíl práce je sledování této problematiky na základě předem zvolených ukazatelů, které jsou rozděleny do tří skupin – sociální, ekonomické a ostatní. Hrubý domácí produkt, míra rozvodovosti, celkový přírůstek nebo podíl cizinců žijících v Německu jsou příkladem vybraných ukazatelů. Práce je zejména zaměřená na Německo, nechybí ani stručně rozebrané postavení Německa v evropském kontextu. Finální výsledky jsou zaměřeny na určení determinantů, které ovlivňují charakter jednotlivých regionů a vymezení míry polarit.

Klíčová slova: územní polarita, socioekonomická diferenciaci, střední Evropa, Německo, indikátory, determinanty

ABSTRACT:

KNEZICKOVA, M. (2015): Territorial polarity socio-economic differentiation in Germany. Bachelor thesis. University of South Bohemia in Ceske Budejovice. Faculty of Education, Department of Geography, 63 p.

This Bachelor Thesis deals with territorial polarity socio-economic differentiation in Germany. The main goal of the Thesis is followed on the base of chosen indicators which are divided into three groups (social, economic, and the others). Gross domestic product, divorce rate, total population growth or proportion of foreigners living in Germany are examples of chosen indicators. Although the Thesis is mainly focused on the issue of Germany, brief description of Germany in Europe is also included. Final results are focused on specifying degree of polarity and defining determinations which involve the character of particular regions.

Key words: spatial polarity, socioeconomic differentiation, Central Europe, Germany, indicators, determinants

OBSAH

1. ÚVOD	5
2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA	8
2.1 Diskuze s literaturou	8
2.2 Teoretický rámec sledované problematiky	10
3. METODIKA	13
3.1 Vymezení a členění zkoumaného území a výběr ukazatelů	13
3.2 Zpracování daných ukazatelů a jejich analýza	18
4. NĚMECKO A JEHO ÚZEMNÍ POLARITA V EVROPSKÉM KONTEXTU A HISTORICKÉM KONTEXTU	22
4.1 Socioekonomická diferenciacie Německa v evropském kontextu	22
4.2 Historický vývoj Německa	24
5. ANALÝZA A DETEKCE ÚZEMNÍ POLARITY SOCIOEKONOMICKÉ DIFERENCIACE NĚMECKA	28
5.1 Ekonomické ukazatele	28
5.2 Sociální ukazatele	35
5.3 Ostatní ukazatele	42
5.4 Analýza územní polariry socioekonomické diferenciacie	47
6. SYNTÉZA ÚZEMNÍ POLARITY	52
6.1 Hlavní determinanty územní polariry Německa	54
6.2 Kategorizace indikátorů dle míry polariry	56
6.3 Specifika územní polariry	58
7. ZÁVĚR	60
8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	62
9. SEZNAM MAP	67
10. SEZNAM PŘÍLOH	67
11. SEZNAM TABULEK	68
12. SEZNAM OBRÁZKŮ	68
13. PŘÍLOHY	69

1. ÚVOD

Německo, celým názvem Spolková republika Německo (SRN), je stát, který bývá z mnoha úhlů pohledu řazen mezi státy střední Evropy. Počátky moderních dějin Německa lze sledovat až od 2. poloviny 19. století, přičemž v minulosti se na území dnešního Německa nacházelo několik státních útvarů. Mezi územně nejrozsáhlejší státní celky patřila Svatá říše římská, která představovala velmi volné uskupení sdružující státní útvary a samostatná panství, jež na počátku 19. století formálně zanikla. Poté se zde postupně zformovalo a rozpadlo několik dalších státních celků, než vznikla dnešní podoba Německa, tedy spolková republika 16 států.

Německo se nachází v západní části střední Evropy, kterou můžeme vnímat jako určitou „přechodnou zónu“ mezi Západem a Východem (Křen 2005, Nováček 2012). Názory na to, co je střední Evropa a které dnešní státní útvary do ní spadají, se liší. Významnou skutečností je geografická absence přirozených hranic střední Evropy. Přírodní elementy jako Dunaj či Karpaty region neohraničují, ale procházejí jím (Krejčí 2000). Krejčí ve svém díle zmiňuje fakt, že střední Evropa může být geopoliticky vymezena jako střední Evropa s Německem nebo střední Evropa bez Německa. Z jeho pohledu je střední Evropa vymezena jako území od Středoevropské nížiny až po Balkán. Zdůrazňuje, že se jedná o region přístupný od pěti moří a celé území rozděluje na severní, vnitřní a jižní zónu, přičemž Německo spadá do zóny severní. Spolu s Německem jsou v severní zóně zahrnuty i státy jako Polsko, Litva, Bělorusko, Ukrajina a Moldavsko. Ve svém díle také zmiňuje pojem „středovýchodní Evropa“, které sahá až k Ruské federaci na úkor Německa, které bývá ze zeměpisného pohledu vyřazeno.

Z výše popsané problematiky lze vyvodit cíl této práce jako sledování územní polarizace socioekonomické diferenciací Spolkové republiky Německo za pomoci územní analýzy vybraných socioekonomických ukazatelů. Ukazatele jsou záměrně vybrány tak, aby výsledky práce mohly být porovnány s ostatními pracemi vedené na stejné téma, ale týkající se jiného státu. Další důvod pro vybrání daných ukazatelů je porovnání ekonomických, sociálních i dalších faktorů. Na základě syntézy je v práci zobrazena pravidelnost (popř. nepravidelnost) v potenciálních prostorových rozdílech a následné určení převažujícího gradientu územní polarizace.

Na základě vytyčených cílů a prostudování literatury je stanoveno několik hypotéz, které jsou v závěru bakalářské práce zhodnoceny nebo vyvráceny.

- 1) Vstupní hypotéza vychází z tvrzení, že tradiční poloha zemí střední Evropy mezi vyspělým Západem a zaostávajícím Východem má za následek určité rozdíly mezi

západními a východními kraji uvnitř těchto států. (Nováček 2012). Tuto diferenciaci lze předpokládat i na území Spolkové republiky Německo.

- 2) Spolkovou republikou Německo prochází tzv. Modrý banán (Brunet 1989). Lze očekávat, že spolkové republiky, jejichž území je součástí této oblasti, budou ekonomicky převyšovat spolkové republiky, kterými Modrý banán neprochází.
- 3) Vyšší podíl zaměstnaných osob v terciéru indikuje hospodářsky rozvinuté regiony (Toušek, Kunc, Vystoupil a kol. 2008). Dá se tedy předpokládat, že ve spolkových republikách s vyšším podílem ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v terciérním sektoru se projeví i vyšší hodnota hrubého domácího produktu i vyšší průměrná mzda.
- 4) Spolková republika Německo byla před rokem 1990 rozdělena na Spolkovou republiku Německo, která integrálně spadala pod kapitalistický a demokratický Západ, a druhou část tvořila „východní“ Německá demokratická republika, jež spadala pod totalitní a komunistický východní blok. Západní blok byl ekonomicky a sociálně rozvinutější než východní blok a lze předpokládat, že tato situace bude do jisté míry přetrvávat dodnes.
- 5) Díky obecnému trendu koncentrace obyvatel do měst a jejich zázemí dochází k úbytku věřících (Hupková 2013). Lze usoudit, že regiony s vyšší mírou urbanizace budou vykazovat nižší hodnoty míry religiozity a naopak regiony s nižší mírou urbanizace budou vykazovat hodnoty míry religiozity vyšší.

Po úvodu, který je věnován vymezení cílů, a formování hypotéz práce následují teoretická východiska, která podávají ucelený náhled na zkoumanou problematiku. V diskuzi s literaturou jsou rozebrány jak odborné, tak i statistické zdroje, které jsou v práci použity. Teoretický rámec sledované problematiky slouží jako rozbor sledovaného okruhu. V metodické části jsou rozebrány kroky, které vedly práci k analytické části. Tato kapitola také obsahuje vymezení a členění Německa na jednotlivé regiony. Nechybí zde ani výčet všech ukazatelů, ty jsou rozděleny do tří skupin podle jejich charakteru na ekonomické, sociální a ostatní. Kategorie ostatních reprezentuje politické, etnické a kulturní aspekty země. Před samostatnou analýzou a detekcí územní polarit je nutné Německo socioekonomicky vyčlenit a vyzdvihnout jeho postavení oproti ostatním státům nejen střední Evropy. Čtvrtá kapitola obsahuje i historický vývoj, bez kterého by šlo vyvozovat závěry jen těžko. Kapitola věnující se analýze a detekci územní polarit socioekonomické diferenciaci je stěžejní, nejobsáhlejší a nejrozsáhlejší částí díla. Právě v této části je rozebrán každý ukazatel a autorka se zde snažila alespoň stručně

objasnit, jakou polaritu který ukazatel vykazoval. Součástí této kapitoly je analýza územní polariry, ve které jsou vzaty v potaz všechny ukazatele najednou. Ty byly předem zpracovány podle dvou statistických metod, a to podle pořadníkové metody nebo podle metody odchylek od mediánu. Následující kapitola je syntetická, zde jsou vyzdviženy hlavní determinanty, které zapříčinily výslednou územní polaritu. Součástí šesté kapitoly je i rozkategorizování všech ukazatelů podle míry polariry. Indikátory byly rozděleny do tří skupin podle toho, jak velkou váhu měl daný indikátor na celkovou výslednou polaritu a výsledný gradient. V závěru je práce celkově zhodnocena, předem vytyčené hypotézy jsou reflektovány a je podán zesumírovaný pohled na danou problematiku. Samozřejmě nemohou být opomenuty kapitoly se seznamem použité literatury a ostatních zdrojů, seznam tabulek, příloh a mapových výstupů. Práce je rozdělená do třinácti kapitol, přičemž posledních pět tvoří seznamy a přílohy.

2. TEORETICKÁ VÝCHODISKA

Pro správné pochopení zkoumaného tématu je nutné se věnovat teoretickým pohledům na dané téma. Reflexe vybraných děl, která se stala inspirací ke zpracování tématu, je rozebrána v první části této kapitoly. Nechybí ani prodiskutované teoretické koncepty, které jsou použity v práci. Ve druhé kapitole jsou rozebrány teoretické přístupy a jejich vysvětlení. Díky rozboru literatury a teoretických přístupů došlo k vytyčení vstupních hypotéz, které jsou zmíněny v úvodu a v závěru zhodnoceny.

2.1 Diskuze s literaturou

Hlavním cílem předkládané studie je analýza územní polarizace socioekonomické diferenciací států ležícího ve střední Evropě, tedy Německa. Na začátku je nutné vymezit, kde se vlastně střední Evropa nachází a které státy do ní spadají. Cílem této kapitoly je předložit koncepty, které rozdělují Evropu na několik regionů.

Podle Scüscse (2011) je střední Evropa vklíněná mezi Východ a Západ Evropy, přičemž strukturální modely, které dodnes určují moderní Evropu, vyplývají z původní situace regionů a z posunů, které v nich nastaly. Podle tohoto autora není dělení Evropy na Východní a Západní konečné. K tomuto konceptu přidává středovýchodní část, která představuje přechodnou scénu mezi dvěma výše jmenovanými.

Problematikou vymezení střední Evropy se zabýval i Rupnik (1992), který tvrdí, že po druhé světové válce střední Evropa vymizela z povědomí Západu. Ve skutečnosti samozřejmě nevymizela, ale zahalila se vlivem socialismu. Po jeho pádu a sjednocení Německa vyvstala nová otázka, a to zda se Balkán připojí ke střední a východní Evropě. Vyvstala také otázka, zda Německo není příliš velké a lidnaté pro koncept střední Evropy. Nakonec v ní zůstalo a došlo i k připojení Maďarska. Vymezení střední Evropy z pohledu Polska je mnohem rozsáhlejší. Polská koncepce střední Evropy vylučuje Německo, ale zahrnuje sem baltské státy. Této koncepcí je dosaženo hlavně z historicky významného hlediska pro Polsko, protože polská historie se částečně tvořila i v této oblasti.

Danou tematikou o vývoji Evropy se zabývá ve své práci i Zwettler (1992). Jeho dílo sice není aplikováno na současnost, neboť je zaměřeno na období od 5. do 17. století, i přesto rozdělení daných regionů sedí na dnešní dobu. Regiony jsou charakterizovány z celkového pohledu, který zahrnuje etnickou, náboženskou, demografickou a ekonomickou složku.

Evropské postkomunistické země se mohou dělit do dvou skupin, pokud sociální, demografická a výsledná složka sociálních, politických a ekonomických změn jsou pojaty

dohromady (Michalski 2006). V první složce figurují všechny země, které se staly členy Evropské unie do roku 2004, včetně Německa, navíc do této skupiny spadá i Chorvatsko. Tyto státy z ekonomického hlediska neustále stoupají, jelikož jsou založeny na politické stabilitě. I když politická stabilita může být v tomto případě zavádějícím pojmem, jelikož to neznamená, že by se všechny státy dokázaly vyhnout určitým sociálním, ekonomickým či demografickým vlivům. Do druhé skupiny spadají státy jako je Bělorusko, Ukrajina, Makedonie atd., které se vyznačují nejen špatnou ekonomickou situací, ale i politickou nestabilitou. I v tomto rozdělení Evropy na dvě části se však objevuje dvojice států, které se pohybují na pomezí. Mezi ně patří Rumunsko a Bulharsko, přičemž připojení těchto dvou států k Evropské unii a organizaci NATO byl krok kupředu.

Dalšími použitými zdroji je literatura zabývající se historickým kontextem. Celkově byla vybrána čtyři díla, která podchycují celou historii Německa od příchodu prvních kmenů až po přelom mezi 20. a 21. stoletím. Tři díla spadají do cyklu Dějiny států vydané Nakladatelstvím Lidové noviny. Nejobsáhlejším dílem jsou Dějiny sjednocené Evropy od Václava Vebra. Toto dílo se nezabývá pouze dějinami Německa, ale celé Evropy, proto zde některé důležité okamžiky německé historie chybí. Za nejdůležitější práci, která se věnuje pouze historii Německa od příchodu prvních kmenů až téměř po současnost, je považována kniha Friedricha Kriegera Dějiny Německa. Ačkoliv je toto dílo aktualizováno, na časové ose končí v závěru 20. století. Z toho důvodu je použito i dílo profesorky německé historie na University College London, Mary Fulbrook, která se věnuje pouze období posledního století. Jako poslední dílo zabývající se německou historií byly vybrány Dějiny NDR od Webera.

Opomenuta nemohou být ani díla věnující se teoriím regionálního rozvoje. Podle Blažka (2008, in Krejčí, Klusáček 2010) teorie regionálního rozvoje představují ucelený systém, který vysvětluje působení základních faktorů, subjektů, mechanismů a dalších souvislostí regionálního rozvoje. Regionální rozvoj jako takový začal být více vnímán až v první polovině 20. století ve snaze reagovat na konec první světové války, vznik nových států, hospodářskou krizi atd. Otázkou regionálního rozvoje je také působení socioekonomického vývoje. Příčiny regionálních rozdílů lze rozdělit do dvou kategorií – na vnitřní a vnější. První jmenované příčiny jsou reflektovány aktéry regionálního rozvoje v daném území. Jedná se o chování, zvyky, motivaci, schopnosti apod. Vnějšími příčinami se rozumí společenské podmínky a externí prostředí (tj. fyzicko-geografické a socioekonomické). Nicméně díky dnešnímu dominantnímu postavení socioekonomických procesů dochází ke vzniku rozdílů mezi regiony a postupnému zrychlování tvorby rozdílů (Krejčí, Klusáček 2010).

Mezi použitou literaturou samozřejmě nemohou chybět ani internetové zdroje. Ty posloužily zejména pro hledání statistických údajů. Jedním z nejčastěji využitých je portál EUROSTATu, který slouží jako statistická databanka Evropské unie. Z tohoto portálu jsou použita data pro míru rozvodovosti, celkový přírůstek, podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním a podíl ekonomicky aktivních obyvatel zaměstnaných v terciéru. Jako další důležitý statistický portál je použit Německý spolkový statistický úřad (Statistisches Bundesamt), ze kterého jsou použita data pro hrubý domácí produkt, průměrná mzda, míra urbanizace a podíl voličů na volbě vítězné strany. Míra religiozity byla nalezena na portálu ZENSUS, který zpracovává data ze sčítání lidí, bytů a domů. Jako poslední zdroj dat slouží portál Statista, ze kterého jsou čerpána data pro podíl cizinců žijících v Německu a míru nezaměstnanosti. Tento statistický portál nabízí jak evropskou, tak i celosvětovou databázi pro obchodní i akademické účely.

Nejvýznamnějším dílem, ze kterého bakalářská práce vychází, je dílo Nováčka *Dualita Evropy*. Autor se v práci zabývá celkovou historicko-geografickou analýzou vývoje duality v Evropě nejen v dnešní době, ale už od dob starověku. Z této publikace bylo čerpáno zejména pro analytickou část a pro výběr sledovaných ukazatelů územní polarity. V díle je také vytyčena klíčová myšlenka polohy střední Evropy jako prostoru mezi rozvinutým Západem a méně rozvinutým Východem. Toto dílo bylo také inspirací pro vytyčení vstupní hypotézy bakalářské práce.

2.2 Teoretický rámec sledované problematiky

Tématika *územní polarity* je propojena s několika teoretickými východisky, které byly naznačeny už v předchozí kapitole. Nejdůležitějším pojmem vážícím se na sledovanou problematiku je regionalizace Evropy na několik oblastí. V dnešní době se Evropa pomyslně rozděluje na vyspělý Západ a za ním zaostávající rozvojový Východ. V historii ale převládalo rozdělení evropského prostoru na Sever a Jih (Nováček 2012). Toto rozdělení už dnes moc neplatí. Většina autorů se shoduje na tom, že severojižní, potažmo jihoseverní gradient lze vymezovat do mladšího středověku, popř. až do pozdního středověku (Křen 2005). Další možností, jak rozdělit Evropu na jednotlivé regiony, je podle Scüscse (2011) na západní a východní s pomyslnou hranicí uprostřed, která je nazývána středovýchodní.

Mezi nejvýznamnější díla, která se zabývají danou problematikou, patří teorie vývojových stádií. Ta je založena na komplexním společenském i ekonomickém aspektu vývoje, proto je její výhodou zohledňování prostorového prvku. Z tohoto důvodu může být použita i na

sledování duality Evropy. Teorie vývojových stádií pochází z Rostowových stádií ekonomického růstu (Rostow 1960, in Hampl 1998, in Nováček 2012). Tento koncept rozděluje Evropu na tři stádia (Hampl 1998, in Nováček 2012), a to předindustriální, industriální a postindustriální. Toto rozdělení se týká průmyslové revoluce a jejího průběhu ve světě. Předindustriální období trvalo až do první poloviny 19. století, industriální období od první do druhé poloviny 20. století a postindustriální období končí posledními dekádami 20. století. Průmyslová revoluce se zrodila v Anglii na konci 18. století, do kontinentální Evropy se dostala až po napoleonských válkách (1815) a do Německa a vyspělejších částí habsburské monarchie ještě o něco později. Protože Německo bylo roztržštěné do několika menších státních útvarů a v této době nemělo jednotnou podobu, nacházelo se před příchodem průmyslové revoluce na chvostu evropského vývoje. Přesto zde vzniklo jedno ze středisek těžkého průmyslu, a to v Porúří, což bylo určující pro jeho další vývoj. Hospodářská vyspělost se zpočátku měřila podle textilního průmyslu, později množství vytěženého uhlí a vyrobeného železa. Z toho těžilo již zmíněné Porúří.

V průběhu historického vývoje Evropy došlo k nerovnoměrnému rozvoji jejích států a některé tak začaly zaostávat oproti ostatním. Západ se začal vyvíjet rychleji a Východ naopak zaostával. Za důležitou teorii, která podává celkové vysvětlení nerovnoměrného vývoje regionů nejen v Evropě, ale i ve světě, může být považována Wallersteinova teorie světového systému (Wallerstein 1974). Tato teorie vychází ze čtyř zdrojů, a to analýzy feudalismu a kapitalismu, teorie akumulace kapitálu a dialektické metody (Nováček 2012). Tento koncept rozděluje region na jádro a periferii, popř. semiperiferii. Jádrová oblast je na vzestupu a dochází k ústupu zemědělství na úkor industrializace a kapitalizace. Periferie je závislá na jádrové oblasti, čímž dochází k propojenosti světa, a za takové oblasti jsou považovány rozvojové regiony Východu. Periferní oblasti leží vždy mimo jádrovou oblast a i historický vývoj těchto oblastí je závislý na vývoji jádrové oblasti. Důležitou roli v tomto případě hraje ekonomická vyspělost. Za ekonomicky nejvyspělejší ve střední Evropě lze považovat jižní a západní části Německa, které mohou být označeny jako jádrové oblasti. Periferní oblasti mohou být determinovány nejen ekonomickou vyspělostí oproti jádru, ale i fyzicko-geografickými podmínkami nebo politickou organizací. Oblast semiperiferií je označována jako mezistupeň mezi jádrem a periferií.

Problematikou jádra a jeho periferiemi se zabývali i Havlíček, Chromý a kol. (2005), podle kterých je periferie oblast, která nedosahuje určité úrovně funkčně-prostorových a sociálně-prostorových vztahů. Jako hlavní faktory určující postavení území polarizovaného prostoru zmiňují zejména polohu vnější i vnitřní, ale i subjektivní faktory určující perifernost území. V jednom z prvních význačnějších teoretických pojetí podtrhnul Christaller (1933, in

Havlíček, Chromý a kol. 2005) ve své teorii centrálních míst definici jádra. Oblast mezi dvěma a více jádry je vymezena jako oblast s periferním profilem.

V dnešním období je nejčastější představou lokalizace ekonomického jádra v Evropě idea tzv. Modrého banánu. Toto území představuje urbanizované území, které prochází od jihovýchodní Anglie až do severní Itálie. Modrý banán prochází i Spolkovou republikou Německo v okolí měst Kolín nad Rýnem a Kolín nad Mohanem (Toušek, Kunc, Vystoupil a kol. 2008). Tato centrální oblast zahrnuje více než 40 % obyvatel Evropy. Existují i další alternativní oblasti sídelního systému, jako je například Žlutý banán, Červený banán nebo Francouzská urbanizační osa. Žlutý banán je jádrová oblast, která se nachází v pásmu od Paříže po Varšavu a prochází tak celým severním Německem. I oblast Červeného banánu nepatrně zasahuje do Německa. Toto vymezení jádrové oblasti se táhne od jižního Švédska přes Berlín, Českou republiku až na Slovensko.

3. METODIKA

Pro sledování rozdílů mezi regiony je nejprve nutné vysvětlit vybrané pojmy, které se v bakalářské práci objevují. Důležité je také objasnit výběr regionů, které slouží jako územní jednotky při sledování územní polarit Spolkové republiky Německo. Nachází se zde také vysvětlení výběru vhodných ukazatelů, které jsou zpracovány faktovou analýzou v páté kapitole. Vysvětlení kvantitativních metod potřebné k výpočtům a analýze se nachází také v této kapitole.

3.1 Vymezení a členění zkoumaného území a výběr ukazatelů

Zásadní pro sledování územní polarit vybraného geografického celku, tedy Spolkové republiky Německo, je sledování polarit z pohledu příslušných socioekonomických aspektů na úrovni regionů. Podle hodnot sledovaného aspektu, které spadají do daného regionu, je následně vyhodnoceno, zda se region přibližuje vyspělejšímu Západu, či zaostalejšímu Východu. Důležitou podmínkou pro vyřešení analýzy je nejen znalost statistických údajů, ale především jejich správné porovnání a určení, zda nejvyšší hodnota vykazuje západovýchodní nebo východo-západní gradient.

Jedním z nejdůležitějších kroků pro prostorovou analýzu je správné rozčlenění území na regiony, které budou v případě Spolkové republiky Německo na úrovni NUTS 1. Klasifikace NUTS je vytvořena pro země Evropského hospodářského prostoru (EEA) a zahrnuje i několik států EFTA (Evropská dohoda volného obchodu), kam patří Island, Lichtenštejnsko, Norsko i Švýcarsko (Brázdová 2006). Tyto územní celky byly vytvořeny Eurostatem (Statistický úřad Evropské unie) a slouží pro jeho statistické účely a pro porovnávání ekonomických ukazatelů členských států EU. Existuje několik úrovní, na které se dané území rozděluje. NUTS 0 představuje celé území daného státu. Do kategorie NUTS 1 spadá územní jednotka velkých oblastí státu, která je tvořena několika jednotkami na úrovni NUTS 2. Minimální počet populace žijící v oblasti NUTS 1 je 3 000 000 obyvatel a maximální počet obyvatel žijících v dané oblasti je 7 000 000. Kategorie NUTS 2 odpovídá úrovni středního článku územně správního členění státu a žije zde 800 000 až 3 000 000 obyvatel. Nejmenší lokální jednotkou je území odpovídající obci a není legislativně vymezeno. Pro prostorovou analýzu Spolkové republiky Německo jsou vybrány regiony na úrovni NUTS 1, tedy spolkové republiky. Těch se v Německu nachází 16 a jsou nazývány Länder. Na této úrovni je členění dlouhodobě stabilní s poměrně silnými kompetencemi. Větší spolkové země se dále člení na úrovni NUTS 2 na vládní kraje,

tzv. Regierunsbezirke. Těch dnes existuje celkem 41. Úroveň NUTS 3 je zastoupena kraji, tzv. Kreise, jejich počet ale postupně klesá.

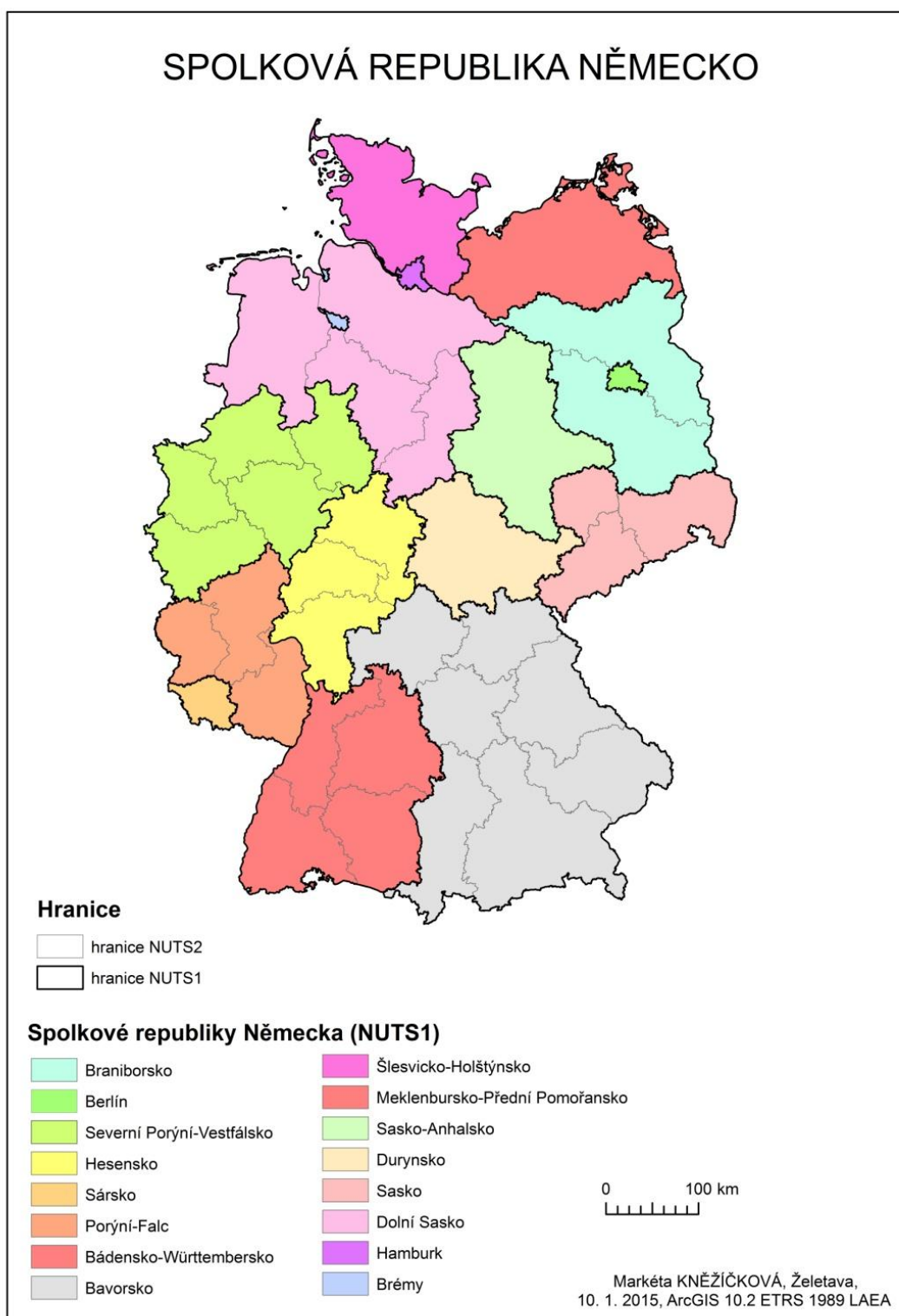
Počet regionů (16) na úrovni NUTS 1 je dostatečný pro prostorovou analýzu. Může ovšem docházet k lehkému zkreslení kvůli rozmanitosti a velké rozloze daných spolkových republik. Rozlohou nejmenší spolková republika Svobodné hanzovní město Brémy (404 km²) se jen těžko vyrovná Svobodnému státu Bavorsko (70 550 km²), které je nejrozlehlejší. I přesto je členění na dané územní celky na úrovni NUTS1 nejvhodnějším. Pro analýzu všech 41 krajů, tedy analýzu regionů na úrovni NUTS 2, zde není prostor a nejspíše ani všechna potřebná data by nebyla dohledatelná.

K práci je přiložena analýza, kde tři hanzovní města jsou brána jako součást spolkové republiky. Berlín je připojen k Braniborsku a Hamburk a Brémy k Dolnímu Sasku.

Aby byla zachována porovnatelnost s ostatními pracemi vznikajícími na toto téma, je nezbytné rozčlenit Německo na stejné úrovni, na jaké byly rozčleněny i ostatní státy. Holakovský (2014) použil pro členění Slovenska NUTS 3. Rozčlenění na NUTS 2 by více či méně nemělo smysl kvůli nízkému počtu regionů a pro analýzu NUTS 4 by nebyla dostupná všechna statistická data. Nicméně Slovensko se neskládá ze spolkových republik tak jako Německo nebo Rakousko. Ležáková (2014) se ve své práci zabývá Rakouskem, které je seskupeno ze spolkových zemí podobně jako Německo. Rakousko je tvořeno seskupením 9 spolkových republik, které jsou použity pro analýzu územní polarity.

Mezi 16 spolkových republik spadají: Země Bádensko-Württembersko, Svobodný stát Bavorsko, Země Berlín, Země Braniborsko, Svobodné hanzovní město Brémy, Svobodné hanzovní město Hamburk, Země Hesensko, Země Meklenbursko-Přední Pomořansko, Země Dolní Sasko, Země Severní Porýní-Vestfálsko, Země Porýní-Falc, Země Sársko, Svobodný stát Sasko, Země Sasko-Anhaltsko, Země Šlesvicko-Holštýnsko a Svobodný stát Durynsko. V mapě č. 1 je zobrazeno porovnání hranic NUTS 1 a NUTS 2.

Mapa č. 1: Spolková republika Německo

Zdroj: vlastní zpracování

Výběr sledovaných ukazatelů hraje důležitou roli při detekci a vymezení územní polarit Spolkové republiky Německo. Významnou roli také hraje dostupnost a aktuálnost dat. Nejstarší

použitá data v bakalářské práci jsou z r. 2011. Právě aktuálnost dat hraje významnou roli z několika důvodů – politika, ekonomika nebo i jiné determinanty.

Sledované ukazatele jsou rozděleny do skupin podle práce Nováčka (2012) a ostatních bakalářských prací, které vznikaly na toto téma. V Nováčkově monografii sice dochází k rozdělení aspektů na kulturní, ekonomicko-sociální, politické a etnické, v této bakalářské práci jsou aspekty rozděleny pouze na ekonomické, sociální a ostatní. Právě část ostatních aspektů zabírá i politické, etnické a kulturní v jednu složku. Jak již bylo zmíněno, aspekty byly vybrány záměrně tak, aby byly totožné s ostatními bakalářskými pracemi, které vznikly na toto téma. Díky tomu je možné srovnání výsledků s ostatními státy. Ovšem několik ukazatelů je čistě specifických, aby odrážely specifickou realitu socio-geografické diferenciaci konkrétního státu střední Evropy. Jako specifický ukazatel je použit jeden aspekt, a to podíl cizinců žijících v daném státě, který použila ve své práci i Ležáková (2014).

Tab. č. 1: Přehled vybraných ukazatelů územní polarity a jejich rozčlenění podle aspektů

EKONOMICKÉ ASPEKTY	SOCIÁLNÍ ASPEKTY	OSTATNÍ ASPEKTY
HDP/ obyv.	Míra urbanizace	Míra religiozity
Nezaměstnanost	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním	Výsledky parlamentních voleb
Podíl EAO v terciérním sektoru	Celkový přírůstek	Podíl cizinců
Průměrná mzda	Rozvodovost	-

Zdroj: vlastní zpracování

Mezi *ekonomické indikátory*, které poukazují na rozdíly v ekonomické vyspělosti mezi danými spolkovými zeměmi, jsou zařazeny: hrubý domácí produkt na jednoho obyvatele, míra nezaměstnanosti, podíl ekonomicky aktivních obyvatel v terciérním sektoru a průměrná mzda. Hrubý domácí produkt byl zvolen záměrně jako obecný ukazatel ekonomické vyspělosti, jedná se o souhrn vytvořených hodnot v priméru, sekundéru, terciéru (popř. kvartéru) za jeden rok na území daného státu. Od r. 2004 hrubý domácí produkt Německa roste. Jedinou výjimkou je rok 2009, kdy HDP spadl o více než 5 %. Stoupající výkonnost německého hospodářství je dobrou zprávou i pro české firmy, pro které je Spolková republika Německo důležitým vývozním partnerem. Zde platí, že čím vyšší hodnota hrubého domácího produktu u dané spolkové republiky, tím větší vyspělost, a tím pádem i příklon na stranu vyspělého Západu.

To samé by se dalo říci i o průměrné mzdě. I zde platí, že státy, které vykazují vyšší hodnoty průměrné mzdy, spadají do vyspělého Západu, naopak státy s nižší průměrnou mzdou spadají na stranu Východu. Průměrná mzda byla zvolena nejen z toho důvodu, že v Německu není jako v jedné z mála zemí Evropské unie zavedena minimální mzda, ale i proto, aby díky

tomuto ukazateli došlo k „dublování“ hrubého domácího produktu, aniž by se mu musela dávat vyšší hodnota. Z výše uvedeného důvodu jsou data s průměrnou mzdou uváděna v eurech i přesto, že se tato mzda nejčastěji udává v amerických dolarech. Navíc euro je měna používaná v Německu. I v případě podílu ekonomicky aktivních v terciérním sektoru platí, že čím větší podíl, tím více spadá daný region do oblasti vyspělého Západu. V Německu je v terciérním sektoru zaměstnaných téměř 75 % ekonomicky aktivních obyvatel. V současnosti se stále zvětšují rozdíly mezi bohatým Severem a chudým Jihem. Právě toto rozdělení vyjadřuje podíl mezi ekonomicky rozvinutými státy (kam patří i Německo) a rozvojovými státy. S narůstajícím počtem obyvatel Země se mění hlavně sektorová struktura a podíl jednotlivých sektorů na národním hospodářství. Vyspělé země mají v průměru zaměstnáno kolem 3 %. V Německu bylo v roce 2011 zaměstnáno 2,4 % ekonomicky aktivních. V rozvojových státech je v terciéru zaměstnáno 60 % a výše ekonomicky aktivních. Z tohoto pohledu lze tedy konstatovat, že Německo je vyspělým státem.

Opačně tomu bude v případě posledního aspektu této skupiny, a to v případě nezaměstnanosti. Zde bude platit, že čím nižší nezaměstnanost, tím vyspělejší oblast.

Další skupinou aspektů jsou aspekty *sociální*. Tato skupina se zabývá rozdíly ve struktuře obyvatelstva a demografických charakteristikách a spadají sem čtyři ukazatele – míra urbanizace, podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním, celkový přírůstek a rozvodovost. Míra urbanizace udává podíl, kolik obyvatel žije ve městech nad 5 000 obyvatel ku celkovému počtu obyvatel žijících na daném území. Současná míra urbanizace v Evropě se pohybuje okolo 73 % a tato hodnota neustále stoupá. Míra urbanizace Německa se pohybuje okolo 80 %, obyvatelstvo Německa je tedy více urbanizované oproti průměru Evropy. V tomto případě platí, že čím vyšší míru urbanizace daná oblast vykazuje, tím více spadá k vyspělejšímu Západu a naopak.

Podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním udává přehled o vzdělanosti celého obyvatelstva daného regionu. V tomto případě byl použit poměr obyvatel s vysokoškolským vzděláním ve věkové kategorii 25 – 64 let ku počtu obyvatel v téže věkové kategorii. I zde platí, že čím vyšší podíl vysokoškolsky vzdělaného obyvatelstva, tím západnější charakter daný region má.

Dalším ukazatelem, který spadá do sociálních aspektů, je celkový přírůstek. Ten nabývá kladných i záporných hodnot, a nahrazuje tak přirozený přírůstek. Pod přirozený přírůstek spadá pouze natalita a mortalita, celkový přírůstek zohledňuje i hodnoty migrace. Zde platí, že regiony s kladnými a vyššími hodnotami budou spadat k vyspělejšímu Západu. Tento ukazatel jako jediný může nabývat záporných hodnot, čímž může vyjít celý sociální index záporný. Aby bylo

možno tomuto predejsť, je vytvorená odchyľka pro každou dílčí část celkového přírůstu, tedy byla vytvořena odchyľka natality, mortality, imigrace a emigrace, z čehož aritmetickým průměrem vznikla odchyľka celkového přírůstu. Současně je nutné brát ohled na to, jak je daná odchyľka počítána, jelikož mortalita a emigrace představují úbytek obyvatelstva, proto jsou odečteny. Výslednou odchyľkou celkového přírůstu je kladná hodnota a zkreslení je minimalizováno.

Posledním ukazatelem v této skupině je míra rozvodovosti. Ta souvisí i s mírou religiozity. Současným trendem je zaměřování se na vlastní kariéru a vlastní osobnostní růst, proto dochází k odsouvání manželského života, potažmo i rození dětí na „vedlejší kolej“. Právě tento trend je typický pro západní státy, naopak v zaostalejších regionech dochází k nižší míře rozvodovosti. Ta je zde ovlivněna i vyšší mírou religiozity a tradicemi. Zde platí, že čím vyšší míra rozvodovosti, tím více daný region spadá k vyspělejšímu Západu.

Poslední skupinou ukazatelů jsou *ostatní*. Do této skupiny spadají jak politické, tak etnické a kulturní aspekty a jako ukazatele byly vybrány: míra religiozity, výsledky parlamentních voleb a podíl cizinců žijících na daném území. Míra religiozity již byla zmiňována v souvislosti s mírou rozvodovosti. Výsledky parlamentních voleb jsou zpracovány z pohledu vítězné strany. Vítězné strany v posledních parlamentních volbách v r. 2013 byly dvě, a to CDU a CSU. CDU je křesťansko-demokratická unie Německa a působí ve všech spolkových republikách kromě Země Bavorsko. V této spolkové republice naopak působí strana CSU – tedy křesťansko-sociální unie Bavorska. Tyto dvě strany spolu úzce spolupracují, protože jsou založeny na stejných idejích. Tento ukazatel je do analýzy zahrnut tak, že je určeno, kolik procent osob volilo vítěznou stranu. Posledním ukazatelem, který spadá do této skupiny, je podíl cizinců žijících na území Spolkové republiky Německo.

3. 2 Zpracování daných ukazatelů a jejich analýza

Stanovené hypotézy jsou potvrzeny, či vyvráceny v závěrečné kapitole po vytvoření analýzy, detekci územní polarit a následovně syntéze socioekonomické diferenciaci. Nejen pro vytvoření hypotéz je nutná dostatečná heuristika, neboli nastudování dostatečného množství literatury, která se zabývá sledovanou tematikou, z níž je v práci čerpáno. Prostudovaná odborná literatura, odborné práce i zdroje, ze kterých byla čerpána statistická data, jsou rozebrány v předchozí kapitole. Úvod této kapitoly se zabývá vyčleněním a vymezením zkoumaného území. Je zde vysvětlen důvod, proč byly vybrány dané regiony, na nichž bude zkoumána územní polarita. V druhé části této kapitoly jsou vyčleněny ukazatele, které jsou rozříděny do tří skupin podle toho, k jakému aspektu spadají. Na těchto aspektech bude vytvořena analýza na

principu pořadníkové metody a následně zhodnocena situace každého ukazatele. Pro lepší představivost je každému ukazateli vytvořen i mapový výstup v ArcGIS 10. 2.

Přestože je výzkum sociálně-ekonomických prostorových disparit obvykle klíčovým tématem geografického výzkumu, neexistuje dosud jednotný metodologický přístup k měření a kvantifikaci sociálně prostorové diferenciace (Netrdová, Nosek 2009, in Netrdová, Novák 2011). K analýze regionální diferenciace se používají často tradiční statistické míry variability, které měří absolutní nebo relativní míru nerovnoměrnosti, jako například Giniho koeficient koncentrace nebo rozklad Theilova indexu (Nosek, Netrdová 2010, in Netrdová, Novák 2011). Ovšem všechny tyto míry nejsou nejvhodnějším způsobem, jak porovnávat socioekonomickou diferenciaci, jelikož nezvažují reálný průmět dané diferenciace do území. Pro určování polarit mezi vybranými územními jednotkami Spolkové republiky Německo, v tomto případě spolkových republik, byly použity kvantitativní metody. První použitou metodou je medián. Medián, čili prostřední hodnota, je takový prvek řady, uspořádané v neklesajícím pořadí, který ji rozděluje v tom smyslu, že polovina prvků této řady má menší hodnotu znaku a polovina má větší hodnotu znaku, než je hodnota mediánu (Brázdil a kol. 1995). Existují dva následující způsoby, jak správně určit medián dané řady. Je-li celkový počet hodnot v dané řadě liché číslo, pak se medián určí jako

$$M = \frac{n + 1}{2}$$

Pokud je celkový počet hodnot v dané řadě sudé číslo, pak je určení mediánu složitější. Hodnota mediánu je stanovena jako průměr mezi dvěma středními hodnotami, tj.

$$M = \frac{n + 1}{2} + \frac{n}{2}$$

Medián rozděluje soubor na dvě stejně početné části a jeho výhodou je zejména fakt, že není ovlivněn extrémními hodnotami jako např. aritmetický průměr.

Za účelem popsání sociálně prostorové diferenciace jsou v geografii již tradičně používány metody vícenásobné statistické analýzy, zejména metody ze skupiny faktorové a shlukové vícenásobné statistické analýzy (Netrdová, Novák 2011). Podle Košťála (2013) je faktorová analýza statistickou metodou, která vysvětluje nebo popisuje rozptyl měřených proměnných. Podstatou této vícerozměrné statistické metody je rozbor struktury vzájemných závislostí mezi proměnnými. Cílem analýzy je charakterizovat strukturu společných faktorů na

základě závislostí mezi nimi. Povaha těchto společných faktorů by měla objasňovat pozorované závislosti co nejjednodušeji. Pro analýzu je také důležité určit, jakou váhu mají dané aspekty. Zda mají ekonomické, sociální a ostatní aspekty stejnou, či rozdílnou váhu. Vzhledem k vyššímu vlivu ekonomických a sociálních aspektů na formování územní polarizace v dnešní době jsou jejich hodnoty dvojnásobné. Aspekty ze skupiny „ostatní“ dominovaly v polarizaci prostoru především v minulosti a v současné době se používají především jako doplnění předcházejících dvou kategorií (Nováček 2012), proto jsou násobeny pouze jednou.

Výpočet samotné analýzy je rozdělen do dvou kroků. Nejdříve se využívá pořadníkové metody, což znamená, že dojde k seřazení daných regionů, tedy spolkových republik od nejzápadnějších (tj. v pořadí od 1., 2., 3., apod.) až po nejvýchodnější (tj. v pořadí ...14., 15. a 16.). Poté následuje výpočet tří indexů pro každý aspekt, tedy dílčí ekonomický index, dílčí sociální index a dílčí index pro ostatní kategorii ukazatelů. Dílčí indexy jsou vypočítány jako součet pořadí všech ukazatelů pro danou skupinu a ten je následně vydělen počtem indikátorů v dané kategorii. Postup je stejný pro všechny kategorie, pouze se mění počet prvků v souboru.

$$I_e = \frac{n_1 + n_2 + n_3 + n_4 + n_5}{5}$$

Po výpočtu dílčích indexů je třeba ještě vypočítat celkový index. Hodnota celkového indexu se vypočítá z hodnot indexu ekonomického, sociálního a ostatního, přičemž hodnoty ekonomického a sociálního indexu musí být zdvojnásobeny kvůli jejich důležitosti.

$$I_c = \frac{2 * I_E + 2 * I_S + I_O}{5}$$

Komplexního a konečného pořadí se docílí seřazením od „nejzápadnějších“ hodnot po „nejvýchodnější“. Na základě těchto výsledků je pak provedena samotná analýza, která je zpracována v poslední podkapitole páté kapitoly. Na základě těchto výsledků je vytvořena poslední mapa v ArcGIS, ze které bude jasně zřetelné, zda státy inklinují k vyspělému Západu, či rozvojejšímu Východu.

Druhou variantou, jak docílit analýzy, je použití metody odchylek od mediánu. Tento typ výpočtu je složitější. I v tomto případě je nutné si uvědomit, zda nejvyšší hodnota daného ukazatele určuje západovýchodní nebo východozápadní gradient. U sestupného řazení hodnot u hrubého domácího produktu lze říci, že se jedná o západovýchodní gradient. Ale u sestupného

seřazení hodnot u nezaměstnanosti by se jednalo o východo-západní gradient. Samotný výpočet indexu získaného na základě regionálních odchylek od mediánu pak vypadá následovně:

$$I = \frac{n}{0,01 * M}$$

Písmeno n zde zastupuje hodnotu, již ve sledovaném ukazateli vykazuje daný region a M se rovná mediánu. Pro výpočet procentuální odchylky je nutné použít 1 % hodnoty mediánu, z toho důvodu dochází k násobení jmenovatele 0,01. Další postup je již totožný s postupem výše popsaným, který využívá trojici indexů. Jednotlivé odchylky se sečtou a vydělí počtem prvků ve skupině, čímž vznikne index dané skupiny. Celkový index se získá stejně jako u pořadníkové metody a i zde musí dojít k vynásobení ekonomických a sociálních aspektů dvěma.

Nedílnou součástí je i tvorba map v programu ArcGIS. Nejprve byl vybrán souřadnicový systém WGS 1964, ale mapa Německa byla v tomto zobrazení „roztažená“, proto jsou mapy převedeny do souřadnicového systému ETRS 1989 LAEA, který je pro zobrazení Německa vhodnější. Pro každý aspekt je vytvořena mapa, kde hodnoty indikátorů byly rozděleny do pěti intervalů. Počet intervalů je vypočítán statistickou metodou podle vzorce

$$m = 1 + 3,3 * \log n \cong 5$$

Pro výpočet intervalů mohou být použity i jiné vzorce, např. odmocnina z celkového počtu prvků. V tomto případě by se jednalo o 4 intervaly. Třetím způsobem, jak získat daný počet intervalů je

$$m = 5 * \log n$$

V tomto případě by se jednalo o šest intervalů. Nakonec byla použita střední hodnota ze všech tří čísel, tedy intervalů bylo zvoleno celkem pět.

Samotnou analýzou ale práce nekončí. Po vytvoření analýzy následuje interpretace výsledků a syntéza celkového zjištění. Chybět nemůže ani kategorizace ukazatelů dle míry vykázané územní polarizace. Součástí syntézy je i stanovení gradientu a jakým směrem převládá v případě, že je prokázán. Může nastat i situace, že k polarizaci zkoumaného území nedojde. Celkovým výsledkem je mapa, která podpoří toto tvrzení a graficky ilustruje rozdělení státu na dvě nestejně velké poloviny.

4. NĚMECKO A JEHO ÚZEMNÍ POLARITA V EVROPSKÉM KONTEXTU A HISTORICKÉM KONTEXTU

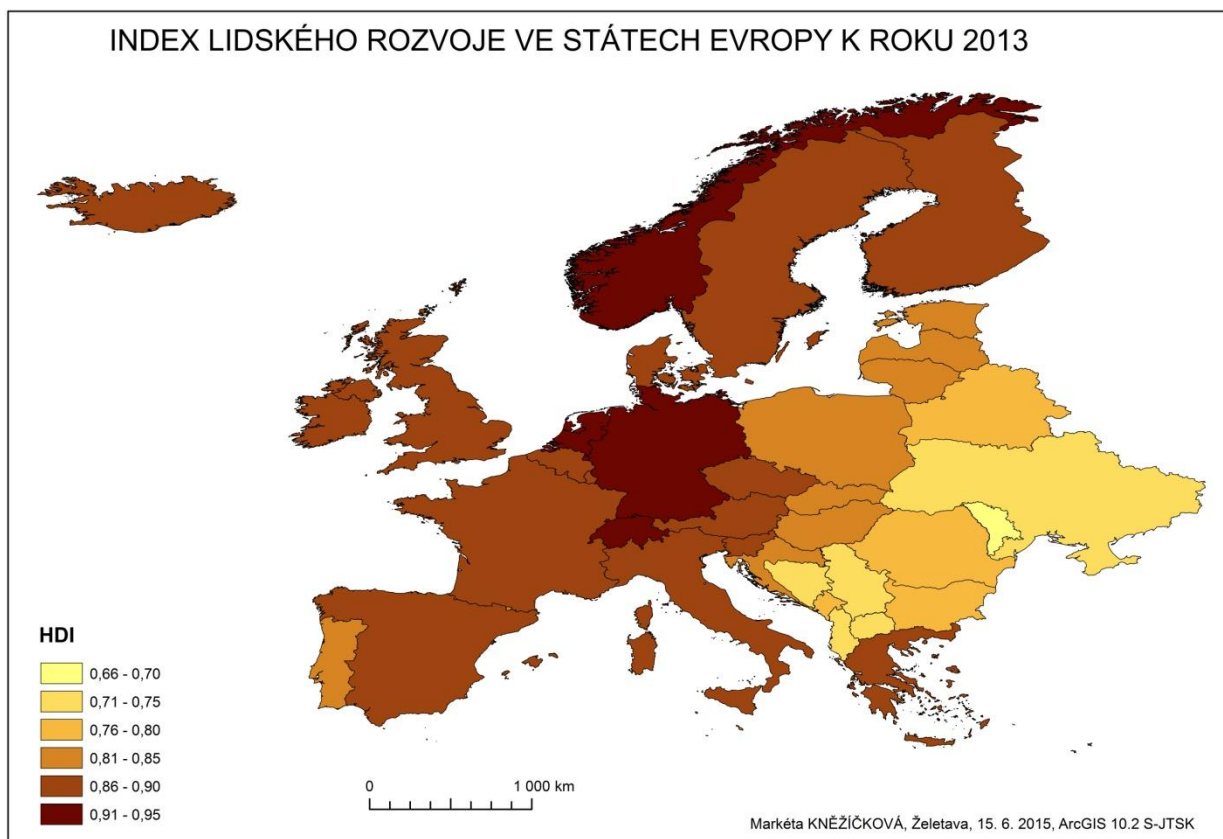
Pro správné porozumění danému tématu je nezbytné formulovat význam a postavení Německa nejen dnes, ale v historickém kontextu celé Evropy. Z toho vyplývá, že předmětem této kapitoly je zkoumání socioekonomické diferenciaci a historického vývoje územní polarit Německa.

Spolková republika Německo spadá do střední Evropy. Vzhledem k tomu, že ohraničení střední Evropy je mnoha autory vytyčováno různě, jak bylo detailně popsáno v předešlé části práce, je otázkou, zda by do střední Evropy spadaly i oba celky před sloučením v jednu republiku, tedy Německá demokratická republika a Spolková republika Německo. Z celkového pohledu na střední Evropu je jasné, že Německo je v tomto regionu tahounem a nejvyspělejším státem celé oblasti střední Evropy, a to nejen ze současného ekonomického, ale i historického pohledu.

4.1 Socioekonomická diferenciaci Německa v evropském kontextu

Pro porovnání socioekonomické vyspělosti Německa s ostatními státy nejen Evropy, ale i celého světa, lze považovat za vhodný index HDI, který zohledňuje jak ekonomické, tak i sociální aspekty. Zkratka HDI znamená Human Development Index, v češtině je jako zavedený název používán index lidského rozvoje. Podle oficiálních internetových stran byl index lidského rozvoje vytvořen s cílem zdůraznit, že schopnosti obyvatel by měly být brány jako důležitá kritéria při posuzování vývoje země, stejně jako je tomu u hospodářského růstu. Třemi základními dimenzemi HDI jsou ukazatele dlouhověkosti, vzdělávání a slušné životní úrovně (Jahan 2003). Index lidského rozvoje je zjištěn jako průměr všech tří aspektů. Jedinou nevýhodou indexu lidského rozvoje je to, že neodráží nerovnost, chudobu, lidské bezpečí apod. Hodnota HDI se pohybuje v uzavřeném intervalu 0 – 1, přičemž platí, že čím vyšší hodnota HDI, tím je ekonomický a sociální rozvoj ve sledovaném území vyšší. Podle tohoto indexu je současné Německo čtvrtou nejvyspělejší zemí Evropy a celkově nejvyspělejší zemí střední Evropy.

Mapa č. 2: Index HDI ve státech Evropy

Zdroj: Human Development Programme 2013

Německo představuje stát s největší rozlohou ve střední Evropě sestávající z 16 spolkových republik. Hlavní město Berlín tvoří samostatnou spolkovou republiku, kterou obklopuje Braniborsko. Berlín není zemí jako takovou, ale svobodným městem se statutem spolkové země podobně jako Brémy nebo Hamburk. Politický systém, který je nastolen v Německu, je tzv. racionalizovaný parlamentarismus. Tento typ politického systému je založen na kancléřském principu, tedy personalizovaných parlamentních volbách. Ačkoliv je tedy oficiální hlavou státu prezident, faktickou moc drží v rukou kancléř, v dnešní době kancléřka Angela Merkelová. Každá spolková republika je založena na tzv. kooperativním federalismu. Podle způsobu rozdělení kompetencí na jednotlivé vládní úrovně lze od sebe odlišit duální a kooperativní federalismus (Hague, Hatrop 2007, in Šimíková 2011). Hlavním představitelem duálního federalismu jsou Spojené státy americké a tento politický systém je postaven na rozdělení kompetencí mezi federální vládu a vládu jednotlivých členských států. Kooperativní federalismus je založen na opačných podmínkách, tedy na vzájemné spolupráci a solidaritě mezi

jednotlivými vládními úrovněmi. Podle Hagua a Hatropa (2007) je vztah jednotlivých vládních úrovní založen na „vzájemné závislosti, nikoliv na nezávislosti“.

Diferenciaci Německa je možné sledovat též dle přírodních podmínek, které ovlivňují socioekonomickou diferenciaci. Hlavními geomorfologickými celky Německa jsou od severu k jihu Severoněmecká nížina, Středoněmecká vysočina, alpské podhůří a velehorské pásmo německých Alp. Z toho vyplývá, že ve směru od jihu na sever se nadmořská výška postupně snižuje. Značnou část plochy Severoněmecké nížiny zaujímají neúrodné písčité nebo rašelinité půdy. Směrem na východ se pak charakter krajiny mění, krajina pozvolna stoupá, půdy jsou úrodnější a mění se podnebí z oceánského na mírně kontinentální (Zwettler 1985). Obecně lze říci, že Německo má příhodnou polohu v rámci celé Evropy. Severoněmecká nížina díky splavnosti řek jí protékající vždy byla otevřena kontaktu jak na východ s Polskem, tak na západ s Nizozemskem. I hlavní dopravní tepny lemují údolí řek Rýn a Dunaj. V nejjižnější části země jsou pak zformovány Alpy, které tvoří přirozenou hranici s Rakouskem a Švýcarskem.

4.2 Historický vývoj Německa

Jedním z hlavních důvodů vzniku a prohlubování se dnešních rozdílů spočívá v historické nejednotnosti území Německa. Moderní dějiny Německa se datují až od 19. století. Do té doby existovalo na území dnešního Německa několik státních útvarů, ovšem žádný neměl jednotné uskupení ani jednotnou vládu.

Za první národ, který přišel na území dnešního Německa, jsou považováni Germáni. Toto označení se používá pro řadu národů a kmenů severní a střední Evropy, které patří svým jazykem do tzv. indoevropské rodiny (Krieger 2004). V období raného středověku byla západní Evropa osídlena velmi řídko. Od poloviny 11. století začal počet obyvatelstva narůstat a tento nárůst pokračoval až do 14. století. Podle Kriegera se v tomto období v do té doby řídkěji osídleném Sasku počet obyvatelstva zvýšil až desetkrát. Samozřejmě pro tolik obyvatel neposkytovala krajina dostatečné množství půdy.

Podle Krejčího (2000) mají rozhodující význam na vliv událostí v novověké Evropě tři proměny mocenské rovnováhy. První z nich je nástup a vytlačování osmanské říše, druhou je vznik a rozmach ruské říše a právě třetí vlivnou situací byla přeměna Braniborska v Prusko a zformování Německa okolo něho. V Německu v období francouzské nadvlády v letech 1789-1815 proběhlo několik reforem. Rusko a Rakousko se zřekly říšských oblastí na levé straně Rýna. V této době byl ve Francii u moci Napoleon Bonaparte, který si podrobil část Německa. Prusko sice bitvu Tří císařů prohrálo, ale i přesto posílilo. Země Bavorsko, Bádensko

a Württembersko se postavily ve třetí koaliční válce na stranu Francie, a díky tomu získaly území na úkor Rakouska.

Roku 1806 vznikl Rýnský spolek, který sdružoval 16 jihoněmeckých a západoněmeckých říšských stavů, které vyhlásily suverenitu, zřekly se císaře a postavily se na stranu Francie. Rýnský spolek se po několika letech rozpadl a většina členských států se připojila k rusko-prusko-rakouské koalici proti Francii. Svatá říše římská národa německého, jak zněl její titul od 15. století, nebyla už od Vestfálského míru scénou, kde by se rozhodovalo o německých dějinách. Tento proces probíhal ve vzrůstající míře na úrovni jednotlivých německých států (Krieger 2004). Francie odmítla Německou říši nadále státoprávně uznávat a Napoleon požadoval, aby se císař František II. zřekl říšské koruny, což udělal. Tím byla prohlášena Svatá říše římská národa německého za zrušenou.

V letech 1848 – 1849 se v německých státech řešilo, jakým způsobem se Německo sjednotí (zda velkoněmeckým či maloněmeckým řešením) a kdo usedne na trůn. Důvodů, proč Německo nebylo sjednoceno, existuje hned několik. Nejdůležitějším z nich je snad to, že Německo bylo jednou z kolébek protestantismu, což znamenalo, že během třicetileté války došlo k demokratické katastrofě a roztržštění území na téměř 300 útvarů, které byly různě velké a různě závislé. Velkoněmeckým řešením sjednocení Německa bylo myšleno i připojení Rakouska, maloněmeckým řešením pak sjednocení bez účasti Rakouska. Fridrich Vilém IV. byl zvolen Frankfurtským parlamentem za císaře, korunu však odmítl a parlament se rozpadl. Německo se tedy nesjednotilo ani v období, které bývá nazýváno „jaro národů“.

Důležitým krokem ke konečnému sjednocení bylo jmenování Otto von Bismarcka pruským ministerským předsedou. Jeho cílem bylo sjednotit Německo pod vedením Pruska, této myšlence však stálo v cestě Rakousko.

Koncem 18. století propukla v Anglii průmyslová revoluce, která pronikla do Německa v první polovině 19. století. Před rokem 1830 se 4/5 obyvatelstva živily zemědělstvím, po roce 1830 už pouze polovina. Došlo ke vzniku průmyslových regionů na jihu Německa a stavbě železniční sítě. V této době obecně platilo, že oblasti s železniční tratí byly vyspělejší než oblasti bez železnic. Na počátku průmyslové revoluce se vyspělost států měřila podle textilního průmyslu. Později se ale do popředí dostalo hornictví a těžba uhlí, což učinilo z Německa jednu z největších průmyslových oblastí světa. Právě díky těžbě uhlí se staly jedněmi z průmyslově nejatraktivnějších a ekonomicky nejúspěšnějších státy v Porúří a Sasko. Ty také dnes patří mezi nejvíce zalidněné oblasti Německa. Průmyslová revoluce s sebou ale přinesla též nahrazování obyvatelstva stroji, což tehdy znamenalo tisíce lidí bez práce.

18. ledna 1871 vznikla Německá říše, která trvala až do konce první světové války. Po prohrané válce pak vznikla na německém území Výmarská republika. Šlo o první pokus vytvoření demokratické státní formy na německé půdě. Mírové podmínky byly ale pro Výmarskou republiku šokující. Neměla žádnou rovnoprávnost a bylo jí ostatními republikami diktováno, co smí a nesmí. Německo mělo ztratit více než 70 000 km² a všechny kolonie ve prospěch vítězných mocností. Výmarskou ústavu bylo těžké vypracovat, protože některé státy si chtěly ponechat určitou míru vlastní samosprávy. Nejdříve Výmarská republika žádala o odklad a snížení reparací kvůli poklesu měny, žádosti ovšem nebylo vyhověno, což způsobilo ještě větší propad německé ekonomiky. Francie a Belgie proto obsadily Porúří a Německo tak okamžitě přestalo vyplácet reparace.

V období před a během II. světové války se politika III. říše zaměřila především na industrializaci do té doby zejména zemědělských oblastí jihu (Bavorsko, Bádensko-Württembersko), čímž začaly dohánět „staré“ průmyslové oblasti jako Porúří, Hamburk, Berlín a Sasko. Právě na ně byl soustředěn útok Spojenců nejvíce, proto tyto oblasti byly nejvíce poničené bombardováním.

Po druhé světové válce bylo Německo po ekonomické, společenské i morální stránce mnohem více poničeno než po první světové válce. Průmyslová výroba sice na konci 2. světové války zaznamenala prudký vzestup (do konce roku 1948 asi o 50 %, v následujícím roce o 25 %), ale zaměstnanost kolísala a nezaměstnanost se silně zvyšovala (Franc 2006). Přestože se ekonomice začalo dařit a zvyšoval se tak daňový výnos, objevoval se deficit státního rozpočtu.

Na Jaltské konferenci se vítězné mocnosti dohodly na okupaci Německa, které tak bylo rozděleno na tři zóny a mělo být okupováno Spojenými státy americkými, Velkou Británií a Sovětským svazem. Docházelo také k odsunu německého obyvatelstva z Polska, Československa nebo Maďarska zpět do Německa. Celkově se jednalo o téměř 12 milionů Němců.

Až do října roku 1990 existovaly na území Německa dva různé systémy. Na západě tržní hospodářství se soukromopodnikatelským systémem, ve východní části pak bylo zavedeno socialistické centrálně plánované hospodářství. Přitom na konci II. světové války měly obě části země i přes značné válečné poškození zhruba stejnou výchozí hospodářskou úroveň. Východní část byla válkou zničena více než západní část, přesto ve srovnání se západní částí byla nabídka práce relativně vysoká. Bylo zde zákonem ustanoveno právo na práci, a kdo nebyl zaměstnaný, neměl právo na zisk sociální či jiné státní pomoci. Východní Německo se stalo součástí Rady vzájemné hospodářské pomoci (1950), a přestože bylo jedním z nejvyspělejších států RVHP,

nedostatky typické pro centrálně plánovanou ekonomiku se projevily i zde. Téměř většinu podniků tvořil státní sektor a soukromý byl zastoupen pouze marginálně (Šťastný 2013).

Oproti pomalé obnově Východu se i s menší pomocí zahraničních zemí západní Německo hospodářsky vzpamatovalo z druhé světové války rychleji. Díky strojírenské výrobě a automobilovému průmyslu se Spolkové republice Německo dařilo proniknout i na zahraniční trhy. Západní Německo se stalo exportní zemí.

Nejvíce kontrastním místem, které odráželo rozdíly mezi NDR a SRN, bylo hlavní město. Berlín byl v západní části prosperujícím městem, které postupně vzkvétalo. Naopak východní část města trpěla nedostatky nejen v oblasti zboží a služeb.

Ve volbách 18. března 1990 se většina lidí rozhodla pro rychlé sjednocení NDR a SRN. Zavedení tržních sil do východního Německa mělo vytvořit bohaté a úspěšně sjednocené Německo, jako byla SRN (Fulbrook 2010). Na začátku října ještě téhož roku nakonec obě Německa slavila sjednocení ve Spolkovou republiku Německo. Nicméně ani toto sjednocení se neobešlo bez vnitřních problémů. Po pádu berlínské zdi a zrušení vnitroněmeckých hranic se musela nově vzniklá republika potýkat se silnou migrací ze zemí bývalé NDR do západní části, která znesnadňovala ekonomický a politický vývoj východní části, což platí dodnes. Investoři ze západní části země investovali do chudšího východu, ale nekonkurenceschopné a krachující podniky bylo těžké zachránit. I přestože NDR byla tahounem RVHP, v porovnání se SRN byla o poznání méně vyspělá.

I po hospodářsky úspěšných letech na konci 20. století (mezi lety 1992 – 1994 se východní část Německa stala jedním z nejrychleji rostoucích regionů světa (Švarc 2006)) byly východní země ekonomicky slabé a jejich hospodářství zatíženo. Co se týče nezaměstnanosti, i z tohoto pohledu NDR zaostávala za SRN. Míra nezaměstnanosti v r. 1992 v NDR byla téměř 15 % a i nadále rostla. Vrchol nastal v r. 1998, kdy všechny země bývalé NDR vykazovaly nezaměstnanost vyšší než 20 %. Jedinou výjimkou byl Berlín. Právě nezaměstnanost je jedním z nejvýraznějších ukazatelů rozdílů mezi oblastmi dřívějších NDR a SRN.

Po roce 1994, kdy vrcholil již zmiňovaný poměrně rychlý hospodářský růst, však přišla stagnace ekonomiky (Šťastný 2013). K určitému snížení rozdílů mezi bývalými NDR a SRN sice došlo, ale spíše minimálně. A tyto rozdíly mezi bývalými státy východního a západního Německa jsou stále zachovány.

5. ANALÝZA A DETEKCE ÚZEMNÍ POLARITY SOCIOEKONOMICKÉ DIFERENCIACE NĚMECKA

Nejdůležitější částí celé práce je analýza a detekce územní polarit socioekonomické diferenciaci Německa a právě tato kapitola je určena pro tuto analýzu. Shromážděná data musí být nejen správná, ale jejich vypovídající hodnota musí být adekvátní zkoumané problematice. Data jsou zpracována prostřednictvím statistických metod vysvětlených ve třetí kapitole. Jak bylo v metodice řečeno, aspekty jsou rozděleny na tři skupiny, a to sociální, ekonomické a ostatní, aby došlo k celkovému zhodnocení polarit.

5.1 Ekonomické ukazatele

Prvním použitým aspektem pro analýzu jsou hlediska ekonomická. Do této kategorie jsou vybrány ukazatele jako hrubý domácí produkt na obyvatele, nezaměstnanost, podíl ekonomicky aktivních obyvatel v terciérním sektoru a průměrná mzda. Tyto ukazatele byly vybrány záměrně, neboť odrážejí hospodářskou (ekonomickou) vyspělost nejen celého státu, ale i jednotlivých regionů.

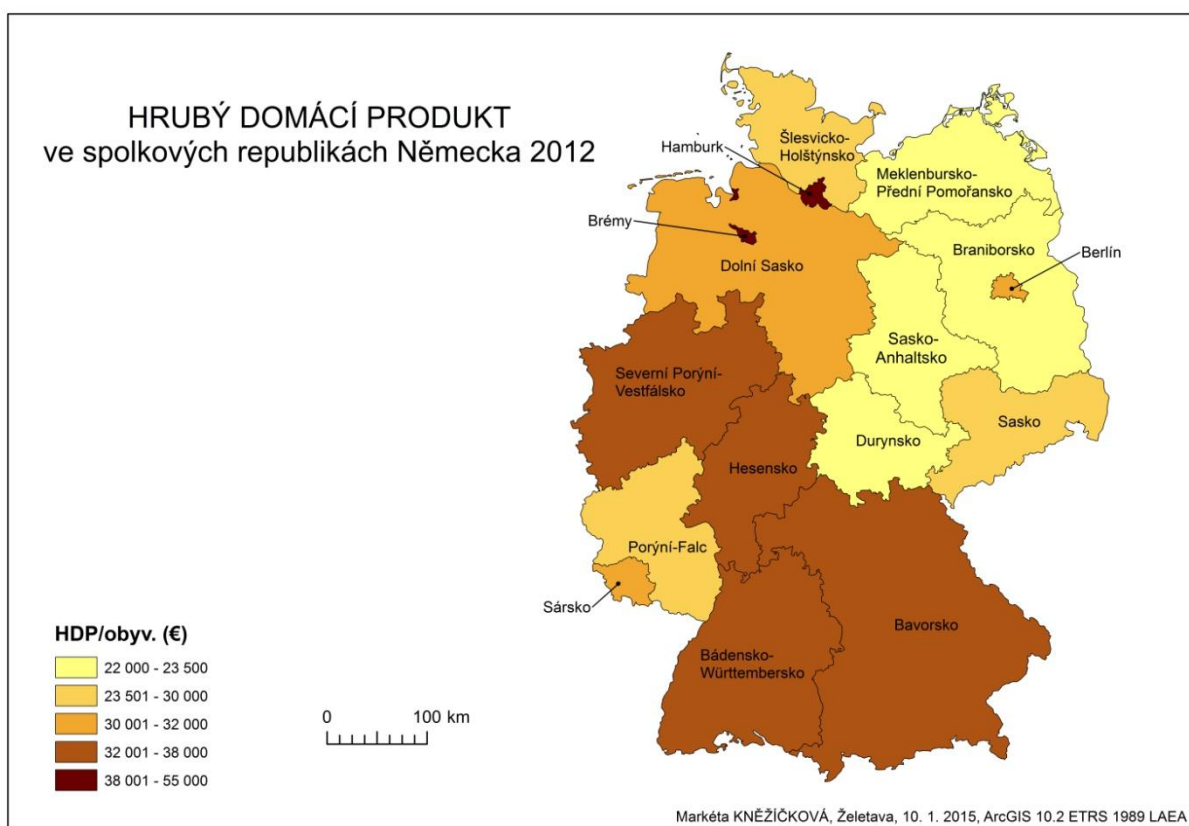
Hrubý domácí produkt (HDP) je peněžním vyjádřením celkové hodnoty statků a služeb nově vytvořených v daném období na určitém území; používá se pro stanovení výkonnosti ekonomiky (ČSÚ 2015) a vyjadřuje se v peněžních jednotkách. Nejčastěji používanou peněžní jednotkou bývají americké dolary (\$), nicméně Německo se nachází v Evropě a je součástí Eurozóny, proto jsou HDP i ostatní ukazatele vyjádřeny měnovou jednotkou euro (€). Změna HDP vyjadřuje rychlost hospodářského růstu, či pádu dané země a lze jej použít jako měřítko životní úrovně a relativního bohatství společnosti. Měření HDP je založeno na systému národních účtů, které jsou zpracovány podle metodiky OSN.

Německo se dlouhodobě udržuje ve druhé desítce v pořadí států světa podle hodnot HDP na obyvatele, jelikož HDP Německa neustále stoupá, popř. stagnuje s výjimkou přelomu tisíciletí a r. 2009. Podle oficiálních stránek Eurostatu z roku 2011 je výše hrubého domácího produktu Spolkové republiky Německo 31 900 €, což Německo posouvá na jedenáctou pozici v porovnání států Evropské unie podle HDP.

Nejvyšších hodnot hrubého domácího produktu v přepočtu na osobu dosahují Svobodná hanzovní města Brémy (42 500 €) a Hamburk (dokonce 54 700 € na osobu za rok). Obecně by se

ale dalo říci, že tato dvě města tvoří velkou anomálii v celém Německu, ať už co se týče uvedených hodnot či územní rozlohy. Na mapě je jasné zřetelné rozdělení Spolkové republiky Německo na vyspělejší západ a rozvojovější východ. Je zde také zřetelně vidět, které státy dříve spadaly k méně rozvinuté Německé demokratické republice. Všech pět spolkových republik, které mají nejnižší hrubý domácí produkt v Německu, spadalo dříve k NDR a v dnešní době stále strádají oproti zbytku zemí. HDP všech těchto republik je nižší, než průměrná hodnota. Jedinou výjimkou je zde Země Berlín, kde je hodnota HDP vyšší. Problematika vyspělosti Berlína byla již zmíněna v předchozí kapitole.

Mapa č. 3: Hrubý domácí produkt ve spolkových republikách Německa v r. 2012

Zdroj: *Regionaldatenbank Deutschland (2014)*

Nejvíce rozvinutými spolkovými republikami je skupinka tří republik na jihu, a to Hesensko, Bavorsko a Bádensko-Württembersko. HDP v těchto republikách odpovídá více než 37 000 € na osobu za rok, což silně převyšuje průměr.

V tuto chvíli by bylo vhodné zmínit problematiku Modrého banánu, což je jádrový a urbanizační prostor západní Evropy, který zasahuje do Německa. Modrý banán prochází

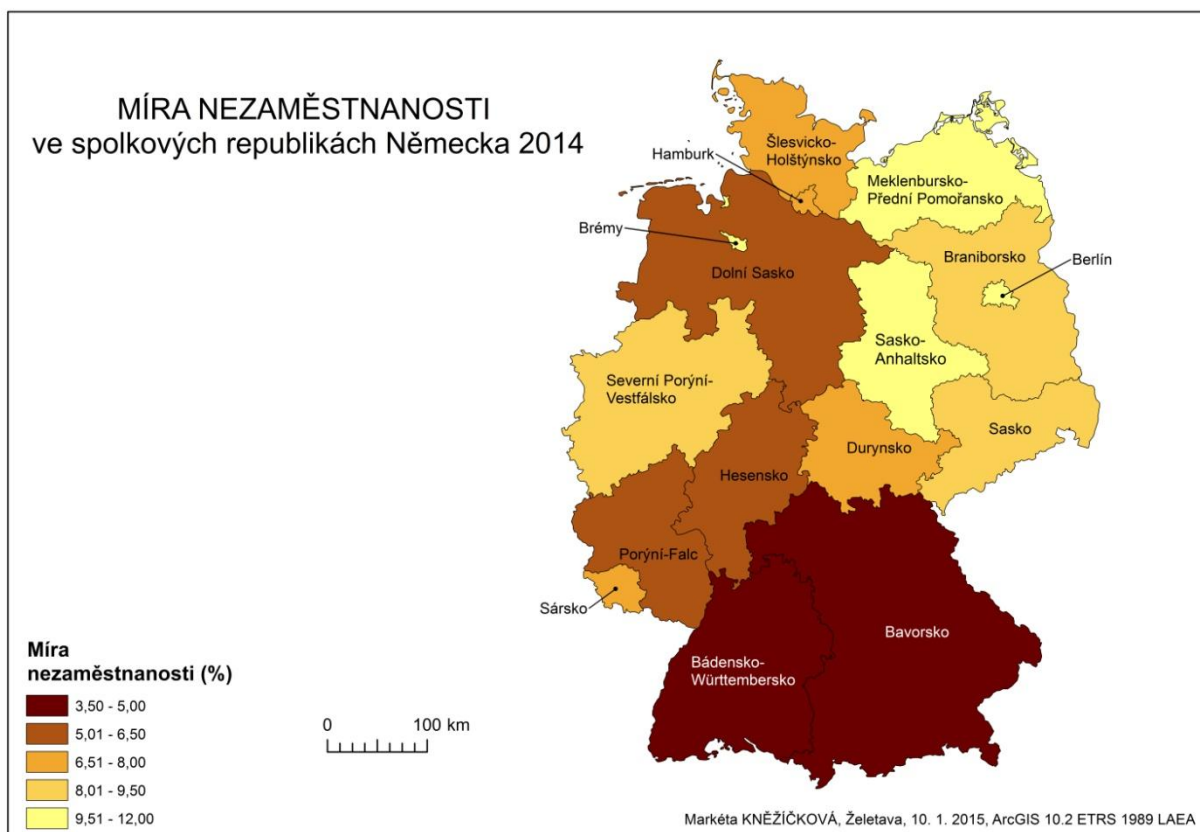
spolkovými republikami Severní Porýní-Vestfálsko, Hesensko, Bavorsko a Bádensko-Württembersko a ne náhodou tyto čtyři republiky vykazují vysoký HDP. Spolkovými republikami Porýní-Falc a Sársko prochází Modrý banán také, nicméně jejich HDP je spíše průměrné. V minulosti bylo jejich ekonomické postavení lepší, ovšem vytěžením uhlí došlo k poklesu HDP.

Míra nezaměstnanosti je pravděpodobně s HDP a průměrnou měsíční mzdou hodnotou, které mají nejdůležitější vypovídající hodnotu v pozorování ekonomické a hospodářské vyspělosti. V mapových výstupech obecně bývá nejvyšším hodnotám přiřazena tmavá barva a nejnižším hodnotám světlá. V tomto případě jsou však barvy zvoleny obráceně, tmavá barva je tedy přiřazena „pozitivním“ – „západním“ hodnotám.

Míra nezaměstnanosti v letošním roce v březnu klesla na 6,4 %, což je nejnižší hodnota za posledních dvacet let. V porovnání s eurozónou, kde se nezaměstnanost v témž měsíci letošního roku pohybovala okolo 11,2 %, lze konstatovat, že Německo je jedním z ekonomických tahounů. Díky vyspělosti zejména německé ekonomiky klesla míra nezaměstnanosti v eurozóně právě o 0,1 procentního bodu na 11,2 %. V celé Evropské unii pak míra nezaměstnanosti klesla na 9,8 %.

Rozdíly v míře nezaměstnanosti lze najít i mezi východem a západem. Zatímco na východě Německa se nezaměstnanost pohybuje okolo 9,1 %, na západě to bylo v květnu letošního roku 5,6 %. Již tradičně se mezi republikami s nejvyšší mírou nezaměstnanosti objevuje Meklenbursko-Přední Pomořansko, Berlín, Brémy a Sasko-Anhaltsko. První jmenovaná země je zasažena nejvyšší mírou nezaměstnanosti ze všech zemí, která je nadprůměrná (11,2 %). Země trpí díky migraci mladších ročníků a stále silícím počtem staršího obyvatelstva. Další nepříjemnou ztrátou pracovních míst je zrušení vojenských zařízení. Jediným kladným faktem je růst exportu a aplikace státních podpor pro podnikatele, kterých je využíváno ze zdrojů Evropské unie. Ani míra nezaměstnanosti u hanzovních měst Brémy a Berlín není ideální. Nicméně díky poměrně slušné úrovni vyplácení mezd a čerpání finančních zdrojů z EU se nezaměstnanost v Brémách sice pomalu, ale snižuje. Za posledních deset let se snížila z 16 % na necelých 11 %.

Mapa č. 4: Míra nezaměstnanosti ve spolkových republikách Německa v r. 2014

Zdroj: Statista (2014)

Již tradičně nejmenší míru nezaměstnanosti vykazuje Bavorsko a Bádensko-Württembersko, kde v obou zemích v loňském roce nestoupla nad 4 %. V Bavorsku dokonce od roku 2011 nestoupla nad 3,8 %. Hlavním zdrojem zaměstnanosti v Bavorsku je výroba následovaná velkoobchodem a maloobchodem. Za minulý rok došlo k největšímu nárůstu pracovních příležitostí ve zpracovatelském průmyslu a zdravotní a sociální práci. V Bavorsku se také nacházejí mezinárodně renomované firmy jako Adidas či BMW, nicméně převažující počet středních a zejména malých podniků je důležitým prvkem v růstu bavorské ekonomiky. Více než polovina všech osob zaměstnaných v Bavorsku totiž pracuje v podnicích s menším počtem, než je 500 zaměstnaných osob. V Bádensku-Württembersku, kde je druhá nejnižší míra nezaměstnanosti, je zdrojem práce výroba, a to zejména ve zpracování kovů, elektrotechniky a ocelářském průmyslu. I zde platí, že většina zaměstnaných osob pracuje v malých a středních podnicích.

Nejblíže průměru v míře nezaměstnanosti se s 6,5 % nezaměstnanými blíží Dolní Sasko. Nejdůležitější zdroj zaměstnanosti je výroba, nicméně zaměstnanost ve vědeckých a technických

službách stoupla o více než 5 %. Díky venkovskému a zemědělskému charakteru republiky je zde vyvinut potravinářský průmysl, který je následován konstrukcí automobilů Volkswagen.

Dalším ukazatelem vyspělosti ekonomiky je rozložení ekonomicky aktivních obyvatel (dále jako EAO) podle sektorů, v tomto případě *podíl EAO v terciérním sektoru*. Nižší podíl zaměstnaných v terciérním sektoru (popř. kvartéru a kvintéru) vypovídá o hospodářsky méně vyspělém regionu. V tom případě platí, že převažuje zaměstnanost v průmyslu, popř. zemědělství. V r. 2013 bylo v terciéru zaměstnáno téměř 74 % EAO. Téměř o 6,5 % méně EAO je zaměstnáno ve službách v Bádensku-Württembersku, což představuje nejmenší hodnotu v celém Německu. Hlavním zdrojem zaměstnanosti je zde výroba, opravy a údržby motorových vozidel. Druhým regionem s nejmenší zaměstnaností ve službách je Durynsko. Tento stát byl dříve jedním z významných center průmyslu v Německu díky optickému a automobilovému průmyslu. S koncem druhé světové války a pozdější plánovitým hospodářstvím své ekonomické postavení ztratil a ještě dnes se vyrovnává se strukturálními změnami. Navíc probíhající negativní demografický vývoj, kdy se zvyšuje podíl osob v důchodu a počet práce schopných se snižuje (více než 15 %), není příznivým faktorem pro hospodářství Durynska, více než třetina obyvatel žijících v Durynsku se nachází ve věkovém rozmezí 40 – 60 let.

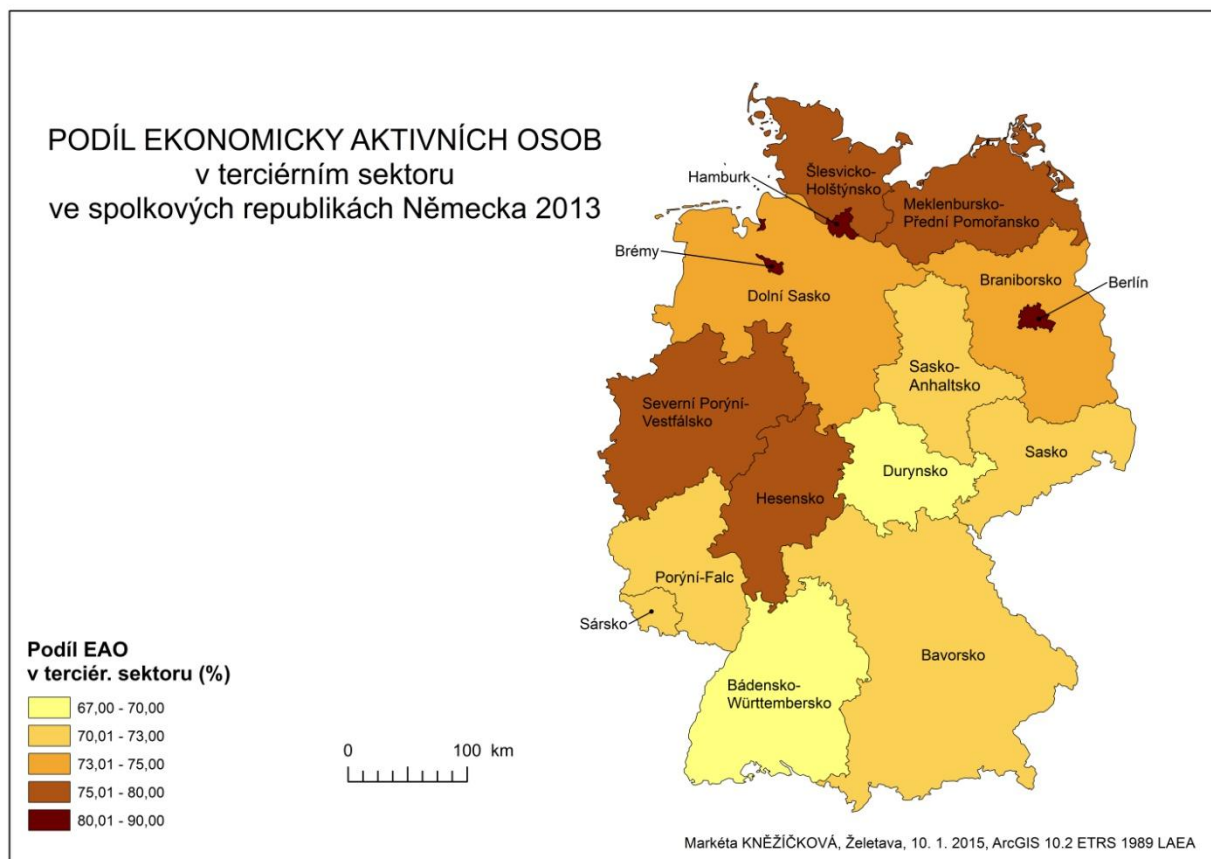
Ovšem i jedna z nejbohatších spolkových zemí Německa, Bavorsko, se rovněž potýká s nižší zaměstnaností v terciérním sektoru oproti průměru. Tradiční průmyslová oblast Německa se pyšní výrobou automobilů, strojírenstvím a elektrotechnickým průmyslem. Z mnoha odvětví průmyslu je nejatraktivnějším zpracovatelský, ve kterém je zaměstnáno více než 20 % pracujících, což je o 3 % více oproti průměru Německa. Zpracovatelský průmysl tvoří celou čtvrtinu HDP Bavorska. Již zmíněný automobilový průmysl je pak největším průmyslovým odvětvím z hlediska objemu výroby.

Zeměmi s největším podílem EAO zaměstnaných v terciérním sektoru jsou tři nejmenší spolkové země, resp. hanzovní města Berlín, Hamburk a Brémy. U těchto tří regionů v r. 2013 neklesla zaměstnanost ve službách pod 70 %. Všechny tři regiony nabízejí relativně vysoké finanční ohodnocení zaměstnanců. V Brémách tvoří služby více než tři čtvrtiny tvorby HDP země, přičemž ve službách dominuje prodej nemovitostí. Ale i ostatní sektory ve službách mají velké zastoupení zaměstnaných osob, např. ve zdravotnictví a sociální péči bylo v r. 2014 zaměstnáno o více než 7 % osob více oproti r. 2013, v podnikatelství pak stoupla zaměstnanost o více než 6 %. Nejdůležitějším zdrojem zaměstnanosti v Berlíně jsou rovněž služby, a to opět zejména zdravotní a sociální péče. Největší nárůst oproti r. 2013 byl zaregistrován ve vědeckých

a technických službách a informačních a komunikačních technologiích. Obdobně vypadá situace i v Hamburku.

Pokud opomeneme spolkové země, které jsou tvořeny městem, pak nejvíce EAO ve službách vykazují regiony Hesensko, Meklenbursko-Přední Pomořansko a Šlesvicko-Holštýnsko, kde ve všech třech je v terciéru zaměstnaných cca 77,4 % EAO.

Mapa č. 5: Podíl ekonomicky aktivních v terciérním sektoru ve spolkových republikách Německa v r. 2013

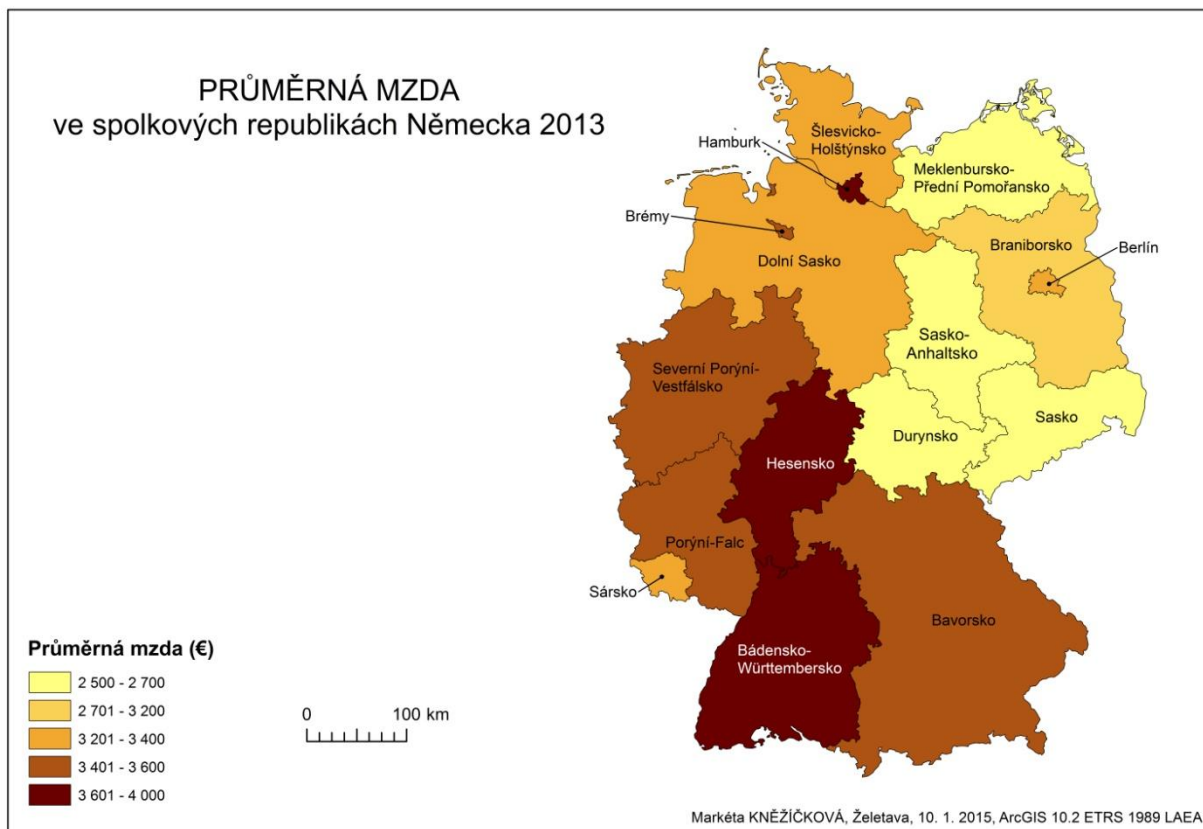

Zdroj: Eurostat (2014)

Dalším ukazatelem, který byl vybrán k hodnocení ekonomické vyspělosti Německa, je *průměrná (měsíční) mzda*. Průměrná mzda v Německu neustále stoupá. Bohužel se i zde stejně jako v mnoha dalších zemích objevuje rozdíl mezi mzdou mužů a žen. V Evropské unii je rozdíl v průměrném platovém ohodnocení mezi muži a ženami cca 16 %, v Německu je však tento rozdíl jeden z nejvyšších ze všech členských zemí unie, a to až 20 %. Nejvyšší mzdy bývají vypláceny v informačních a komunikačních technologiích, energetice, finančnictví a pojišťovnictví. Naopak nejnižší platové ohodnocení lze vysledovat v gastronomii a ubytování.

Už při prvním pohledu na mapu jsou vidět zřetelné rozdíly mezi státy bývalé NDR a bývalé SRN. Všech pět států bývalé Německé demokratické republiky vykazuje nejnižší průměrnou mzdu, tím pádem i východo-západní gradient. I průměrná mzda v hlavním městě je podprůměrná. Nejnižší finanční ohodnocení je nabízeno zaměstnancům v Durynsku. Problematika zaměstnanosti/nezaměstnanosti Durynska je rozebrána výše, přičemž problematika průměrné mzdy je nedílně spojena právě s problematikou zaměstnanosti/nezaměstnanosti.

Mapa č. 6: Průměrná mzda ve spolkových republikách Německa v r. 2013

Zdroj: *Regionaldatenbank Deutschland (2014)*

Nejvyšší průměrná mzda je naproti tomu vyplácena v Hamburku. Zde tato průměrná mzda činí necelých 3 900 €, což je o 1 200 € více než ve zmiňovaném Durynsku. Druhým regionem s nejvyšší průměrnou mzdou je Hesensko s průměrným měsíčním platem 3 803 €. Hesensko má vysokou průměrnou mzdu díky silnému sektoru služeb, zejména tedy pojišťovnictví a podnikatelským službám.

Průměrná měsíční mzda v celém Německu představuje téměř 3 500 €, avšak pouze v šesti spolkových zemích je průměrná měsíční mzda vyšší. Ve většině zemí je mzda nižší.

Tab. č. 2: Vybrané ekonomické ukazatele ve spolkových zemích Německa

Stát/indikátor	Průměrná mzda/ měsíc/ eur/ 2013	HDP/ osob/ eur/ 2012	Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014	Podíl EAO ve službách/ %/ 2013
Bádensko-Württembersko	3 725	37 400	4,0	67,5
Bavorsko	3 598	37 800	3,8	70,3
Berlín	3 321	31 200	11,1	87,7
Braniborsko	2 797	23 400	9,4	74,2
Brémy	3 597	42 500	10,9	80,8
Dolní Sasko	3 296	30 100	6,5	73,3
Durynsko	2 621	23 000	7,8	67,6
Hamburk	3 886	54 700	7,6	87,2
Hesensko	3 803	37 900	5,7	77,4
Meklenbursko-Přední Pomořansko	2 637	22 900	11,2	77,4
Porýní-Falc	3 456	29 800	5,4	71,7
Sársko	3 364	32 000	7,2	71,5
Sasko	2 696	24 000	8,8	71,6
Sasko-Anhaltsko	2 683	23 300	10,7	71,5
Severní Porýní-Vestfálsko	3 585	33 400	8,2	75,8
Šlesvicko-Holštýnsko	3 205	27 400	6,8	77,4
<i>Německo</i>	<i>3 449</i>	<i>33 100</i>	<i>6,7</i>	<i>73,8</i>

Zdroj: *Regionaldatenbank Deutschland (2014), Statista (2014), Eurostat (2014)*

5.2 Sociální ukazatele

Pro sledování struktury obyvatelstva a její demografické zákonitosti je nutné vzít v potaz i sociální ukazatele. Mezi takové byly vybrány ukazatele jako míra rozvodovosti, celkový přírůstek obyvatel, podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním a míra urbanizace. Ty odrážejí nejen životní styl, ale i životní úroveň obyvatelstva. Ukazatele byly vybrány záměrně nejen kvůli jejich důležitosti, ale i kvůli porovnatelnosti s předchozími pracemi na podobné téma.

Tab. č. 3: Vybrané sociální ukazatele ve spolkových zemích Německa

Stát/indikátor	Míra rozvodovosti/ %/ 2011	Celkový přírůstek obyvatel/ na 1000 obyv./ 2013	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním/ %/ 2011	Míra urbanizace/ %/ 2012
Bádensko-Württembersko	47,2	14,3	31,0	82,02
Bavorsko	45,6	13,9	29,8	70,77
Berlín	63,2	5,7	37,0	99,94
Braniborsko	44,1	-1,5	29,5	70,75
Brémy	55,2	-2,3	27,0	99,78
Dolní Sasko	50,4	5,9	24,0	76,04
Durynsko	43,0	-2,0	30,7	63,55
Hamburk	51,2	3,0	31,0	99,89
Hesensko	54,3	5,4	30,3	76,69
Meklenbursko-Přední Pomořansko	32,8	-2,5	26,7	62,6
Porýní-Falc	54,6	1,4	26,2	68,08
Sársko	54,7	-4,8	22,7	86,06
Sasko	40,7	0,6	31,6	81,46
Sasko-Anhaltsko	46,9	-3,6	25,7	67,59
Severní Porýní-Vestfálsko	55,1	18,1	24,6	91,49
Šlesvicko-Holštýnsko	46,4	-0,4	24,8	76,19
<i>Německo</i>	<i>49,7</i>	<i>-0,2</i>	<i>28,1</i>	<i>80,33</i>

Zdroj: Eurostat (2014), Regionaldatenbank Deutschland (2014)

Celkový přírůstek v Německu v r. 2013 činil -0,2 %. Tato hodnota je složená z přirozeného a dynamického přírůstku/úbytku. Jedná-li se o kladné číslo, jako v tomto případě, znamená to, že natalita a imigrace převažuje nad mortalitou a emigrací. Naopak záporné číslo znamená ubývání populace v daném regionu a nejedná se už o přírůstek, ale o úbytek. Celkový přírůstek je ovlivňován nezaměstnaností a výší platů.

Celkový záporný přírůstek (úbytek) se nachází v 7 spolkových zemí z celkového počtu 16. Největší úbytek obyvatelstva byl ve sledovaném období zaznamenán v Sársku, kde představoval úbytek téměř 5 % obyvatel. Sársko se dlouhodobě potýká s poklesem obyvatelstva, který je způsoben ukončením těžby a metalurgie.

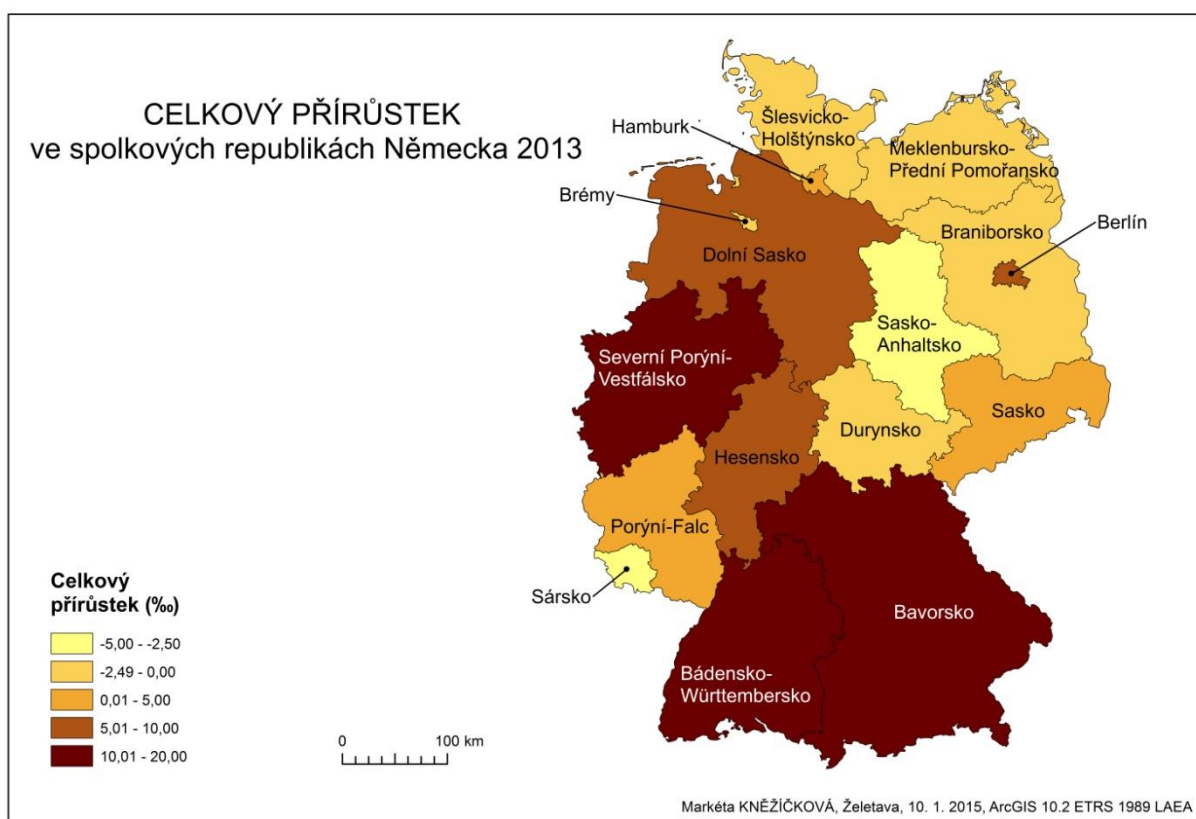
Druhou oblastí s nejvyšším celkovým úbytkem je Sasko-Anhaltsko s úbytkem téměř 4 % obyvatelstva. V r. 1990 zde žilo více než 4,9 mil. obyvatel, v r. 2009 to bylo už 4,2 mil. obyvatel

a podle odhadů se bude počet obyvatel dále snižovat. Ubývání obyvatelstva je zapříčiněno zejména nepříznivým věkovým rozložením i stárnutím obyvatelstva.

Počet regionů s kladným celkovým přírůstkem převažuje. Mezi regiony s největším celkovým přírůstkem patří Bádensko-Württembersko, Bavorsko a největší přírůstek pak byl zaznamenán v Severním Porýní-Vestfálsku, kde činil 18,1 %. U všech regionů s kladným přírůstkem se jedná o nadprůměrnou hodnotu (průměr – 1,4 ‰).

Celkový přírůstek obyvatel Dolního Saska těží z blízké polohy suburbanizační zóny Hamburku, a zejména Brém.

Mapa č. 7: Celkový přírůstek ve spolkových republikách Německa v r. 2013

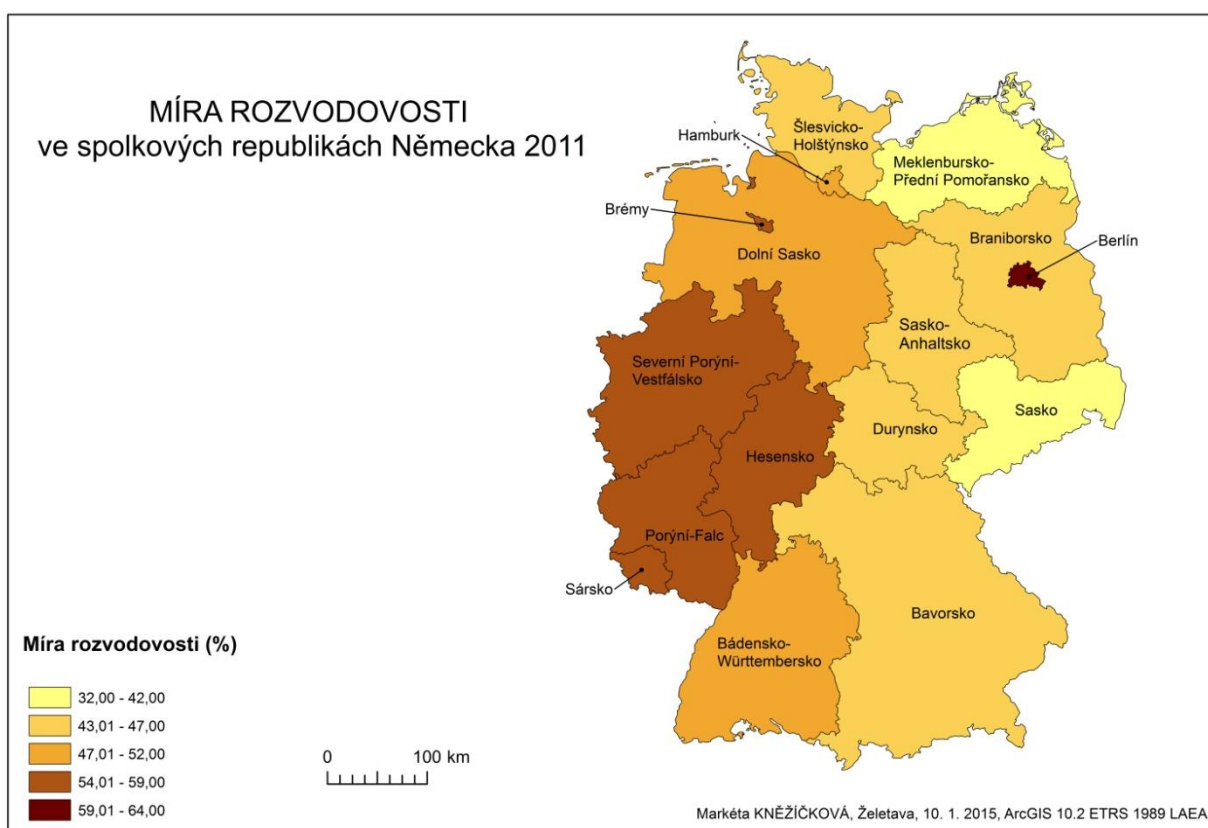

Zdroj: Eurostat (2014)

Jako další indikátor zobrazující společenské a sociální rozložení obyvatelstva je vybrána *míra rozvodovosti*. Ta v tomto případě znázorňuje, kolik procent sňatků bylo rozvedeno v roce 2011. Průměrně bylo v tomto roce rozvedeno plných 49,7 % z celkového počtu uzavřených manželství. Současný trend rozvodovosti se neustále zvyšuje, a to zejména v západních zemích.

Ještě před 20 lety byl počet rozvedených manželství v Německu menší než 40 %. O deset let později, v r. 2005 se však počet rozvedených manželství přehoupl přes hranici 52 % rozvodů, což byla od r. 1960 prozatím nejvyšší hodnota rozvedených sňatků. V roce 2008 bylo rozvedeno téměř 51 % všech sňatků, od té doby ale pomyslná hranice 50 % nebyla překonána. Rozvodovost posledních 6 let stagnuje okolo 49 %. To ale neznamená, že zmíněná hranice 50 % nebyla prolomena v některých dílčích regionech. V Berlíně bylo v r. 2011 rozvedeno dokonce více než 63 % manželství, což je o téměř 10 % více než v „druhých“ Brémách. Jedná se o absolutně největší počet rozvodů ze všech spolkových zemí. I přes vysoký počet rozvodů se však zvyšuje délka trvání sňatku. V r. 1992 trval průměrně dlouhý sňatek před rozvodem necelých 12 let. O dvacet let později trval průměrný rozvedený sňatek více než 14,5 let. Více než polovina manželství je rozvedena na popud ženy, která o rozvod žádá častěji. Za posledních 20 let se také zvedl počet rozvodů po výročí tzv. stříbrné svatby (tj. trvání manželství více než 25 let), kdy se počet rozvodů zdvojnásobil.

Mapa č. 8: Míra rozvodovosti ve spolkových republikách Německa v r. 2011

Zdroj: Eurostat (2014)

Jak již bylo zmíněno, nejvíce manželství bylo rozvedeno v hlavním městě, to ale tvoří výjimku, jelikož obecně lze říci, že ve státech bývalé Německé demokratické republiky bývají manželství méně často rozvedena. Ve všech těchto zemích je počet rozvodů menší než činí průměr v celém Německu. Nejméně rozvodů je zaznamenáno v Meklenbursku-Předním Pomořansku, zde je rozvedeno „pouze“ 32,8 % manželství. To je téměř o 17 % méně rozvodů oproti průměru a o více než 30 % méně rozvodů než v Berlíně. Druhou zemí s nejmenším počtem rozvodů je náš soused, Sasko, kde představoval průměrný počet rozvodů 40,7 % v r. 2011.

Nejméně rozvodů ze zemí bývalé Spolkové republiky Německo je zaznamenáno v Bavorsku, kde bylo rozvedeno 45,6 % sňatků. Z republik bývalé SRN bylo oproti průměru rozvedeno méně manželství pouze ve zmiňovaném Bavorsku, Šlesvicku-Holštýnsku a Bádensku-Württembersku. V ostatních spolkových zemích je míra rozvodovosti vyšší než celostátní průměr.

Nejvíce manželství je rozvedeno ve zmiňovaném Berlíně a Brémách. V těchto hanzovních městech je rozvedeno více než 55 % sňatků. Obecně platí trend, který se potvrdil i v tomto případě, že manželství bývají častěji rozvedena v městských regionech oproti regionům s vesnickým charakterem. Pokud opomineme tedy městské regiony, pak lze konstatovat, že nejvíce rozvodů bylo uskutečněno v Severním Porýní-Vestfálsku. Zde bylo rozvedeno více než 55 % manželství, což znamená, že více než každý druhý uskutečněný sňatek skončil rozvodem.

Předposledním sledovaným ukazatelem, který odráží společenský a sociální status Německa, je *podíl obyvatelstva žijící ve městech*, tedy míra urbanizace. Tento ukazatel sleduje sídelní strukturu obyvatelstva, v tomto případě podíl obyvatelstva, který žije ve městech. Urbanizace odráží ekonomické, sociální a kulturní změny společnosti. Vyšší podíl městského obyvatelstva je typický zejména pro vyspělé, západní země a naopak, nižší podíl městského obyvatelstva či vyšší podíl rurálního obyvatelstva je typický pro rozvojové země. Z toho vyplývá, že spolkové republiky vykazující vyšší podíl městského obyvatelstva budou vykazovat i západo-východní gradient a naopak.

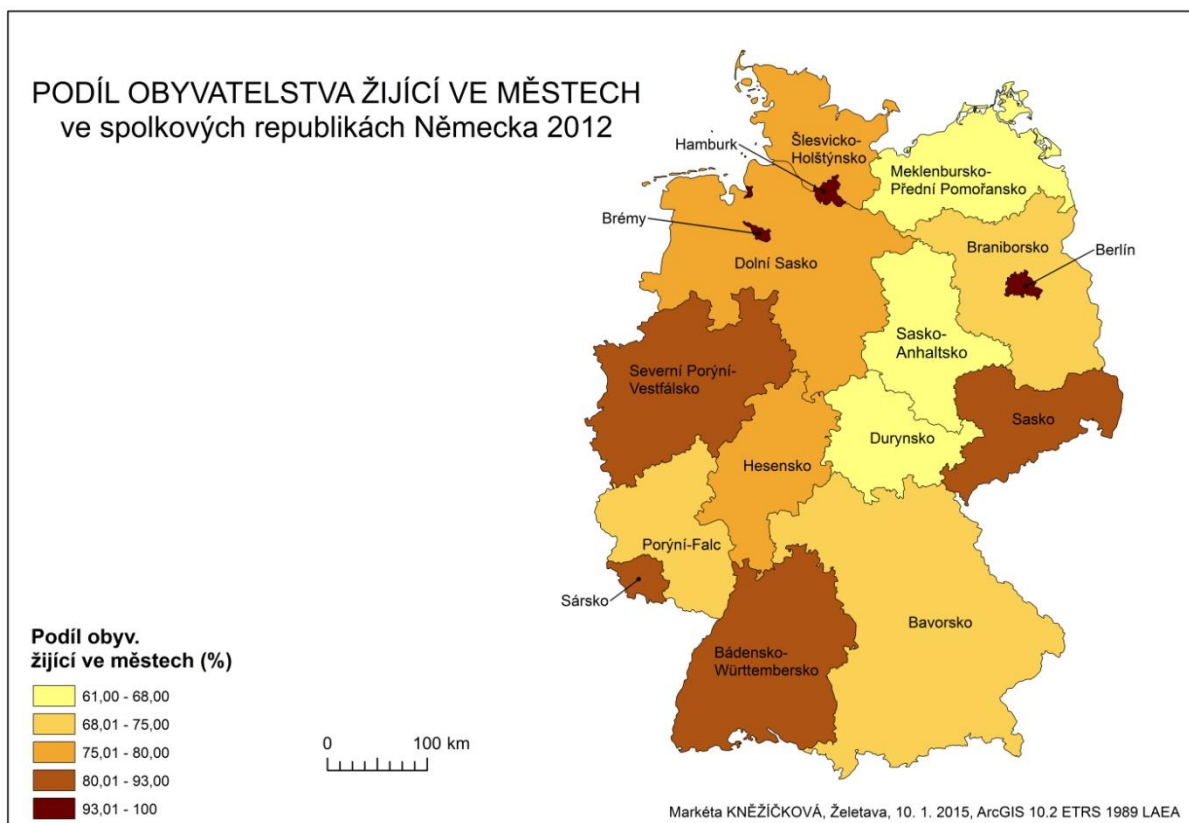
Při prvním pohledu na mapu je jasné, že míra urbanizace nerozděluje sledované území na dvě poloviny, které by jasně vykazovaly západo-východní potažmo východo-západní gradient. Je logické, že největší míru urbanizace budou vykazovat městské regiony, tedy všechna tři hanzovní města. Jedná se o regiony s nejmenší rozlohou a nachází se zde pouze dané město s příměstskými regiony. Největší míra urbanizace je vymezena v Berlíně, kde krom 0,06 %

obyvatel žijí všichni ve městě. I u obou zbývajících městských regionů je míra urbanizace vyšší než 99,7 %.

Pokud tedy „vynecháme“ městské regiony, pak se zde nachází pouze jeden region, kde žije více než 90 % obyvatelstva ve městech. Tím regionem je Severní Porýní-Vestfálsko. Zde žije 91,49 % obyvatel ve městech nad 5 000 obyvatel. Největším městem tohoto regionu je Kolín nad Rýnem, kde přebývá více než 1 mil. obyvatel. Druhým nejurbanizovanějším regionem je Sársko. V tomto případě, tak jako u městských regionů, hraje důležitou roli rozloha země. Po hanzovních městech se jedná o region s nejmenší rozlohou.

Nejméně urbanizovaným regionem je Meklenbursko-Přední Pomořansko. Zde žije o téměř 18 % obyvatel méně ve městech oproti průměru. O málo více obyvatel ve městech žije v Durynsku, kde je 63,6 % podíl městského obyvatelstva.

Mapa č. 9: Podíl obyvatelstva žijící ve městech ve spolkových republikách Německa v r. 2012

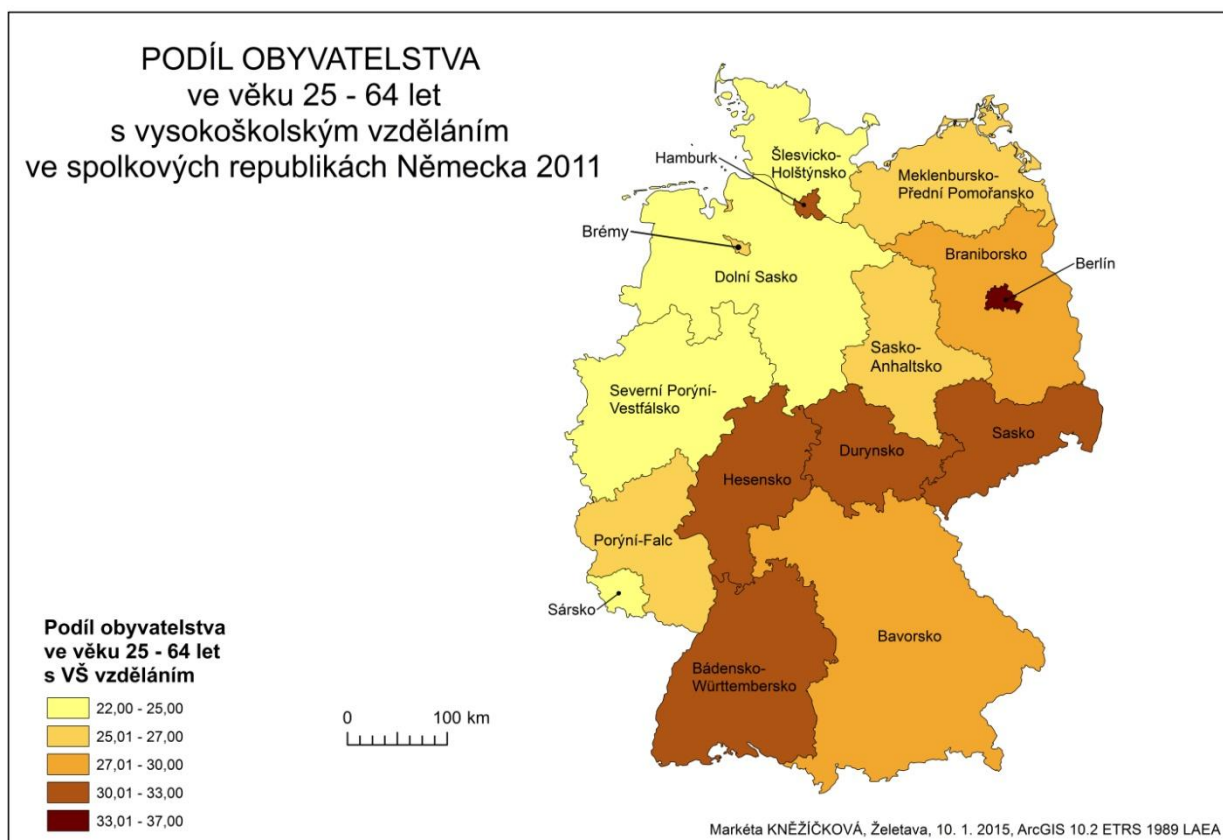

Zdroj: *Regionaldatenbank Deutschland (2014)*

Posledním ukazatelem sledujícím sociální situaci společnosti je *podíl obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním*. Tento ukazatel je vztažen k obyvatelstvu ve věkovém rozmezí 25-

64 let. Jedná se tedy o obyvatelstvo v produktivním věku, u kterého se předpokládá ukončené vzdělání. Podle žebříčku ARWU jsou jako nejkvalitnější univerzity vybrány Heidelberg University a University of Munich, které jsou obě na 49. – 50. pozici v mezinárodním srovnání. Mnichov se dokonce může chlubit dvěma univerzitami v TOP 60, protože na celkovém 53. místě se objevila Technical University Munich. Poslední univerzitou v TOP 100 je pak University of Bonn. ARWU (neboli Šanghajský žebříček) je akademický žebříček vysokých škol, který posuzuje jejich kvalitu zejména podle úrovně vědy a výzkumu. Z celkového počtu 500 vysokých škol je 39 z Německa. Na více než 390 vysokých školách nebo univerzitách v Německu studovalo 28 % obyvatel v daném věkovém rozmezí, což značí méně než třetinu obyvatel, kteří dokončili studium s vysokoškolským diplomem.

Mapa č. 10: Podíl vysokoškolského obyvatelstva ve spolkových republikách Německa v r. 2011

Zdroj: Eurostat (2014)

Nejvíce vysokoškolsky vzdělaných obyvatel žije v regionu hlavního města, a to 37 % obyvatel. Vliv na nejvyšší vysokoškolskou vzdělanost má bezesporu počet vysokých škol,

kterých se zde nachází více než 35. Své sídlo zde mají čtyři státní univerzity, několik soukromých vysokých škol i školy zaměřené na umění.

Druhým regionem v pořadí za Berlínem je Sasko s téměř 32 % vysokoškolsky vzdělaných. V tomto regionu se nachází víc než 10 univerzit a více než 20 vysokých škol, přičemž právě onen vysoký počet těchto typů škol zde ovlivňuje relativně vysoký podíl vysokoškolsky vzdělaných osob.

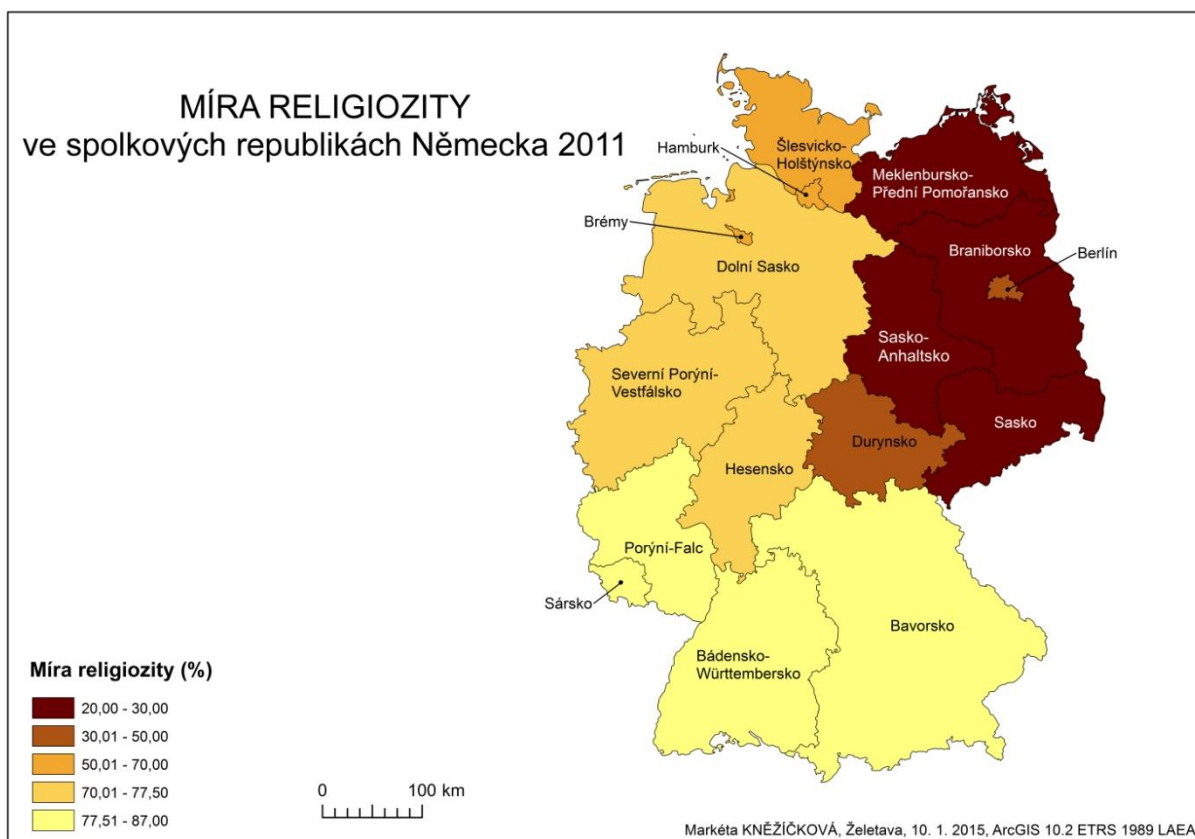
Naopak nejméně osob s vysokoškolským vzděláním najdeme v Sársku, kde se nachází oproti průměru o 5,4 % méně VŠ vzdělaných. Tuto situaci může zapříčinit i menší počet vysokých škol a univerzit, kterých je zde méně než 10. Jako druhý nejhorší region dopadlo Dolní Sasko, kde má vysokou školu nebo univerzitu vystudováno pouze 24 % obyvatel ve věku 25-64 let.

5.3 Ostatní ukazatele

Poslední nedílnou součástí pro detekci územní polarity je sledování tzv. ostatních ukazatelů. Ty jsou složeny z politického, kulturního a etnického pohledu na zkoumané území. Nehrají sice tak velkou roli jako sociální a ekonomické ukazatele, i přesto je vhodné s nimi počítat. Pro sledování územní polarity jsou vybrány ukazatele jako míra religiozity, podíl cizinců žijících v Německu a podíl voličů na volbě vítězné strany v posledních volbách (2013).

Míra religiozity je prvním sledovaným ukazatelem, který vyjadřuje podíl věřících. Mezi nejčastěji vyznávaný druh náboženství patří evangelická církev, kterou vyznává téměř třetina Němců. Druhým nejvyznávanějším náboženstvím je římsko-katolická církev s 23 % věřícími. Pouze 1 % Němců se pak hlásí k pravoslavné církvi a 2 % k církvím ostatním. Díky historickým událostem se k židovství hlásí méně než 0,01 % Němců. V celkovém měřítku činí míra religiozity v Německu 68,8 %.

Mapa č. 11: Míra religiozity ve spolkových republikách Německa v r. 2011

Zdroj: ZENSUS (2014)

Státy bývalé Německé demokratické republiky jasně vykazují nejnižší míru religiozity. Nejvíce osob s žádným vyznáním převládá v Sasku-Anhaltsku, kde se k některému z náboženství nepřihlásilo téměř 80 % všech obyvatel. Druhou „nejméně věřící“ zemí je Meklenbursko-Přední Pomořansko, kde se k evangelické církvi hlásí více než 19 %, k římskokatolické téměř 4 % a ke zbytku náboženských komunit do 2 % obyvatel. V žádné spolkové zemi z bývalé NDR nepřesahuje míra religiozity 35 % a ve všech převažuje evangelické náboženství.

V několika spolkových zemích ovšem evangelismus přece jen nehraje dominantní roli ve zvoleném náboženství. V zemích jako Severní Porýní-Vestfálsko, Hesensko, Porýní-Falc, Bádensko-Württembersko, Bavorsko a Sársko převažuje římsko-katolická církev. V poslední jmenované, v Sársku, se dokonce nachází 63,3 % osob, které vyznávají právě římsko-katolickou církev. Navíc tato spolková republika vykazuje největší míru religiozity v celém Německu, a to 87 % osob, kteří jsou věřící, což je o 40 % více oproti průměru.

V Bádensku-Württembersku se nachází nejpočetnější základna pravoslavné církve, kterou zde vyznává více než 2 % osob.

Nižší míru religiozity vykazuje západovýchodní gradient. Dalo by se tedy očekávat, že v zemích na západě bude nižší míra religiozity než na východě. V tomto případě se tak nestalo a spolkové země na východě vykazují západovýchodní gradient a naopak, spolkové země na západě vykazují východozápadní gradient. Dalo by se tedy polemizovat o specifiku Německa oproti ostatním zemím střední Evropy. I barevné provedení je v tomto případě opačné. Nejvyšší hodnoty bývají obvykle zvýrazněny tmavými barvami a nižší hodnoty světlými, nicméně vzhledem k tomu, že nižší míra religiozity vykazuje západní polaritu, proto je nižším hodnotám přiřazen nejtmaší odstín hnědé barvy.

Německo se v nejbližší době bude muset vyrovnávat se stárnutím obyvatelstva, tedy i pracovní síly, která se nestačí obnovovat. Jako jedna z možností, jak řešit tuto negativní situaci, se jeví přijímání pracovníků ze zahraničí. I proto byl zařazen *podíl cizinců* ve spolkových republikách Německa jako specifický ukazatel. Podle odhadu organizace OECD bude za deset let Německu chybět více než 5 mil. kvalifikovaných pracovníků. Nejvýhodnějšími imigranty jsou lidé ze zemí s vysokou mírou nezaměstnanosti a dobrou kvalifikací, a to jak ze států Evropské unie, tak i mimo unii. Podle Německého statistického úřadu pocházejí tři čtvrtiny všech cizinců žijících v Německu ze států Evropské unie, a to zejména ze zemí bývalého východního bloku. Nejsilnější imigrantské skupiny pocházejí z Polska, Rumunska, Maďarska a Bulharska. Nechybí ani zástupci států, které poznamenala ekonomická krize (např. Řecko, Itálie). Tradiční nejvyšší cizinecká skupina už nedominoje. Jelikož většina Turků získala německé občanství, logicky tak vypadla z cizinecké statistiky. Z neevropských států do Německa nejčastěji migrují lidé z Vietnamu nebo Sýrie. V r. 2011 žilo v Německu téměř 6 % imigrantů a tato hodnota se neustále zvyšuje, v r. 2014 zde žilo 8,2 % cizinců. Největšími důvody pro migraci do Německa jsou pokles eura a rozšíření hranic Evropské unie. Podíl cizinců je navíc ovlivňován výší platů a nezaměstnaností. Dalším hlavním faktorem, který ovlivňuje migraci je politika strany NPD, kde Východ je vůči cizincům stále nedůvěřivý a bez tradice kosmopolitní společnosti. Cizinci se koncentrují zejména do velkých průmyslových měst (Turci v Porýní od 50. let minulého století) a zpravidla migrují za svojí komunitou.

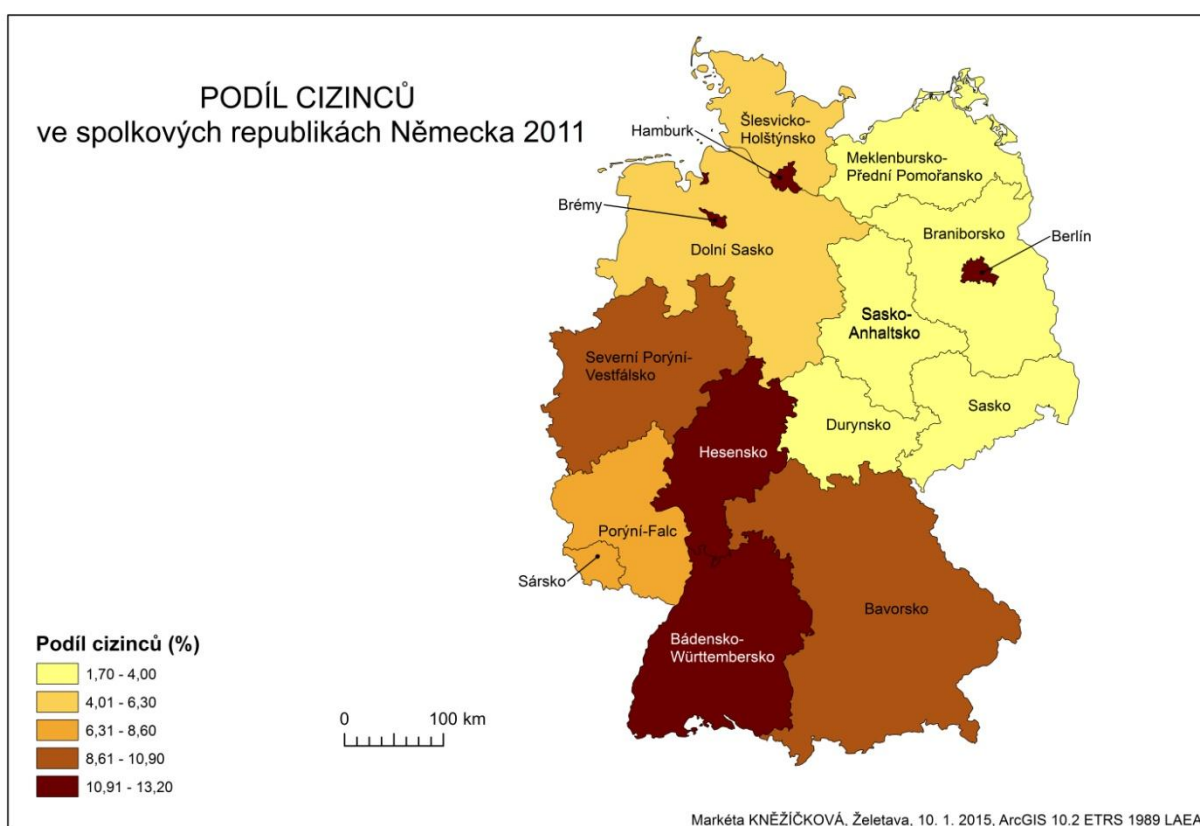
Loňskou nejčastější destinací bylo Bavorsko, kde tak počet imigrantů významně stoupl. I tak zde ale nežije největší počet cizinců, ten je v Hamburku a v Berlíně. V těchto městech byl ovšem v r. 2014 zaznamenán nejmenší nárůst imigrantů oproti r. 2013. Cizinci nejvyhledávanější spolkovou republikou je pak Hesensko, zde se nachází čtvrtá největší cizinecká skupina. Většina

cizinců je koncentrována okolo města Frankfurt, na severu už jich žije výrazně méně. O poznání rovnoměrnější osídlení cizinci je v Bádensku-Württembersku, kde v průměru žije téměř 11,5 % cizinců.

Nejdiferencovanější rozložení cizinců je v Bavorsku, kde v průměru žije 9 % obyvatel neněmeckého občanství. V Mnichově a jeho okolí žije více jak 12 % cizinců, na severu a podél hranic s Českou republikou to už je méně než 4 %.

Nejméně cizinců žije v bývalých republikách NDR s výjimkou Berlína. Nejméně cizinců žije v Durynsku (1,8 %) a v Sasku a Meklenbursku-Předním Pomořansku (oboje 1,9 %).

Mapa č. 12: Podíl cizinců ve spolkových republikách Německa v r. 2011

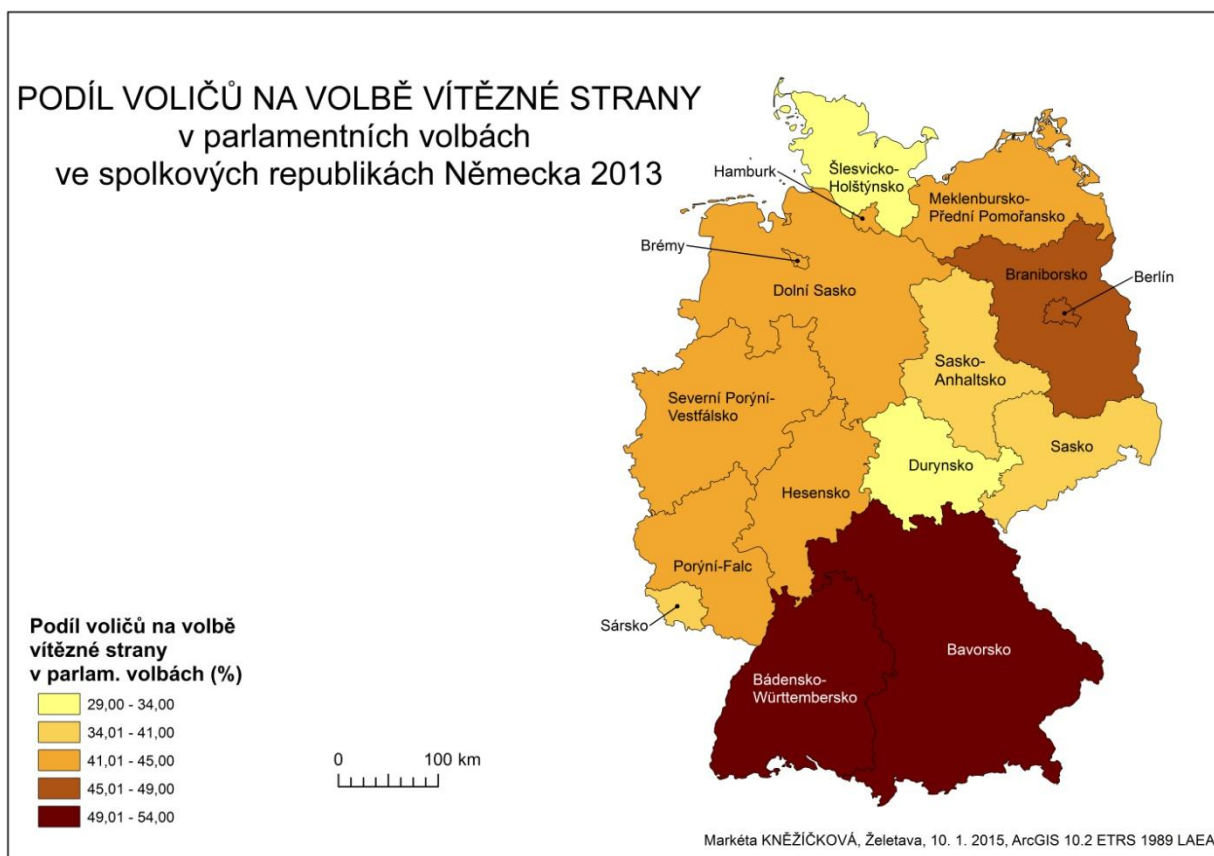

Zdroj: Statista (2014)

Posledním sledovaným ukazatelem je *podíl voličů na volbě vítězné strany* v posledních federálních volbách (2013). Tento ukazatel je záměrně vybrán, protože odráží politickou situaci v zemi. Volební účast v posledních volbách byla 71,5 %. Což je sice vysoká hodnota, nicméně od voleb v r. 1983 (89,1 %) klesá (s výjimkou r. 1998, kdy volební účast mírně stoupla, v dalším volebním období opět klesla).

Vítěznou stranou při posledních volbách bylo tzv. uskupení UNION, což je sdružení dvou stran (CDU a CSU). Toto uskupení získalo 311 křesel z 631 možných. Český název pro CDU je Křesťanskodemokratická unie, která je největší liberálně konzervativní stranou v Německu. Tato strana působí ve všech spolkových republikách s výjimkou Bavorska. Zde působí Křesťansko-sociální unie Bavorska (CSU). Tyto dvě strany na veřejnosti působí jako uskupení CDU/CSU a od r. 2005 tvoří nejsilnější stranu země. CSU v rámci celé země těží ze své úspěšnosti zejména díky dohodě s CDU. CDU/CSU se soustředí na sociální ekonomiku s křesťanským pozadím. Jejich největším protivníkem je strana Sociálně demokratická (SPD). Jedná se o nejstarší německou stranu, která momentálně prochází krizí, v minulosti byla stejně silnou jako CDU, potažmo CDU/CSU. Při posledních volbách získala oproti volbám v r. 2009 o 7,7 % více hlasů.

Mapa č. 13: Podíl voličů na volbě vítězné strany ve spolkových republikách Německa v r. 2013

Zdroj: *Regionaldatenbank Deutschland (2014)*

Při volbách si strana nejlépe vedla v Bádensku-Württembersku a Bavorsku, kde CDU společně s CSU volila nadpoloviční část voličů.

CDU zvítězila ve volbách ve všech spolkových zemích kromě dvou hanzovních měst, a to v Brémách a Hamburku. V obou z těchto měst byla úspěšnější SPD, a to o více než 3 % v Hamburku a dokonce o 11 % více získala v Brémách.

Nejméně voličů CDU získala v Durynsku s 30 % a v Šlesvicku-Holštýnsku s 29,6 % voličů. To je v obou případech minimálně o 15 % méně oproti celostátnímu průměru.

Tab. č. 4: Vybrané ostatní ukazatele ve spolkových republikách Německa

Stát/indikátor	Míra religiozity/ %/ 2011	Podíl cizinců / %/ 2011	Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013
Bádensko-Württembersko	78,3	11,40	53,9
Bavorsko	81,3	9,00	51,1
Berlín	37,4	12,60	46,6
Braniborsko	23,7	2,00	46,5
Brémy	61,1	11,90	44,5
Dolní Sasko	74,3	5,80	43,6
Durynsko	33,9	1,80	29,6
Hamburk	51,2	13,10	34,4
Hesensko	77,4	11,80	43,9
Meklenbursko-Přední Pomořansko	23,5	1,90	43,8
Porýní-Falc	82	7,30	41,7
Sársko	86,9	7,10	41,3
Sasko	27,4	1,90	35,6
Sasko-Anhaltsko	20,3	2,00	34,4
Severní Porýní-Vestfálsko	77,1	9,50	41,8
Šlesvicko-Holštýnsko	65,5	4,20	30,0
<i>Německo</i>	<i>68,79</i>	<i>5,80</i>	<i>45,3</i>

Zdroj: ZENSUS (2014), Regionaldatenbank Deutschland (2014), Statista (2014)

5.4 Analýza územní polariry socioekonomické diference

Poslední částí před syntézou je celková analýza územní polariry, která je rozdělena na dvě části. První vychází z metody pomocí pořadí, kterého dosáhly jednotlivé země, kde každý ukazatel byl seřazen od „nejzápadnějších“ po „nejvýchodnější“ hodnoty a každému ukazateli bylo přiřazeno číslo, které mu náleželo v seřazeném seznamu. Jednotlivé indikátory jsou rozděleny do tří skupin (ekonomické, sociální a ostatní) a pro každou skupinu byl zhotoven

index. Tím vznikly tři indexy, ze kterých byl vypočítán index celkový. Ekonomický a sociální index byl zdvojnásoben z důvodu převažující důležitosti oproti ostatnímu indexu. Aritmetickým průměrem tedy vznikl souborný index pro každou spolkovou republiku.

V tabulce se sociálním indexem (viz přílohy) může být zajímavostí hlavní město Berlín, které jak v míře urbanizace, tak v míře rozvodovosti a v podílu vysokoškolsky vzdělaných obyvatel vykazovalo nejlepší hodnoty. Celkový přírůstek obyvatel v Berlíně se „umístil“ na 5. místě, tím se zvýšil průměr pořadí v sociálních indikátorech na 2,00. Z tohoto důvodu je Berlín zobrazen jako spolková země s nejlepšími sociálními podmínkami pro život (podle vybraných ukazatelů). Naopak nejhůře dopadlo Meklenbursko-Přední Pomořansko, které se v případě míry urbanizace a rozvodovosti umístilo na posledním místě.

Po ekonomické stránce podle vybraných ukazatelů si nejlépe vede Hamburk, který je na tom nejlépe, co se týče průměrné mzdy a HDP. Navíc ve zbývajících dvou ze tří ukazatelů mu náleží druhé místo. Naopak nejhůře po ekonomické stránce dopadlo Durynsko, které má nejnižší průměrnou mzdu a jedno z nejnižších podílů HDP a EAO ve službách.

Co se týče ostatních indexů, nejlépe dopadly dva státy – Bádensko-Württembersko a Severní Porýní Vestfálsko. Naopak nejhůře dopadlo Sársko.

Po vypočítání průměru pořadí pro dané ukazatele je vytvořeno celkové pořadí, které je rozděleno v poměru 10:6, přičemž převažující počet států vykazuje západo-východní gradient a druhá východo-západní gradient. Posledním státem vykazujícím západní polaritu je Sasko, prvním státem vykazujícím východní polaritu je Šlesvicko-Holštýnsko.

Tab. č. 5: Pořadí spolkových republik Německa podle hodnot ukazatelů

Stát/indikátor	Průměr pořadí v ekonomických indikátorech (index)	Průměr pořadí v sociálních indikátorech (index)	Průměr pořadí v ostatních indikátorech (index)	Celkové pořadí (index)	Celkové pořadí
Bádensko-Württembersko	6,50	5,00	6,67	5,93	4
Bavorsko	5,75	8,25	7,33	7,07	7
Berlín	8,25	2,00	7,67	5,63	3
Braniborsko	11,25	11,00	9,33	10,77	13
Brémy	6,00	6,75	9,00	6,90	6
Dolní Sasko	8,25	9,25	9,00	8,80	9
Durynsko	13,75	11,50	11,00	12,30	15
Hamburk	3,00	5,00	7,33	4,67	1
Hesensko	3,25	6,50	7,00	5,30	2
Meklenbursko-Přední Pomořansko	13,00	14,00	7,67	12,33	16
Porýní-Falc	7,50	9,25	8,67	8,43	8
Sársko	8,50	10,25	12,00	9,90	12
Sasko	11,75	8,25	7,67	9,53	10
Sasko-Anhaltsko	13,50	12,75	8,00	12,10	14
Severní Porýní-Vestfálsko	7,25	5,50	6,67	6,43	5
Šlesvicko-Holštýnsko	8,50	10,75	9,67	9,63	11

Zdroj: vlastní zpracování

Jako druhá metoda k porovnání územní polarizace slouží metoda pomocí odchylek od mediánu. Postup je podobný jako v prvním případě, nicméně tato metoda neporovnává hodnoty daných ukazatelů přímo, porovnává jejich odchylku od mediánu.

Co se týče posuzování územní polarizace podle hodnot odchylek, tak se jako ekonomicky nejslabší region (podle vybraných ukazatelů) jeví Durynsko. Jako ekonomicky nejsilnější region skončil opět Hamburk, pro který se nezměnilo pořadí ani jednoho ukazatele. Jako sociálně nejslabší region vyšlo Meklenbursko-Přední Pomořansko, které i tentokrát skončilo na chvostu v míře urbanizace i míře rozvodovosti. Sociálně nejlépe dopadlo Severní Porýní-Vestfálsko.

Při posuzování ostatních ukazatelů nejlépe vyšlo Bádensko-Württembersko, které skončilo jako první i v předchozí metodě. Nejhůře dopadlo opět Durynsko.

Tab. č. 6: Pořadí spolkových republik Německa podle odchylky od mediánu

Stát/indikátor	Ekonomický index	Sociální index	Ostatní index	Celkový index	Celkové pořadí
Bádensko-Württembersko	94,23	120,37	136,09	113,06	5
Bavorsko	93,91	120,06	124,37	110,46	7
Berlín	116,06	125,39	114,41	119,46	2
Braniborsko	95,68	94,40	58,04	87,64	13
Brémy	124,35	104,28	122,01	115,85	4
Dolní Sasko	95,15	107,47	100,01	101,05	8
Durynsko	86,60	92,81	49,29	81,62	16
Hamburk	127,92	109,14	114,46	117,72	3
Hesensko	104,10	111,01	129,66	111,98	6
Meklenbursko-Přední Pomořansko	101,00	81,98	55,36	84,26	15
Porýní-Falc	91,99	99,54	109,53	98,52	10
Sársko	98,88	94,99	110,87	99,72	9
Sasko	92,58	103,95	51,02	88,82	12
Sasko-Anhaltsko	98,05	92,26	46,80	85,49	14
Severní Porýní-Vestfálsko	106,38	139,61	117,21	121,84	1
Šlesvicko-Holštýnsko	94,64	93,77	77,36	90,83	11

Zdroj: vlastní zpracování

Při porovnání pořadí jednotlivých spolkových republik podle obou typů analýz lze nalézt jisté odlišnosti. Nicméně nejedná se o závratné změny, jen několik spolkových republik si polepšilo/pohoršilo o jedno či dvě místa. První změna nastala mezi Berlínem, který si polepšil o jeden stupeň na úkor Bádenska-Württemberska. Druhou změnou je pořadí Brém, které si polepšily o dvě místa. I Dolní Sasko se posunulo o příčku nahoru. Pořadí změnil i Hamburk, který se naopak posunul o dvě místa níž.

Největší změnu vykazuje Sársko, které podle metody založené na pořadí jednotlivých ukazatelů vykazuje východní polaritu. Podle metody odchylek od mediánu však vykazuje západní polaritu. Naopak je tomu u Saska. To v prvním případě vykazuje východní polaritu, podle metody odchylek od mediánu už spadá pod západní.

Tab. č. 7: Porovnání pořadí spolkových republik Německa podle obou typů analýz

Stát/indikátor	Celkový pořadí (index, samostatná pořadníková metoda)	Celkové pořadí (samostatná pořadníková metoda)	Celkový pořadí (index; metoda odchylky od mediánu)	Celkové pořadí (metoda pořadí odchylky od mediánu)
Bádensko-Württembersko	5,93	4	113,06	5
Bavorsko	7,07	7	110,46	7
Berlín	5,63	3	119,46	2
Braniborsko	10,77	13	87,64	13
Brémy	6,90	6	115,85	4
Dolní Sasko	8,80	9	101,05	8
Durynsko	12,30	15	81,62	16
Hamburk	4,67	1	117,72	3
Hesensko	5,30	2	111,98	6
Meklenbursko-Přední Pomořansko	12,33	16	84,26	15
Porýní-Falc	8,43	8	98,52	10
Sársko	9,90	12	99,72	9
Sasko	9,53	10	88,82	12
Sasko-Anhaltsko	12,10	14	85,49	14
Severní Porýní-Vestfálsko	6,43	5	121,84	1
Šlesvicko-Holštýnsko	9,63	11	90,83	11

Zdroj: vlastní zpracování

6. SYNTÉZA ÚZEMNÍ POLARITY

Po analytické části vybraných indikátorů je nezbytné vyzdvihnout odlišný vývoj v jednotlivých regionech. Při prvním pohledu na mapu je zřejmé, že spolkové republiky Německa vykazují jasnou polaritu. Uskupení států, které tvoří jeden státní celek, poukazuje na západovýchodní gradient, lze zde ale nalézt i jisté nepravidelnosti. Za tu nejnápadnější je považována problematika hanzovních měst, které se vymykaly pravidelnostem již v některých jednotlivých ukazatelích. Při pohledu na mapu nelze nevidět vymykající se Berlín, jenž se ovšem nachází v blízkosti států, které vykazují východní gradient. Hamburk a Brémy vykazují nejvyšší HDP v rámci celého státu. S tím je spojena i průměrná mzda, která je v Hamburku jedna z nejvyšších. I míra nezaměstnanosti je v Brémách a Berlíně velmi nízká, což koresponduje právě se západní polaritou. I v posledním ekonomickém ukazateli, a to podílu ekonomicky aktivních osob v terciérním sektoru si vedla všechna tři města nejlépe. To vše zapříčiňuje západní polaritu.

Státy jako Bavorsko, Bádensko-Württembersko, Sársko, Porýní-Falc, Hesensko, Severní Porýní-Vestfálsko, Dolní Sasko, Brémy a Hamburk vykazují právě západní polaritu. Všechny z výše jmenovaných států se nacházejí na západě Německa. Výjimkou je postavení Bavorska, které vyazuje západní polaritu, nachází se ale na východě, resp. jihovýchodě Německa. V celkovém pořadí totiž Bavorsku náleží 7. místo, na něž se dostalo díky dobrému sociálnímu postavení (dle vybraných ukazatelů) v Německu, výbornému postavení dle ostatních ukazatelů a pouze lehce podprůměrnému ekonomickému postavení. Právě díky velmi dobrým hodnotám v kategorii ostatních a skupině sociálních ukazatelů náleží Bavorsku západní polarita.

Obdobná situace nastává i v sociálních ukazatelích. Co se týče podílu obyvatel žijících ve městech, je logické, že hanzovní města dopadla nejlépe. Při zkoumání podílu obyvatelstva s vysokoškolským vzděláním pak dopadl ze všech tří měst nejlépe Berlín, naopak Brémy lehce zaostávají. Celkový přírůstek je v Brémách a Berlíně záporný, v Hamburku kladný. V Berlíně a Brémách dosahuje míra rozvodovosti nejvyšších hodnot. Ve všech čtyřech zmíněných ukazatelích tedy vykazují Berlín, Brémy a Hamburk západní polaritu nebo se k ní alespoň přibližují. Podíl voličů na volbě vítězné strany byl v těchto třech regionech průměrný nebo nadprůměrný, čímž se vyznačuje právě západní polarita. Mezi usazujícími se cizinci jsou tato tři města nejvyhledávanějšími místy. V míře religiozity vykazují hanzovní města průměrné, či spíše podprůměrné hodnoty, čímž se ale přibližují k západní polaritě, tak jako svým postavením

i ve zbylých ostatních ukazatelích. Z toho vyplývá, že Brémám, Hamburku a Berlínu vykázaná západní polarita patří po právu.

Druhou anomálií v tomto případě je Sársko, které leží na západě, podle metody vycházející z pořadí jednotlivých ukazatelů však vykazuje východní polaritu. V metodě posuzující odchylky od mediánu figuruje na 9. pozici, čím naopak patří pod západní polaritu.

V ekonomickém postavení země (podle použitých ukazatelů) si Sársko nevedlo špatně a skončilo na 6. místě. Ekonomickou úroveň Sárska snižuje pouze podíl EAO ve službách, díky které region skončil na 7. příčce v metodě odchylek od mediánu.

O poznání horší situace pro Sársko nastává po sociální stránce (dle vybraných ukazatelů), kde sice míra urbanizace a míra rozvodovosti vykazují západní polaritu, nicméně pořadí těchto ukazatelů se blíží spíše k hraniční části, a naopak podíl vysokoškolsky vzdělaných osob jasně vykazuje nejuvýchodnější polaritu.

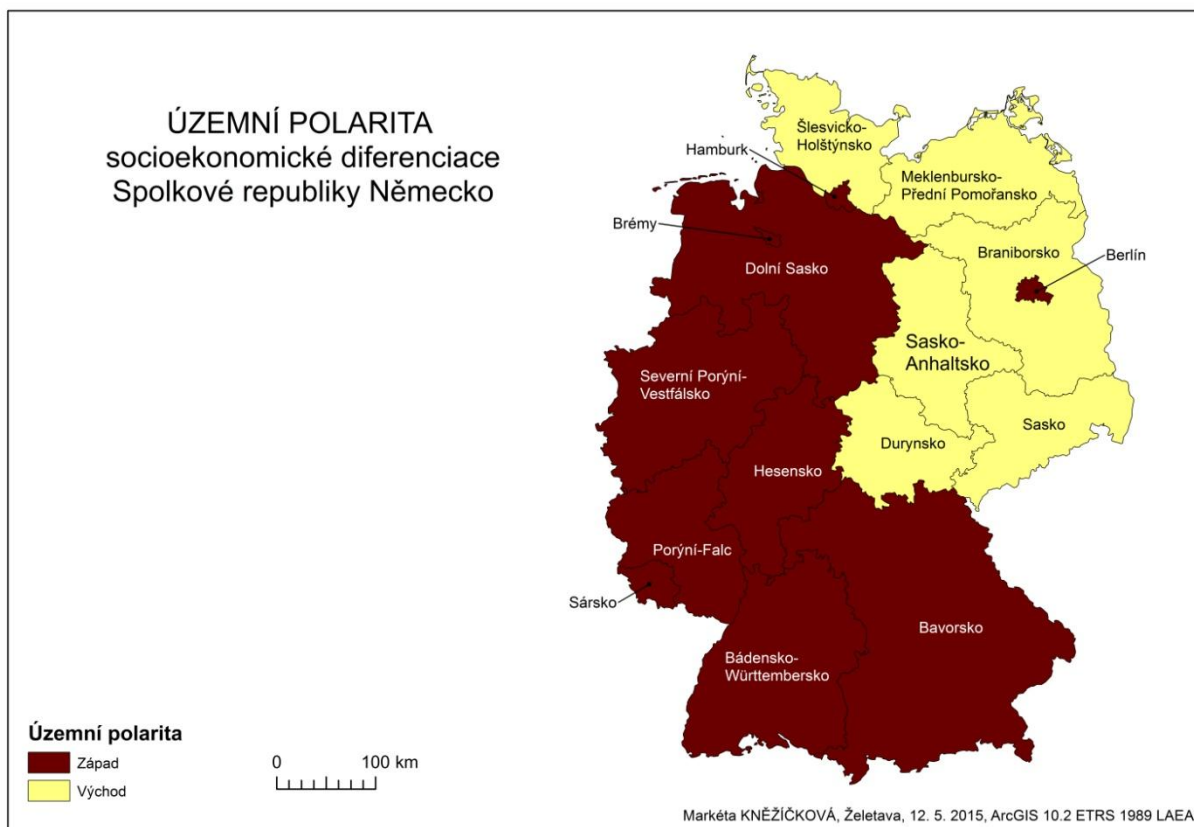
V ostatních ukazatelích Sársko vykazuje západní polaritu, náleží mu 6. místo. Sársko sice vykazuje v míře religiozity nejzápadnější polaritu, k východní je ale stahováno podílem cizinců a podílem voličů na volbě vítězné strany.

Více než o západo-východním gradientu lze hovořit o gradientu ve směru severovýchod jihozápad. Severní Porýní-Vestfálsko, Porýní-Falc a Hesensko se sice nacházejí na západě, Bavorsko a Bádensko-Württembersko jsou ale státy jihu Německa. Přesto však ani v případě tohoto gradientu nelze hovořit jako o celistvém uskupení států na jihovýchodě země, jelikož z něj vybočuje Berlín.

Při posuzování územní polarity pouze dle sociálních ukazatelů se objevil jeden rozdíl oproti územní polaritě, která bere v potaz všechny tři aspekty (sociální, ekonomicky a ostatní). Tím rozdílem je odlišné zařazení Sárska, které vykazuje dle vybraných sociálních ukazatelů východní polaritu. Naopak Sasko, které celkově vykazuje východní polaritu, podle vybraných sociálních ukazatelů vykazuje polaritu západní.

Při zaměření se na územní polaritu vykázanou ostatními ukazateli lze zjistit, že polarita vykázaná skupinkou ostatních ukazatelů kopíruje polaritu, kterou vykazují všechny tři aspekty najednou.

Mapa č. 14: Územní polarita socioekonomické diference Spolkové republiky Německo

Zdroj: vlastní zpracování

6.1 Hlavní determinanty územní polarit Německa

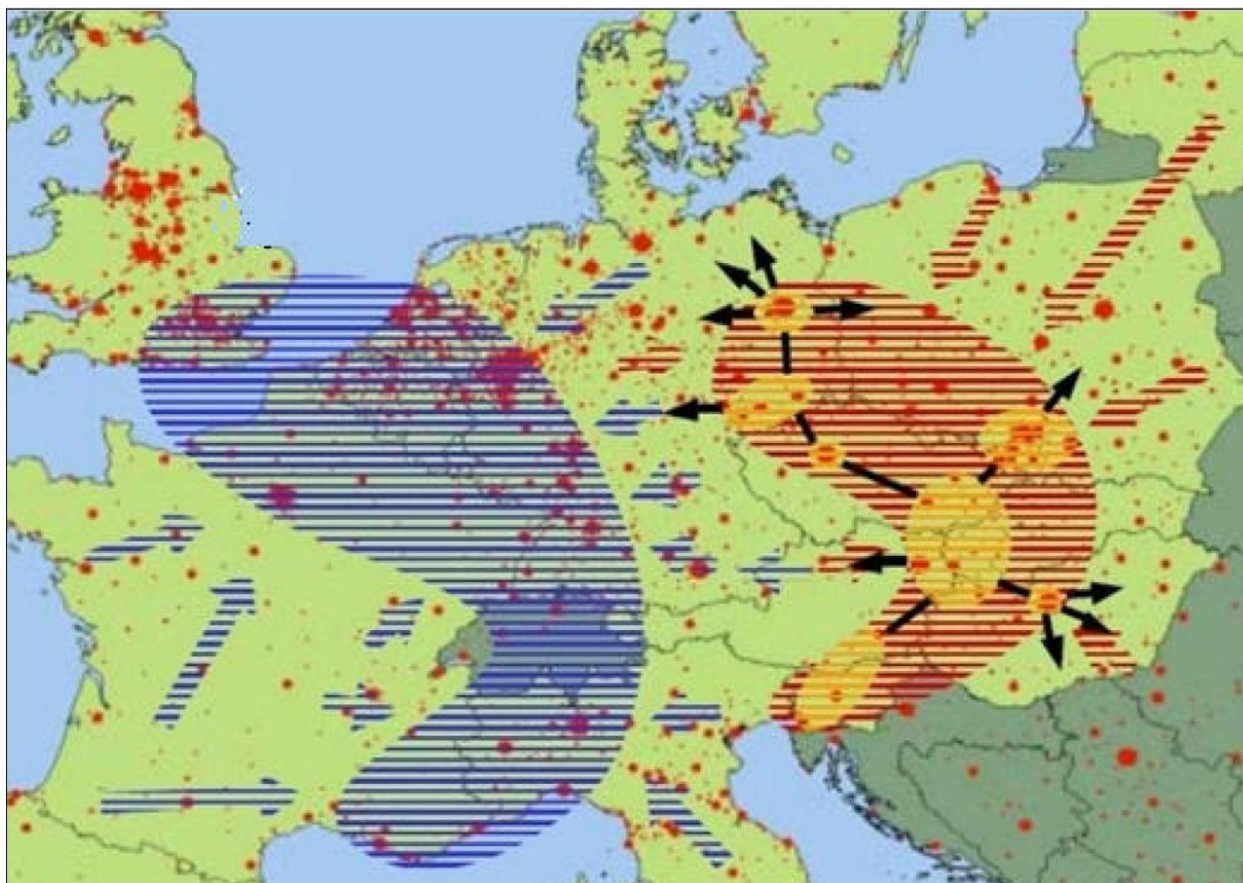
Po objasnění územní polarit Německa lze vyvodit několik determinantů, které se podílely na formování územní polarit. Některé jsou považovány za důležitější, ostatní formovaly polaritu jen okrajově. Jedním z nejdůležitějších faktorů je *poloha střední Evropy*, která tvoří přechod mezi Západem a Východem (= dualita). Otázka dualit Evropy, existence střední Evropy či spádovost jednotlivých států je rozebrána výše, nicméně vyskytování se dvou subregionů, které jsou vymezeny různými hodnotami ukazatelů ve všech třech kategoriích, ovlivňují jak celý stát, tak i jeho jednotlivé regiony.

S dualitou Evropy také souvisí *historický vývoj* nejen celé Evropy, ale zejména samostatného Německa. Rozdělení státu po 2. světové válce a následné spojení na konci minulého století mělo a do jisté míry bezesporu stále má vliv na formování územní polarit. V některých ukazatelích jsou vykázány státy s východní polaritou zastoupeny zejména státy bývalé NDR. Zpravidla z těchto států „vypadává“ Berlín, kterému je přidělena západní polarita. Jako příklad lze uvést podíl cizinců, kde státy jako Meklenbursko-Přední Pomořansko,

Braniborsko, Sasko-Anhaltsko, Durynsko a Sasko se jeví jako nejméně atraktivní pro příchod a usazení se cizinců v Německu. V tomto případě se potvrdila i anomálie Berlína. Druhým příkladem může být i průměrná mzda, kde nejnižších pět hodnot spadá právě do výše jmenovaných republik. I zde se Berlín vymyká trendu východní polaritu a vykazuje polaritu západní. Tyto ukázky byly zvoleny jako příkladové, v práci jich lze však najít mnohem více.

Německo je nedílnou součástí uskupení, které je globálně nazýváno *Modrý banán*. Otázka, co si pod tímto pojmem představit, je rozebrána ve druhé kapitole. Modrý banán prochází jihozápadním a středním Německem, tedy čistě teoreticky by se tato oblast dala považovat za nejvyspělejší, měla by tedy jasně vykazovat západní polaritu. S jistým nadhledem se dá s tímto tvrzením souhlasit, nicméně Modrý banán prochází např. Bavorskem pouze nepatrně, to přesto vykazuje západní polaritu. Naopak Modrý banán výrazně prochází Sárskem, které podle samostatné pořadníkové metody vykazuje polaritu východní. Přesto však lze tvrdit, že přítomnost Modrého banánu je pro Německo víc než dlouhodobě prospěšné.

Obr. č. 1: Umístění Modrého banánu v Evropě

Zdroj: <https://hungarianspectrum.files.wordpress.com/2011/12/novekedes-piros-banan-sarge-foltokkal.jpg>

Opomenout nelze ani *georeliéf*, ten sice nehraje tak významnou roli jako kupříkladu v hornatém Švýcarsku nebo Rakousku, vynechat jej úplně ale nelze. Pohoří se v Německu nachází málo, a to pouze na jihu. Naopak nížinatý sever a splavnost řek je vhodná pro spolupráci jak s východním Polskem, tak západním Nizozemskem. Navíc okolo řek Rýn a Dunaj byly vybudovány i hlavní dopravní tepny. Německo těží i z přítomnosti moří, a to zejména z přístupu k Severnímu moři, do kterého vtéká Labe (Elbe). Na této velké dopravní tepně totiž leží Hamburk, jenž je důležitým přístavem nejen pro Německo, ale pro celou Evropu. Z přítomnosti Severního moře těží i hanzovní město Brémy, které sice neleží při pobřeží přímo, ale pod tento region spadá přístav Bremerhaven, jenž už při pobřeží leží.

6.2 Kategorizace indikátorů dle míry polarity

Jako poslední část syntézy je nutné rozkategorizovat všechny ukazatele podle toho, jakou míru vykazují. Jedná se o uspořádání všech indikátorů podle jejich odchylek od mediánu. Tento krok je významný pro určení důležitosti jednotlivých indikátorů a jejich vlivu na územní polaritu. Ukazatele jsou rozděleny do tří kategorií právě podle jejich vlivu na formování polarity. První kategorií jsou ukazatelé s vysokou mírou územní polarity, druhou kategorií je střední míra územní polarity a poslední je téměř zanedbatelná míra územní polarity.

Metodika na rozčlenění ukazatelů byla použita podle Váchy (2014), který upřesňuje náležitost do jednotlivé kategorie následovně. Ke kategorii se zanedbatelnou mírou územní polarity náleží takové ukazatele, které zobrazují malé rozdíly mezi nejlépe a nejhůře postaveným regionem a zároveň detekují slabou územní polaritu. Do kategorie se střední mírou územní polarity inklinují takové ukazatele, které mohou vykazovat velké rozdíly mezi nejvyšší a nejnižší hodnotou, nicméně z mapy není zřejmá diferenciacce regionů na dvě poloviny. Poslední kategorií tvoří ukazatele s vysokou mírou územní polarity. Sem spadají regiony, které vykazují velké rozdíly mezi „nejzápadnějším“ a „nejvýchodnějším“ spolkovým státem a zároveň jasně rozdělují sledované území na dvě půle.

Vysokou mírou územní polarity vykazuje podíl cizinců, míra religiozity a hrubý domácí produkt. Mezi těmito ukazateli byl naměřen největší rozdíl mezi „nejzápadnější“ a „nejvýchodnější“ hodnotou, zároveň je z mapy zřetelné, že ukazatel rozdělil území na dvě poloviny. Z těchto tří jmenovaných vykazuje největší rozdíly mezi „nejzápadnější“ a „nejvýchodnější“ hodnotou podíl cizinců. Jako „nejzápadnější“ region v tomto případě vychází Hamburk, kde jich žije více než 13 %. „Nejvýchodnějším“ regionem je pak Durynsko, kde se

setkáváme s méně než 1,8 % imigrantů. Religiozita indikuje polaritu velmi zřetelně, nicméně je „opačně“ než by předpokládal obecný koncept.

Tab. č. 8: Kategorie ukazatelů dle míry územní polarity

SOCIOEKONOMICKÉ UKAZATELE	MÍRA ÚZEMNÍ POLARITY
Podíl cizinců/ %/ 2011	vysoká
Míra religiozity/ %/ 2011	
HDP/ osob./ eur/ 2012	
Průměrná mzda/ měsíc/ eur/ 2013	střední
Celkový přírůstek obyv. / na 1000 obyv. / 2013	
Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014	
Míra rozvodovosti/ %/ 2011	
Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013	
Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním/ %/ 2011	nízká
Míra urbanizace/ %/ 2012	
Podíl EAO ve službách/ %/ 2013	

Zdroj: vlastní zpracování

Největší rozdíl mezi nejvyšší a nejnižší odchylkou od mediánu je zaznamenán v ukazateli celkového přírůstku obyvatel. Rozdíl mezi odchylkami je více než 163. Původně byl rozdíl mnohem větší z důvodu záporných hodnot u některých spolkových států. Těm se ale autorka vyhnula použitím dílčích indexů celkového přírůstku (viz metodika). Díky největšímu rozdílu by měl být tedy zařazen do vysoké míry územní polarity, ukazatel ale jednoznačně nerozděluje území na dvě poloviny, proto byl zařazen až do kategorie se střední mírou územní polarity.

Kromě celkového přírůstku obyvatel do skupiny se střední mírou územní polarity náleží většina ukazatelů. Spadá sem míra nezaměstnanosti, míra rozvodovosti, podíl voličů na volbě vítězné strany, podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním a průměrná měsíční mzda.

Ukazatele jako míra urbanizace a podíl ekonomicky aktivních osob ve službách jsou považovány za ukazatele vykazující nízkou míru územní polarity. Právě podíl EAO vykazuje nejmenší rozdíl mezi „nejzápadnější“ a „nejvýchodnější“ hodnotou. Nejvíce EAO zaměstnaných ve službách je v Hamburku (87,2 %) a nejméně v Bádensku-Württembersku (67,5 %). Ve většině států (12) se podíl EAO ve službách nachází v rozmezí 70 – 80 %. V tomto případě zde nenastala žádná nepravidelnost, která by způsobila větší míru územní polarity.

Obdobná situace byla zaznamenána i v druhém ukazateli, a to v míře urbanizace. Zde je rozdíl mezi největší a nejmenší hodnotou větší než v případě EAO, nicméně oproti ostatním ukazatelům se nejedná o závratný rozdíl.

6.3 Specifika územní polarity

Územní polarita odráží na území Německa několik specifíků. Prvním, zřejmě nejdůležitějším, je směr polarity, kterou Německo vykazuje. Dle původního konceptu bylo očekáváno, že území bude vykazovat západno-východní, potažmo východo-západní gradient. V případě Německa se spíše jedná o gradient severovýchodní-jihozápadní. Navíc tomuto trendu se opět vymyká hlavní město Berlín, jenž vykazuje západní (jihozápadní) polaritu, byť se nachází na východě země.

Dalším specifíkem je tedy problematika hlavního města, které vykazuje jisté abnormality oproti předpokladům. Podobně jako v Rakousku Vídeň (Ležáková 2014) se i Berlín nachází na východě země, přesto vykazuje západní polaritu. Berlín dominuje zejména v sociálních ukazatelích. Nejvyšší míra urbanizace je logicky odvoditelná, jelikož pod správní území Berlína spadá pouze právě hlavní město. Berlín jasně dominuje i v míře rozvodovosti a podílu vysokoškolského obyvatelstva ve věku 25 – 64 let. Jedná se také o spolkovou zemi, která je nejčastěji vyhledávaná cizinci, kteří se zde usazují.

Výsledná polarita je velmi výrazně ovlivněna historickými událostmi, které se odehrály na území dnešního Německa. Za skutečnost, jež ovlivnila polaritu nejvíce, je považováno rozdělení Německa na dva samostatné státní celky a jejich následní spojení. Přestože od spojení uběhlo už více než 20 let, ekonomické, ale i sociální, politické a kulturní rozdíly mezi bývalými státy NDR a SRN přetrvávají dodnes. Všechny spolkové země bývalé NDR vykazují východní polaritu. To však nelze říci o všech bývalých západních spolkových republikách. Zde tvoří výjimku Šlesvicko-Holštýnsko, které vykazuje polaritu východní, přestože nebylo součástí bývalé NDR. Naopak ze států bývalé NDR nejzápadnější polaritu vykazuje Sasko, a to zejména díky relativně dobré sociální situaci (dle vybraných ukazatelů). V Sasku žije velmi vysoký podíl obyvatel s vysokoškolským titulem a více než 80 % obyvatel žije ve městech. Dobrým postavením se Sasko pyšní i v kategorii ostatních ukazatelů. Tato země ovšem nepatří mezi nejvyhledávanější regiony ze strany imigrantů, což je způsobeno zřejmě menšími pracovními příležitostmi. Míra religiozity je jedna z nejnižších z celého Německa. Anomálií v tomto případě je opět hlavní město, které i v minulosti odráželo rozdíl mezi oběma „Německy“. Východ Berlína ani po ekonomické ani po sociální stránce nedosahoval úrovně na západě města. I přesto v dnešní době v celkovém měřítku Berlín spadá k západnímu gradientu.

Poslední zvláštností v Německu je míra religiozity. Obecný trend je takový, že západní země vykazují menší podíl věřících než země na východě. V Německu nastává přesně opačná situace. Všechny bývalé země NDR (včetně Berlína) vykazují nejmenší podíl věřících. Rozdíl

mezi nejvíce a nejméně „věřící“ zemí je plných 67 %. Naprostá většina obyvatel preferuje protestantské nebo římsko-katolické náboženství. Díky historickým událostem je v Německu židovství zastoupeno pouze minimálně.

7. ZÁVĚR

Jako hlavní cíl si bakalářská práce vytyčila sledování územní polarizace socioekonomické diferenciaci Německa. Vzhledem k tomu, že pro analýzu byly použity dvě metody, mohla nastat situace, kdy stát vykazující západní územní polaritu mohl v druhé metodě vykazovat východní územní polaritu a přesně k této situaci došlo. V metodě pracující s pořadím jednotlivých ukazatelů vychází Sasko jako stát nacházející se sice na východě jako celek se západní polaritou. K této situaci dochází na úkor Sársko. Naopak ve druhé metodě pracující s odchylkami od mediánu Sasko vykazuje východní polaritu stejně jako ostatní státy bývalé NDR. I u několika ostatních států došlo ke změně umístění v pořadí v porovnání obou metod. Tyto změny ale nejsou nikterak závratné.

V úvodu bylo vytyčeno několik hypotéz. První vstupní hypotéza vychází z Nováčková (2012) tvrzení o poloze střední Evropy jako místě mezi vyspělým Západem a zaostávajícím Východem. Z této domněnky vyplývá, že ne všechny regiony budou charakterizovány stejnými hodnotami a jednotlivé regiony budou vykazovat jistou heterogenitu. K tomuto stavu v Německu opravdu dochází, čímž se první hypotéza potvrzuje.

Německo se nachází na strategicky výhodném místě, navíc jím prochází na jihozápadě a středu státu tzv. Modrý banán. Všechny státy, jimiž Modrý banán prochází, vykazují západní polaritu a z celkového (ekonomického, sociálního i „ostatního“) pohledu tyto státy převažují nad státy, kterými tzv. Modrý banán neprochází. Problematika Sársko byla popsána již výše.

Dílo Touška, Kunc, Vystoupila a kol. (2008) vychází z tvrzení, že vysoký podíl EAO ve službách indikuje hospodářsky rozvinuté regiony. Třetí hypotéza pracuje s tímto tvrzením tak, že je k němu přiložena i hodnota HDP a průměrné měsíční mzdy. V některých regionech tato hypotéza bezesporu platí. Za takový region může být považován Hamburk, kde je vyplácena nejvyšší mzda, hrubý domácí produkt Hamburku je nejvyšší ze všech spolkových zemí a podíl EAO ve službách je téměř nejvyšší (nejvíce EAO ve službách je v Berlíně). Druhým spolkovým státem, který potvrzuje tuto hypotézu, může být Hesensko nebo Severní Porýní-Vestfálsko. Jmenované státy vykazují západní polaritu. Jako zástupce států s východní polaritou je vhodné zmínit Durynsko, kde je vyplácena nejnižší průměrná mzda, HDP je druhé nejnižší (po Meklenbursku-Předním Pomořansku) a podíl EAO ve službách je také druhé nejnižší (po Bádensku-Württembersku) v rámci celého Německa. Díky příkladům těchto států by bylo možné tvrdit, že hypotéza č. 3 je potvrzena. Nacházejí se zde ale i regiony, díky nimž lze hypotézu vyvrátit. Mezi takové regiony spadá hlavní město. V Berlíně je podíl EAO ve službách nejvyšší,

vykazuje tedy západní polaritu. Průměrná měsíční mzda a HDP ovšem vykazují východní polaritu, jelikož si hlavní město na své poměry nevede dobře. Jako další netypická oblast může být zmíněno Bavorsko. To má jedno z nejnižších hodnot EAO ve službách, naopak průměrná měsíční mzda a HDP jsou jedny z nejvyšších.

Historický vývoj měl a stále má významný vliv na celkovou územní polaritu Německa. S tímto faktem pracuje čtvrtá hypotéza. Německo bylo na dlouhou dobu po 2. světové válce rozděleno na dva státní útvary, kdy bývalá SRN byla ekonomicky i sociálně vyspělejší než NDR, která spadala pod totalitní a komunistický Východ. Tento fakt do jisté míry přetrvává i dodnes, jelikož všechny bývalé země NDR (podle metody pracující s odchylkami od mediánu) dnes vykazují východní gradient. Tomuto jevu se ale vymyká Berlín, jenž byl okupován jak kapitalistickým Západem, tak totalitním Východem.

V Německu je průměrná míra urbanizace více než 80 % a míra religiozity téměř 70 %. Současným trendem v religiozitě je, že tato míra se zvyšuje v souladu se zvyšujícím se rurálním charakterem regionu. Toto tvrzení v Německu ovšem neplatí ve všech regionech. Jako příklad může být jmenováno Meklenbursko-Přední Pomořansko, kde je nejnižší míra urbanizace, ale druhá nejnižší míra religiozity. I v dalších „východních“ státech, jako jsou Braniborsko, Sasko-Anhaltsko, nebo Durynsko, rovněž dochází k tomu, že nižší míra urbanizace nevykazuje vyšší míru religiozity. Jako stát podporující tuto teorii může být zmíněno Porýní-Falc, kde se nachází vysoká míra religiozity a naopak míra urbanizace může být považována za nižší. I v Bavorsku dochází k situaci, kdy míra religiozity je jedna z nejvyšších v rámci celého Německa, míra urbanizace je jedna z nejnižších.

Pro analýzu byly zvolené ukazatele vybrány záměrně, nicméně to neznamená, že ostatní faktory územní polaritu neovlivňují. Faktory jako cestovní ruch nebo přímé investice sice v práci nejsou brány v potaz, socioekonomickou situaci Německa bezesporu ovlivňují. Autorka během bádání narazila na dva zásadní problémy. Prvním je nepoměrná velikost sledovaných regionů. Nejmenší region (Brémy) je více než 170x menší než největší Bavorsko. Pro porovnávání regionů na nižší úrovni by práce neměla dostatečný prostor a dohledání dat na této úrovni by bylo jistě obtížnější. Druhým problémem je její poměrně malá nadčasovost. Tato práce je sice aktuální, nejstarší použitá data jsou z r. 2011, ale za několik málo let už bude zastaralá a neaktuální díky rychlému a zejména proměnlivému vývoji socioekonomických ukazatelů.

8. SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ

- BLAŽEK, J., UHLÍŘ, D. (2002): Teorie regionálního rozvoje, nástin, kritika, klasifikace. Karolinum, Univerzita Karlova, Praha, 211 s.
- FULBROOK, M. (2010): Dějiny Moderního Německa. Grada Publishing, a.s., Praha, 304s.
- HALECKI, O. (2002): Historia Europy – jej granice i podziały. Instytut Europy Środkowo Wschodniej, Lublin. 184 s.
- HOLAKOVSKÝ, J. (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Slovenska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 59 s.
- HOSPERS, G.-J. (2003): Beyond the Blue Banana? Structural Change in Europe's Geo-Economy. *Intereconomics*, Hamburg, pp. 76 – 85.
- KOTÝNKOVÁ, M., KUBELKOVÁ, K. (2011): Indikátory lidského rozvoje se zaměřením na chudobu v České republice. In ARLTOVÁ, M. (ed.): Reprodukce lidského kapitálu. Vzájemné vazby a souvislosti III. *Oeconomica*, Praha.
- KRIEGER, K.-F. a kol. (2004): Dějiny Německa. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 610 s.
- KREJČÍ, O. (2000): Geopolitika střeoevropského prostoru. *Horizonty zahraniční politiky České republiky a Slovenské republiky*. Ekopress, Praha, 319 s. (2. vydání 2010)
- KREJČÍ T., KLUSÁČEK P., KONEČNÝ O., RUDA A. (2010): Regionální rozvoj – teorie, aplikace, regionalizace. Brno, Mendelova univerzita, 155 s.
- KŘEN, J. (2005): Dvě století střední Evropy. Argo, Praha, 1109 s.
- LEŽÁKOVÁ, L. (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Rakouska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 69 s.
- NOVÁČEK, A. (2012): Dualita Evropy: historickogeografická analýza. Nakladatelství ČGS – edice *Geographica*, Praha, 241 s.
- MICHALSKI, T. (2005): The Geographical Aspects of the Transformation Process in Central and East-Central Europe. *Bernardinum*, Gdynia, 235 s.
- PESSR, F. (2015): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Slovinska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie. 71 s.
- RUPNIK, J. (1992): Jiná Evropa. *Prostor*, Praha, 352 s.
- ŠIMÍKOVÁ, I. (2009): Evropská unie: Může se stát federalismus hlavní integrační teorií? *Acta Oeconomica Pragensia*, 44 s.
- VÁCHA, L. (2014): Územní polarita socioekonomické diferenciacie Polska. Bakalářská práce. Jihočeská univerzita v Českých Budějovicích, Pedagogická fakulta, katedra geografie, 77 s.
- VEBER, V. (2004): Dějiny sjednocené Evropy od antických počátků do současnosti. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 645s.
- WEBER, H., (1999): Dějiny NDR. Nakladatelství Lidové noviny, Praha, 440 s.
- WALLERSTEIN, I. (1979): *The Capitalist World-Economy*. Cambridge, MA, Cambridge University Press, 320 s.

- WANDY CZ, P. S. (2004): Střední Evropa v dějinách od středověku do současnosti. Academia, Praha, 302 s.
- ZWETTLER, O. (1992): Historická geografie světa I.: Evropa (5.–17. století). Masarykova Universita, Brno, 227 s.

Internetové zdroje:

- ARCGIS (2011): Verwaltungsgrenzen Deutschland,
<http://www.arcgis.com/home/item.html?id=ae25571c60d94ce5b7fcbf74e27c00e0> (1. 4. 2015)
- ACADEMIC RANKING OF WORLD UNIVERSITIES (2014): Academic Ranking of World Universities 2014, <http://www.shanghairanking.com/World-University-Rankings-2014/Germany.html> (14. 4. 2015)
- BAFÖG AKTUEL (2015): Verzeichnis der Universitäten und Fachhochschulen in Deutschland, <http://www.bafog-aktuell.de/studium/universitaeten-fachhochschulen/> (14. 4. 2015)
- BRÁZDOVÁ, K. (2006): Systém územních statistických jednotek. Brno,
http://is.muni.cz/th/77598/esf_b/Bakalarska_prace.txt (10. 1. 2015)
- BRÁZDIL, R., KOLÁŘ, R. a kol. (1995): Statistické metody v geografii: Cvičení. Brno,
[http://geography.upol.cz/soubory/lide/kladivo/STG/STG_Statisticke_metody_v_geografii_\(skriptum\).pdf](http://geography.upol.cz/soubory/lide/kladivo/STG/STG_Statisticke_metody_v_geografii_(skriptum).pdf) (13. 1. 2015)
- BUSINESSINFO (2014): Německo: Ekonomická charakteristika země,
<http://www.businessinfo.cz/cs/clanky/nemecko-ekonomicka-charakteristika-zeme-19044.html> (13. 1. 2015)
- ČERBA, O., (2007): Geografie dopravy, http://home.zcu.cz/~jezekjan/Geografie_dopravy.pdf (26. 3. 2015)
- ČESKÝ STATISTICKÝ ÚŘAD (2014): <https://www.czso.cz/> (5. 2. 2015)
- ČESKÉ DÁLNIČE (2010): <http://www.ceskedalnice.cz/zahranici/nemecko> (12. 4. 2015)
- CDU (2015): <http://www.csu.de/> (20. 5. 2015)
- CSU (2015): <http://www.cdu.de/> (20. 5. 2013)
- DACKEL (2013): Deutschland hat die Qual der Wahl – die Bundestagswahl 2013,
<https://dackel.wordpress.com/2013/08/30/deutschland-hat-die-qual-der-wahl-die-bundestagswahl-2013/> (20. 5. 2015)
- DENÍK.CZ (2015): V Německu žije 7,6 milionu cizinců, nejvíce v historii země,
http://www.denik.cz/ze_sвета/v-nemecku-zije-7-6-milionu-cizincu-nejvic-v-historii-zeme-20140307.html (20. 5. 2015)
- DENÍK REFERENDUM: (2013): Volby v Německu 2013 – výsledky a zajímavosti,
<http://denikreferendum.cz/clanek/16461-volby-v-nemecku-2013-vysledky-a-zajimavosti> (20. 5. 2015)
- DER BUNDESWAHLLEITER (2013): Auswahl des Landes,
http://www.bundeswahlleiter.de/de/bundestagswahlen/BTW_BUND_13/ergebnisse/landes-ergebnisse/ (20. 5. 2015)
- DIVA-GIS (2014): Spatial Data Download:Germany, <http://www.diva-gis.org/datadown> (14. 1. 2015)

- DIE WELT (2015): Noch nie lebten so viele Ausländer in Deutschland,
<http://www.welt.de/politik/deutschland/article138462975/Noch-nie-lebten-so-viele-Auslaender-in-Deutschland.html> (20. 5. 2015)
- EUROSTAT (2014): Regional Statistics,
http://epp.eurostat.ec.europa.eu/portal/page/portal/region_cities/regional_statistics/data/database (15. 10. 2014)
- EVROPSKÁ UNIE (2015): Německo, http://europa.eu/about-eu/countries/member-countries/germany/index_cs.htm (5. 2. 2015)
- EUROPEAN COMMISSION (2015): The European Job Mobility Portal,
<https://ec.europa.eu/eures/userSatisfaction.do?method=vote&satisfaction=1> (12. 5. 2015)
- EXPORT DO SRN (2014): Německo zaznamenává historicky rekordní počet cizinců,
<http://www.exportdosrn.cz/article/n%C4%9Bmecko-zaznamen%C3%A1v%C3%A1-historicky-rekordn%C3%AD-po%C4%8Det-cizinc%C5%AF> (20. 5. 2015)
- FINANČNÍ NOVINY (2015): Nezaměstnanost v Německu klesla na rekordní minimum 6,4 %, <http://www.financninoviny.cz/zpravy/nezamestnanost-v-nemecku-klesla-na-rekordni-minimum-6-4-/1199170> (16. 5. 2015)
- FRANC, P., (2006): Hospodářský vývoj Německa ve 20. století,
<http://www.diplomky.net/humanitni-vedy/hospodarsky-vyvoj-nemecka-ve-20-stoleti> (5. 2. 2015)
- FRANKFURTER ALLGEMEINE (2015): Zahl der Ausländer in Deutschland erreicht Rekordhoch, <http://www.faz.net/aktuell/politik/inland/zahl-der-auslaender-in-deutschland-erreicht-rekordhoch-13485760.html> (20. 5. 2015)
- GAUDEAMUS (2013): Studium v Německu,
<http://www.gaudeamus.cz/?id=cz%2Fnemecko&mf=4002102> (14. 4. 2015)
- HOLDA, D., LINHART, J. (1970): Faktorová analýza: Nematematický úvod do studia problému,
<http://www.jstor.org/discover/10.2307/41127950?sid=21105613545793&uid=2&uid=6649632&uid=3&uid=14247536&uid=67&uid=62&uid=3737856&uid=6649552> (13. 1. 2014)
- HORÁK, J., ŠIMEK, M. a kol. (2000): Příklady použití multivariačního a multikriteriálního hodnocení nezaměstnanosti, http://gis.vsb.cz/pan-old/Skoleni_Texty/PrikladyCviceni/MULTI.pdf (13. 1. 2015)
- HORÁK, T., CHROMÝ, P. a kol. (2005): Problémy periferních oblastí: Vybrané teoreticko-metodologické aspekty a trendy geografického výzkumu periferních oblastí, s. 6 – 25,
<http://www.periphery.cz/download/nectiny.pdf> (10. 6. 2015)
- HURBANOVÁ, L. (2014): Vývoj urbanizace ve světě a současné postmoderní město,
https://is.muni.cz/th/348819/esf_m/Diplomova_prace_Hurbanova.pdf (15. 6. 2015)
- IDEAS (2002): Beyond the blue banana? Structural chase in Europe's geo-economy,
<https://ideas.repec.org/p/wiw/wiwersa/ersa02p210.html> (13. 1. 2014)
- JAHAN, S.: Measuring living standard and poverty: Human Development Index as an alternative measure, http://www.peri.umass.edu/fileadmin/pdf/gls_conf/glw_jahan.pdf (13. 1. 2015)
- KALENDA O., (2007): Průmyslová revoluce v ostatních státech světa a jejich politický vývoj,
<http://otakar.kalenda.sweb.cz/5hd304/prumyslova-revoluce-svet.pdf> (5. 2. 2015)

- KONZERVATIVNÝ INŠTITÚT M. R. ŠTEFÁNKA (2011): Německo,
<http://regio.institute.sk/krajiny/de-nemecko> (13. 1. 2015)
- KOŠŤÁL, J. (2013): Vybrané metody vícerozměrné statistiky, <http://lpxp.sweb.cz/403.pdf> (13. 1. 2015)
- MASARYKOVA UNIVERZITA REKTORÁT (2015): The Academic Ranking of World Universities (ARWU) – Shanghai Ranking Consultancy,
<http://strategie.rect.muni.cz/cs/mezinarodni-zebrický/arwu> (14. 4. 2015)
- MODELY SÍDELNÍHO SYSTÉMU (2010): Modrý banán,
http://is.mendelu.cz/eknihovna/opory/zobraz_cast.pl?cast=57101 (5. 2. 2015)
- NOVÁK, J., NETRDOVÁ, P. (2011): Prostorové vzorce sociálně – ekonomické diferenciace obcí v České republice. Praha,
http://sreview.soc.cas.cz/uploads/ebc816f4f0118b5ebd28a57282adf20b6a2fc2d7_Novak%20soccas2011-4.pdf (10. 1. 2015)
- OECD (2015): Germany. <http://www.oecd.org/germany/> (20. 5. 2015)
- PROCHÁZKA, O., (2012): Index lidského rozvoje a jeho využití jako indikátoru mezinárodních rozdílů v kvalitě života, http://is.muni.cz/th/350697/prif_b/BP.pdf (13. 1. 2015)
- REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS: Administrativní členění NUTS – Německo,
<http://www.risy.cz/cs/administrativni-cleneni-nuts-nemecko#nahoru>. (13. 1. 2015)
- REGIONÁLNÍ INFORMAČNÍ SERVIS (2014): Administrativní členění NUTS – Německo,
<http://www.risy.cz/cs/administrativni-cleneni-nuts-nemecko> (5. 2. 2015)
- SPIEGEL (2014): Statistisches Bundesamt: Weniger Ehen werden geschieden,
<http://www.spiegel.de/panorama/gesellschaft/scheidungszahlen-weniger-ehen-werden-geschieden-a-982237.html> (17. 4. 2015)
- SYROVÁTKA, M., (2008): Jak (ne)měřit kvalitu života,
http://www.development.upol.cz/uploads/dokumenty/Syrovatka_HDI.pdf (13. 1. 2015)
- STATISTISCHE ÄMTER DES BUNDES UND DER LÄNDER (2014): <http://www.statistik-portal.de/Statistik-Portal/> (15. 10. 2014)
- STATISTA (2014): Anteil der ausländischen Bevölkerung an der Gesamtbevölkerung in Deutschland nach Bundesländern im Jahr 2012,
<http://de.statista.com/statistik/daten/studie/254889/umfrage/auslaenderanteil-in-deutschland-nach-bundeslaendern/> (5. 2. 2015)
- ŠŤASTNÝ T., (2013): Vývoj ekonomicky a hospodářské politiky spolkové republiky Německo,
https://is.bivs.cz/th/18998/bivs_b/Bakalarska_prace.pdf (5. 2. 2015)
- SZÜCS, J. (2001): Tri historické regióny Európy,
<http://is.muni.cz/el/1423/podzim2009/SOC157/um/szucs.pdf> (14. 1. 2015)
- ROZVODOVOST (2014):
<http://web.natur.cuni.cz/geografie/vzgr/monografie/populacni%20vyvoj/rozvodovost.pdf> (15. 10. 2014)
- VĚŘÍCÍ A NEVĚŘÍCÍ V PROSTORU ČESKA: ÚZEMNÍ ROZLOŽENÍ NÁBOŽENSKÝCH CHARAKTERISTIK (2014): http://www.religion-landscape.cz/images/pdf/Hupkova_nabozenstvi_v_prostoru.pdf (15. 10. 2014)
- UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (2014): Human Development Index,
<http://hdr.undp.org/en/content/human-development-index-hdi> (13. 1. 2015)

UNITED NATIONS DEVELOPMENT PROGRAMME (2014): Human Development Index trends, 1980-2013, <https://data.undp.org/dataset/Table-2-Human-Development-Index-trends-1980-2013/y8j2-3vi9?> (13. 1. 2014)

9. SEZNAM MAP

Mapa č. 1: Spolková republika Německo	str. č. 15
Mapa č. 2: Index HDI ve státech Evropy	str. č. 25
Mapa č. 3: Hrubý domácí produkt ve spolkových republikách Německa v r. 2011	str. č. 29
Mapa č. 4: Míra nezaměstnanosti ve spolkových republikách Německa v r. 2011	str. č. 31
Mapa č. 5: Podíl ekonomicky aktivních v terciárním sektoru ve spolkových republikách Německa v r. 2013	str. č. 33
Mapa č. 6: Průměrná mzda ve spolkových republikách Německa v r. 2013	str. č. 34
Mapa č. 7: Celkový přírůstek ve spolkových republikách Německa v r. 2013	str. č. 37
Mapa č. 8: Míra rozvodovosti ve spolkových republikách Německa v r. 2011	str. č. 38
Mapa č. 9: Podíl obyvatelstva žijící ve městech ve spolkových republikách Německa v r. 2012	str. č. 40
Mapa č. 10: Podíl vysokoškolského obyvatelstva ve spolkových republikách Německa v r. 2011	str. č. 41
Mapa č. 11: Míra religiozity ve spolkových republikách Německa v r. 2011	str. č. 43
Mapa č. 12: Podíl cizinců ve spolkových republikách Německa v r. 2011	str. č. 45
Mapa č. 13: Podíl voličů na volbě vítězné strany ve spolkových republikách Německa v r. 2013	str. č. 46
Mapa č. 14: Územní polarita socioekonomické diference spolkové republiky Německo dle ekonomických ukazatelů	str. č. 54

10. SEZNAM PŘÍLOH

Příloha č. 1: Pořadí spolkových republik Německa podle ekonomických ukazatelů	str. č. 69
Příloha č. 2: Pořadí spolkových republik Německa podle sociálních ukazatelů	str. č. 70
Příloha č. 3: Pořadí spolkových republik Německa podle ostatních ukazatelů	str. č. 71
Příloha č. 4: Celkové pořadí spolkových republik Německa dle pořadnickové metody	str. č. 72
Příloha č. 5: Odchylka od mediánu ekonomických ukazatelů	str. č. 73
Příloha č. 6: Odchylka od mediánu sociálních ukazatelů	str. č. 74
Příloha č. 7: Odchylka od mediánu ostatních ukazatelů	str. č. 75
Příloha č. 8: Celkové pořadí spolkových republik Německa dle odchylky od mediánu	str. č. 76
Příloha č. 9: Celkový přírůstek	str. č. 77
Příloha č. 10: Ekonomické ukazatele (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 78
Příloha č. 11 : Sociální ukazatele (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 79
Příloha č. 12: Ostatní ukazatele (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 80
Příloha č. 13 Pořadí ekonomických ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 81

Příloha č. 14: Pořadí sociálních ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 82
Příloha č. 15: Pořadí ostatních ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 83
Příloha č. 16: Celkové pořadí ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)	str. č. 84
Příloha č. 17: Ekonomické ukazatele – odchylky od mediánu	str. č. 85
Příloha č. 18: Sociální ukazatele – odchylky od mediánu	str. č. 86
Příloha č. 19: Ostatní ukazatele – odchylky od mediánu	str. č. 87
Příloha č. 20: Celkové pořadí ukazatele – odchylky od mediánu	str. č. 88

11. SEZNAM TABULEK

Tab. č. 1: Přehled vybraných ukazatelů územní polarity a jejich rozčlenění podle aspektů	str. č. 16
Tab. č. 2: Vybrané ekonomické ukazatele ve spolkových zemích Německa	str. č. 35
Tab. č. 3: Vybrané sociální ukazatele ve spolkových zemích Německa	str. č. 36
Tab. č. 4: Vybrané ostatní ukazatele ve spolkových zemích Německa	str. č. 47
Tab. č. 5: Pořadí spolkových republik Německa podle hodnot ukazatelů	str. č. 49
Tab. č. 6: Pořadí spolkových republik Německa podle odchylky od mediánu	str. č. 50
Tab. č. 7: Porovnání pořadí spolkových republik Německa podle obou typů analýz	str. č. 51
Tab. č. 8: Kategorie ukazatelů dle míry územní polarity	str. č. 57

12. SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. č. 1: Umístění Modrého banánu v Evropě	str. č. 55
---	------------

13. PŘÍLOHY

Příloha č. 1: Pořadí spolkových republik Německa podle ekonomických ukazatelů

Stát/indikátor	Průměrná mzda/ měsíc/ eur/ 2013	HDP/ osob./ eur/ 2012	Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014	Podíl EAO ve službách/ %/ 2013	Průměr pořadí v ekonomických indikátorech
Bádensko-Württembersko	3	5	2	16	6,50
Bavorsko	4	4	1	14	5,75
Berlín	9	8	15	1	8,25
Braniborsko	12	13	12	8	11,25
Brémy	5	2	14	3	6,00
Dolní Sasko	10	9	5	9	8,25
Durynsko	16	15	9	15	13,75
Hamburk	1	1	8	2	3,00
Hesensko	2	3	4	4	3,25
Meklenbursko-Přední Pomořansko	15	16	16	5	13,00
Porýní-Falc	7	10	3	10	7,50
Sársko	8	7	7	12	8,50
Sasko	13	12	11	11	11,75
Sasko-Anhaltsko	14	14	13	13	13,50
Severní Porýní-Vestfálsko	6	6	10	7	7,25
Šlesvicko-Holštýnsko	11	11	6	6	8,50

Příloha č. 2: Pořadí spolkových republik Německa podle sociálních ukazatelů

Stát/indikátor	Míra urbanizace/ %/ 2012	Míra rozvodovosti/ %/ 2011	Celkový přírůstek obyv. / na 1000 obyv./ 2013	Podíl obyv. s vysokoškolským vzděláním/ %/ 2011	Průměr pořadí v sociálních indikátorech
Bádensko-Württembersko	6	9	2	3	5,00
Bavorsko	11	12	3	7	8,25
Berlín	1	1	5	1	2,00
Braniborsko	12	13	11	8	11,00
Brémy	3	2	13	9	6,75
Dolní Sasko	10	8	4	15	9,25
Durynsko	15	14	12	5	11,50
Hamburk	2	7	7	4	5,00
Hesensko	8	6	6	6	6,50
Meklenbursko-Přední Pomořansko	16	16	14	10	14,00
Porýní-Falc	13	5	8	11	9,25
Sársko	5	4	16	16	10,25
Sasko	7	15	9	2	8,25
Sasko-Anhaltsko	14	10	15	12	12,75
Severní Porýní-Vestfálsko	4	3	1	14	5,50
Šlesvicko-Holštýnsko	9	11	10	13	10,75

Příloha č. 3: Pořadí spolkových republik Německa podle ostatních ukazatelů

Stát/indikátor	Podíl cizinců/ %/ 2011	Míra religiozity/ %/ 2011	Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013	Průměr pořadí v ostatních indikátorech
Bádensko-Württembersko	5	13	2	6,67
Bavorsko	7	14	1	7,33
Berlín	2	6	15	7,67
Braniborsko	12	3	13	9,33
Brémy	3	8	16	9,00
Dolní Sasko	10	10	7	9,00
Durynsko	16	5	12	11,00
Hamburk	1	7	14	7,33
Hesensko	4	12	5	7,00
Meklenbursko-Přední Pomořansko	15	2	6	7,67
Porýní-Falc	8	15	3	8,67
Sársko	9	16	11	12,00
Sasko	15	4	4	7,67
Sasko-Anhaltsko	13	1	10	8,00
Severní Porýní-Vestfálsko	6	11	3	6,67
Šlesvicko-Holštýnsko	11	9	9	9,67

Příloha č. 4: Celkové pořadí spolkových republik Německa dle pořadnickové metody

Stát/indikátor	Průměr pořadí v ekonomických indikátorech (index)	Průměr pořadí v sociálních indikátorech (index)	Průměr pořadí v ostatních indikátorech (index)	Celkové pořadí (index)	Celkové pořadí
Bádensko-Württembersko	6,50	5,00	6,67	5,93	4
Bavorsko	5,75	8,25	7,33	7,07	7
Berlín	8,25	2,00	7,67	5,63	3
Braniborsko	11,25	11,00	9,33	10,77	13
Brémy	6,00	6,75	9,00	6,90	6
Dolní Sasko	8,25	9,25	9,00	8,80	9
Durynsko	13,75	11,50	11,00	12,30	15
Hamburk	3,00	5,00	7,33	4,67	1
Hesensko	3,25	6,50	7,00	5,30	2
Meklenbursko-Přední Pomořansko	13,00	14,00	7,67	12,33	16
Porýní-Falc	7,50	9,25	8,67	8,43	8
Sársko	8,50	10,25	12,00	9,90	12
Sasko	11,75	8,25	7,67	9,53	10
Sasko-Anhaltsko	13,50	12,75	8,00	12,10	14
Severní Porýní-Vestfálsko	7,25	5,50	6,67	6,43	5
Šlesvicko-Holštýnsko	8,50	10,75	9,67	9,63	11

Příloha č. 5: Odchylka od mediánu ekonomických ukazatelů

Stát/indikátor	Průměrná mzda/měsíc/ eur/ 2013	HDP/ osob./ eur/ 2012	Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014	Podíl EAO ve službách/ %/ 2013	Ekonomický index
Bádensko-Württembersko	111	122	52	91,53	94,23
Bavorsko	108	123	49	95,32	93,91
Berlín	99	102	144	118,92	116,06
Braniborsko	84	76	122	100,61	95,68
Brémy	108	139	142	109,56	124,35
Dolní Sasko	99	98	84	99,39	95,15
Durynsko	78	75	101	91,66	86,60
Hamburk	116	178	99	118,24	127,92
Hesensko	114	124	74	104,95	104,10
Meklenbursko-Přední Pomořansko	79	75	145	104,95	101,00
Porýní-Falc	103	97	70	97,22	91,99
Sársko	101	104	94	96,95	98,88
Sasko	81	78	114	97,08	92,58
Sasko-Anhaltsko	80	76	139	96,95	98,05
Severní Porýní-Vestfálsko	107	109	106	102,78	106,38
Šlesvicko-Holštýnsko	96	89	88	104,95	94,64

Příloha č. 6: Odchylka od mediánu sociálních ukazatelů

Stát/indikátor	Míra urbanizace/ % / 2012	Míra rozvodovosti/ % / 2011	Celkový přírůstek obyv. / na 1000 obyv. / 2013	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním/ % / 2011	Sociální index
Bádensko-Württembersko	107,30	96,72	167,74	110	120,37
Bavorsko	92,58	93,44	188,72	105	120,06
Berlín	130,74	129,51	110,33	131	125,39
Braniborsko	92,56	90,37	90,24	104	94,40
Brémy	130,53	113,11	77,88	96	104,28
Dolní Sasko	99,48	103,28	142,17	85	107,47
Durynsko	83,14	88,11	91,32	109	92,81
Hamburk	130,68	104,92	91,24	110	109,14
Hesensko	100,33	111,27	125,19	107	111,01
Meklenbursko-Přední Pomořansko	81,89	67,21	84,29	95	81,98
Porýní-Falc	89,06	111,89	104,45	93	99,54
Sársko	112,59	112,09	74,93	80	94,99
Sasko	106,57	83,40	113,97	112	103,95
Sasko-Anhaltsko	88,42	96,11	93,54	91	92,26
Severní Porýní-Vestfálsko	119,69	112,91	238,76	87	139,61
Šlesvicko-Holštýnsko	99,67	95,08	92,53	88	93,77

Příloha č. 7: Odchylka od mediánu ostatních ukazatelů

Stát/indikátor	Podíl cizinců/ %/ 2011	Míra religiozity/ %/ 2011	Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013	Ostatní index
Bádensko-Württembersko	158	124	126	136,09
Bavorsko	125	128	120	124,37
Berlín	175	59	109	114,41
Braniborsko	28	37	109	58,04
Brémy	165	97	104	122,01
Dolní Sasko	81	117	102	100,01
Durynsko	25	54	69	49,29
Hamburk	182	81	81	114,46
Hesensko	164	122	103	129,66
Meklenbursko-Přední Pomořansko	26	37	103	55,36
Porýní-Falc	101	130	98	109,53
Sársko	99	137	97	110,87
Sasko	26	43	83	51,02
Sasko-Anhaltsko	28	32	81	46,80
Severní Porýní-Vestfálsko	132	122	98	117,21
Šlesvicko-Holštýnsko	58	103	70	77,36

Příloha č. 8: Celkové pořadí spolkových republik Německa dle odchylky od mediánu

Stát/indikátor	Ekonomický index	Sociální index	Ostatní index	Celkový index	Celkové pořadí
Bádensko-Württembersko	94,23	120,37	136,09	113,06	7
Bavorsko	93,91	120,06	124,37	110,46	8
Berlín	116,06	125,39	114,41	119,46	3
Braniborsko	95,68	94,40	58,04	87,64	13
Brémy	124,35	104,28	122,01	115,85	1
Dolní Sasko	95,15	107,47	100,01	101,05	10
Durynsko	86,60	92,81	49,29	81,62	15
Hamburk	127,92	109,14	114,46	117,72	2
Hesensko	104,10	111,01	129,66	111,98	5
Meklenbursko-Přední Pomořansko	101,00	81,98	55,36	84,26	16
Porýní-Falc	91,99	99,54	109,53	98,52	9
Sársko	98,88	94,99	110,87	99,72	6
Sasko	92,58	103,95	51,02	88,82	12
Sasko-Anhaltsko	98,05	92,26	46,80	85,49	14
Severní Porýní-Vestfálsko	106,38	139,61	117,21	121,84	4
Šlesvicko-Holštýnsko	94,64	93,77	77,36	90,83	11

Příloha č. 9: Celkový přírůstek

Stát/ukazatel	Narození na 1000 obyv.	Zemřelí na 1000 obyv.	Migrační saldo na 1000 obyv.	Index narozených	Index zemřelých	Index migračního salda	Index celkového přírůstku
Bádensko- Württembersko	8,6	9,6	13,0	104,9	82,8	315,6	167,736
Bavorsko	8,7	10,1	15,3	106,1	87,1	373,0	188,72
Berlín	10,3	9,6	5,0	125,6	82,8	122,6	110,33
Braniborsko	7,5	12,1	3,1	91,5	104,3	74,9	90,24
Brémy	8,8	12,0	0,9	107,3	103,4	22,9	77,88
Dolní Sasko	8,1	11,6	9,4	98,8	100,0	227,7	142,17
Durynsko	8,0	12,7	2,8	97,6	109,5	66,9	91,32
Hamburk	10,4	9,9	2,5	126,8	85,3	61,6	91,24
Hesensko	8,7	10,6	7,3	106,1	91,4	178,1	125,19
Meklenbursko-Přední Pomořansko	7,9	12,4	2,0	96,3	106,9	49,6	84,29
Porýní-Falc	8,0	11,4	4,8	97,6	98,3	117,5	104,45
Sársko	6,9	12,9	1,2	84,1	111,2	29,4	74,93
Sasko	8,6	13,1	5,1	104,9	112,9	124,1	113,97
Sasko-Anhaltsko	7,5	13,9	2,9	91,5	119,8	69,3	93,54
Severní Porýní- Vestfálsko	8,3	11,4	21,2	101,2	98,3	516,8	238,76
Šlesvicko-Holštýnsko	7,8	11,6	3,4	95,1	100,0	82,5	92,53
Medián	8,2	11,6	4,1	-	-	-	-

Příloha č. 10: Ekonomické ukazatele (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/ukazatel	Průměrná mzda/ měsíc/ eur/ 2013	Podíl EAO ve službách/ %/ 2013	HDP/ osob./ eur/ 2012	Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014
Bádensko-Württembersko	3 725	67,5	37 400	4,0
Bavorsko	3 598	70,3	37 800	3,8
Berlín + Braniborsko	3 102	82,1	27 946	10,4
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	3 416	76,2	35 114	7,0
Durynsko	2 621	67,6	23 000	7,8
Hesensko	3 803	77,4	37 900	5,7
Meklenbursko-Přední Pomořansko	2 637	77,4	22 900	11,2
Porýní-Falc	3 456	71,7	29 800	5,4
Sársko	3 364	71,5	32 000	7,2
Sasko	2 696	71,6	24 000	8,8
Sasko-Anhaltsko	2 683	71,5	23 300	10,7
Severní Porýní-Vestfálsko	3 585	75,8	33 400	8,2
Šlesvicko-Holštýnsko	3 205	77,4	27 400	6,8

Příloha č. 11 : Sociální ukazatele (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/ukazatel	Míra rozvodovosti/ %/ 2011	Celkový přírůstek obyvatel/ na 1000 obyv./ 2013	Podíl obyv. s vysokoškolským vzděláním/ %/ 2011	Míra urbanizace/ %/ 2012
Bádensko-Württembersko	47,2	14,3	31,0	82,0
Bavorsko	45,6	13,9	29,8	70,8
Berlín + Braniborsko	55,2	2,7	33,9	87,8
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	50,8	4,9	25,4	81,7
Durynsko	43,0	-2,0	30,7	63,6
Hesensko	54,3	5,4	30,3	76,7
Meklenbursko-Přední Pomořansko	32,8	-2,5	26,7	62,6
Porýní-Falc	54,6	1,4	26,2	68,1
Sársko	54,7	-4,8	22,7	86,1
Sasko	40,7	0,6	31,6	81,5
Sasko-Anhaltsko	46,9	-3,6	25,7	67,6
Severní Porýní-Vestfálsko	55,1	18,1	24,6	91,5
Šlesvicko-Holštýnsko	46,4	-0,4	24,8	76,2

Příloha č. 12: Ostatní ukazatele (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/ukazatel	Míra religiozity/ %/ 2011	Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013	Podíl cizinců/ %/ 2011
Bádensko-Württembersko	78,3	53,9	11,4
Bavorsko	81,3	51,1	9,0
Berlín + Braniborsko	31,7	46,6	8,2
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	69,5	42,1	7,4
Durynsko	33,9	29,6	1,8
Hesensko	77,4	43,9	11,8
Meklenbursko-Přední Pomořansko	23,5	43,8	1,9
Porýní-Falc	82,0	41,7	7,3
Sársko	86,9	41,3	7,1
Sasko	27,4	35,6	1,9
Sasko-Anhaltsko	20,3	34,4	2,0
Severní Porýní-Vestfálsko	77,1	41,8	9,5
Šlesvicko-Holštýnsko	65,5	30,0	4,2

Příloha č. 13: Pořadí ekonomických ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/indikátor	Průměrná mzda/ měsíc/ eur/ 2013	HDP/ osob./ eur/ 2012	Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014	Podíl EAO ve službách/ %/ 2013	Průměr pořadí v ekonomických indikátorech
Bádensko-Württembersko	2	3	2	13	5,00
Bavorsko	3	2	1	11	4,25
Berlín + Braniborsko	9	8	11	1	7,25
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	6	4	6	5	5,25
Durynsko	13	12	8	12	11,25
Hesensko	1	1	4	2	2,00
Meklenbursko-Přední Pomořansko	11	13	13	3	10,00
Porýní-Falc	5	7	3	7	5,50
Sársko	7	6	7	9	7,25
Sasko	10	10	10	8	9,50
Sasko-Anhaltsko	11	11	12	10	11,00
Severní Porýní-Vestfálsko	4	5	9	6	6,00
Šlesvicko-Holštýnsko	8	9	5	4	6,50

Příloha č. 14: Pořadí sociálních ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/indikátor	Míra urbanizace/ %/ 2012	Míra rozvodovosti/ %/ 2011	Celkový přírůstek obyvatel/ na 1000 obyv./ 2013	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním/ %/ 2011	Průměr pořadí v sociálních indikátorech
Bádensko-Württembersko	4	7	2	3	4,00
Bavorsko	9	10	3	6	7,00
Berlín + Braniborsko	2	1	6	1	2,50
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	5	6	5	10	6,50
Durynsko	12	11	10	4	9,25
Hesensko	7	5	4	5	5,25
Meklenbursko-Přední Pomořansko	13	13	11	7	11,00
Porýní-Falc	10	4	7	8	7,25
Sársko	3	3	13	13	8,00
Sasko	6	12	8	2	7,00
Sasko-Anhaltsko	11	8	12	9	10,00
Severní Porýní-Vestfálsko	1	2	1	12	4,00
Šlesvicko-Holštýnsko	8	9	9	11	9,25

Příloha č. 15: Pořadí ostatních ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/indikátor	Podíl cizinců/ %/ 2011	Míra religiozity/ %/ 2011	Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013	Průměr pořadí v ostatních indikátorech
Bádensko-Württembersko	2	10	1	4,33
Bavorsko	4	11	2	5,67
Berlín + Braniborsko	5	4	3	4,00
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	6	7	6	6,33
Durynsko	13	5	13	10,33
Hesensko	1	9	4	4,67
Meklenbursko-Přední Pomořansko	11	2	5	6,00
Porýní-Falc	7	12	8	9,00
Sársko	8	13	9	10,00
Sasko	12	3	10	8,33
Sasko-Anhaltsko	10	1	11	7,33
Severní Porýní-Vestfálsko	3	8	7	6,00
Šlesvicko-Holštýnsko	9	7	12	9,33

Příloha č. 16: Celkové pořadí ukazatelů (s hanzovními městy přiřazenými ke spolkovým zemím)

Stát/indikátor	Průměr pořadí v ekonomických indikátorech (index)	Průměr pořadí v sociálních indikátorech (index)	Průměr pořadí v ostatních indikátorech (index)	Celkové pořadí (index)	Celkové pořadí
Bádensko-Württembersko	5	4	4	4,47	2
Bavorsko	4	7	6	5,63	5
Berlín + Braniborsko	7	3	4	4,70	3
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	5	7	6	5,97	6
Durynsko	11	9	10	10,27	13
Hesensko	2	5	5	3,83	1
Meklenbursko-Přední Pomořansko	10	11	6	9,60	7
Porýní-Falc	6	7	9	6,90	7
Sársko	7	8	10	8,10	8
Sasko	10	7	8	8,27	10
Sasko-Anhaltsko	11	10	7	9,87	12
Severní Porýní-Vestfálsko	6	4	6	5,20	4
Šlesvicko-Holštýnsko	7	9	9	8,17	9

Příloha č. 17: Ekonomické ukazatele – odchylky od mediánu

Stát/indikátor	Průměrná mzda/ měsíc/ eur/ 2013	HDP/ osob./ eur/ 2012	Míra nezaměstnanosti/ %/ 2014	Podíl EAO ve službách/ %/ 2013	Ekonomický index
Bádensko-Württembersko	111	126	56	94	96,48
Bavorsko	107	127	53	98	96,16
Berlín + Braniborsko	92	94	144	114	111,20
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	102	118	97	106	105,61
Durynsko	78	77	108	94	89,43
Hesensko	113	127	79	108	106,84
Meklenbursko-Přední Pomořansko	78	77	156	108	104,68
Porýní-Falc	103	100	75	100	94,43
Sársko	100	107	100	100	101,78
Sasko	80	81	122	100	95,69
Sasko-Anhaltsko	80	78	149	100	101,57
Severní Porýní-Vestfálsko	107	112	114	106	109,56
Šlesvicko-Holštýnsko	95	92	94	108	97,40

Příloha č. 18: Sociální ukazatele – odchylky od mediánu

Stát/indikátor	Míra urbanizace/ %/ 2012	Míra rozvodovosti/ %/ 2011	Celkový přírůstek obyvatel/ na 1000 obyv./ 2013	Podíl obyvatel s vysokoškolským vzděláním/ %/ 2011	Sociální index
Bádensko-Württembersko	107	100	167	116	122,49
Bavorsko	92	97	162	112	115,68
Berlín + Braniborsko	114	117	32	127	97,47
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	106	108	57	95	91,45
Durynsko	83	91	-23	115	66,56
Hesensko	100	115	63	113	97,91
Meklenbursko-Přední Pomořansko	82	69	-29	100	55,62
Porýní-Falc	89	116	17	98	79,81
Sársko	112	116	-56	85	64,34
Sasko	106	86	7	118	79,45
Sasko-Anhaltsko	88	99	-41	96	60,60
Severní Porýní-Vestfálsko	119	117	211	92	134,86
Šlesvicko-Holštýnsko	99	98	-5	93	71,44

Příloha č. 19: Ostatní ukazatele – odchylky od mediánu

Stát/indikátor	Podíl cizinců/ %/ 2011	Míra religiozity/ %/ 2011	Podíl voličů na volbě vítězné strany/ %/ 2013	Ostatní index
Bádensko-Württembersko	156	113	129	132,60
Bavorsko	123	117	122	120,84
Berlín + Braniborsko	112	46	111	89,67
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	102	100	101	100,88
Durynsko	25	49	71	48,08
Hesensko	162	111	105	126,02
Meklenbursko-Přední Pomořansko	26	34	105	54,88
Porýní-Falc	100	118	100	105,92
Sársko	97	125	99	107,04
Sasko	26	39	85	50,21
Sasko-Anhaltsko	27	29	82	46,30
Severní Porýní-Vestfálsko	130	111	100	113,70
Šlesvicko-Holštýnsko	58	94	72	74,52

Příloha č. 20: Celkové pořadí ukazatele – odchylky od mediánu

Stát/indikátor	Ekonomický index	Sociální index	Ostatní index	Celkové pořadí (index)	Celkové pořadí
Bádensko-Württembersko	96	122	133	114,11	2
Bavorsko	96	116	121	108,90	3
Berlín + Braniborsko	111	97	90	101,40	5
Brémy + Hamburk + Dolní Sasko	106	91	101	99,00	6
Durynsko	89	67	48	72,01	13
Hesensko	107	98	126	107,10	4
Meklenbursko-Přední Pomořansko	105	56	55	75,10	11
Porýní-Falc	94	80	106	90,88	7
Sársko	102	64	107	87,85	8
Sasko	96	79	50	80,10	10
Sasko-Anhaltsko	102	61	46	74,13	12
Severní Porýní-Vestfálsko	110	135	114	120,51	1
Šlesvicko-Holštýnsko	97	71	75	82,44	9